

Postępowanie dyscyplinarne w Policji

mł. insp. Sławomir Zynek
kom. Jakub Juszcak
kom. Adam Kaliściak
asp. szt. Adam Roszak

Postępowanie dyscyplinarne w Policji

Katowice 2022

Nadzór merytoryczny:
mł. insp. Piotr Sobiech

Redakcja, korekta, skład:
Paweł Mięsiak

© Szkoła Policji w Katowicach, Katowice 2022. Pewne prawa zastrzeżone.

Niniejsza publikacja w całości stanowi materiał dydaktyczny Szkoły Policji w Katowicach.
Publikacja dostępna jest na licencji:
Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach (CC-BY-NC-SA) 4.0 Polska.

Postanowienia licencji są dostępne pod adresem:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.pl>

Spis treści

Wstęp	6
Wykaz skrótów	7
1. Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej policjanta	8
1.1. Naruszenia dyscypliny służbowej	8
1.2. Naruszenie zasad etyki zawodowej	16
1.3. Autonomiczność postępowania dyscyplinarnego	18
1.4. Zbieg przewinienia dyscyplinarnego z wykroczeniem, rozmowa dyscyplinująca	19
1.5. Przypadek mniejszej wagi	20
1.6. Wina w postępowaniu dyscyplinarnym	21
1.7. Formy stadialne i zjawiskowe przewinienia dyscyplinarnego	22
2. Zasady postępowania dyscyplinarnego	24
3. Przełożony dyscyplinarny	26
4. Rzecznik dyscyplinarny	27
5. Odwołanie rzecznika dyscyplinarnego	28
6. Wyłączenie rzecznika dyscyplinarnego lub przełożonego dyscyplinarnego	29
7. Wydanie orzeczenia bez wszczęcia postępowania dyscyplinarnego	31
8. Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego	32
8.1. Powzięcie wiedzy o przewinieniu dyscyplinarnym przez przełożonego dyscyplinarnego, przedawnienie karalności przewinienia dyscyplinarnego	32
8.2. Podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego	33
8.3. Przesłanki negatywne do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzenie postępowania dyscyplinarnego	35
8.4. Pokrzywdzony w postępowaniu dyscyplinarnym	37
8.5. Czynności wyjaśniające	41
8.6. Postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego	44

9. Zakres czynności rzecznika dyscyplinarnego i przełożonego dyscyplinarnego	45
9.1. Protokół.....	45
9.2. Pomoc innego rzecznika dyscyplinarnego, pomoc prawna	46
9.3. Postanowienia.....	47
9.4. Włączenie do postępowania dyscyplinarnego materiałów z innego postępowania	49
9.5. Włączenie nośników informacji i informacji niejawnych do postępowania dyscyplinarnego	49
10. Postępowanie z aktami postępowania dyscyplinarnego	51
10.1. Obieg dokumentacji	51
10.2. Nadzór nad postępowaniem dyscyplinarnym, rejestracja postępowania dyscyplinarnego	51
10.3. Rejestracja czynności wyjaśniających.....	52
10.4. Obsługa kancelaryjna	52
10.5. Teczka akt postępowania dyscyplinarnego	52
11. Obwiniony	54
11.1. Prawa obwinionego.....	54
11.2. Zgłaszanie wniosków dowodowych	56
11.3. Przeglądanie akt postępowania dyscyplinarnego	57
11.4. obrońca w postępowaniu dyscyplinarnym	58
11.5. Udział obwinionego w czynnościach, nieusprawiedliwione niestawiennictwo, zgoda lekarza na udział obwinionego w czynnościach	60
1. Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej policjanta	62
12.1. Terminy, przedłużenie postępowania dyscyplinarnego.....	62
12.2. Zwieszenie postępowania dyscyplinarnego	63
12.3. Przedstawienie zarzutu obwinionemu	64
12.4. Dobrowolne poddanie się karze dyscyplinarnej.....	66
12.5. Wyłączenie czynu do odrębnego prowadzenia	67
12.6. Instytucja zapoznania z materiałami postępowania dyscyplinarnego	68

12.7. Zakończenie czynności dowodowych	69
12.8. Uchylenie postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych, zwrot akt do uzupełnienia	71
13. Orzeczenie kończące postępowanie dyscyplinarne	72
13.1. Odstąpienie od ukarania, wymierzenie kary, zatarcie kary	75
13.2. Raport dyscyplinary	78
14. Postępowanie odwoławcze	79
14.1. Wyższy przełożony dyscyplinary, tryb wniesienia odwołania	79
14.2. Uprawnienia wyższego przełożonego dyscyplinarne w postępowaniu odwoławczym	80
14.3. Tryb powołania komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia	82
15. Prawomocne orzeczenia, wykonanie kary	84
16. Wznowienie postępowania dyscyplinarne	85
16.1. Przesłanki do wznowienia postępowania dyscyplinarne	85
16.2. Przesłanki negatywne do wznowienia postępowania dyscyplinarne	86
16.3. Przebieg wznowionego postępowania dyscyplinarne, orzeczenie kończące wznowione postępowanie dyscyplinarne	86
17. Wybrane tryby zawieszenia policjanta w czynnościach służbowych	88
18. Wybrane okoliczności zwolnienia policjanta ze służby	89
19. Stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym	91

Niniejsza pozycja stanowi niejako rozwinięcie „Poradnika dla słuchaczy kursu specjalistycznego dla rzeczników dyscyplinarnych”, który jest pozycją autorstwa wykładowców Szkoły Policji w Katowicach. Tym razem do współpracy zaproszeni zostali funkcjonariusze Wydziału Kadr i znajdującego się w strukturach tego wydziału zespołu dyscyplinarnego Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach.

Publikacja powstała ze względu na rosnące zapotrzebowanie związane z szerokim zakresem interpretacji nowych regulacji dyscyplinarnych. Postawiono na poradnikowy charakter z szeregiem praktycznych wskazówek. Jako że zdecydowana większość kwestii dyscyplinarnych rozstrzyganych jest w ramach czynności wyjaśniających, instytucji tej zdecydowano się poświęcić szczególnie dużo uwagi. Podobnie jak i obszarom, które dotychczas wzbudzały szereg wątpliwości w zakresie interpretacji i stosowania przepisów w ujęciu praktycznym. Szeroko omówiono udział, uprawnień i pojęcie pokrzywdzonego w postępowaniu dyscyplinarnym. Wiele miejsca poświęcono instytucji zawieszenia postępowania dyscyplinarnego wobec okoliczności, że jej stosowanie narażało szeregu problemów natury praktycznej. Skupiono się wreszcie na orzeczeniu dyscyplinarnym, mając na względzie, iż w istocie stanowi ono władcze rozstrzygnięcie organu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej i jako takie podlega kontroli sądowej.

Autorzy podręcznika mają nadzieję, że jego lektura w pewnym zakresie rozwieje wątpliwości interpretacyjne i przyczyni się do pogłębienia wiedzy dotyczącej przedmiotowej problematyki.

Wykaz skrótów

- u.pol.** – Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm. t.j.)
- k.k.** – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm. t.j.)
- k.p.k.** – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm. t.j.)
- k.w.** – Ustawa z dnia 20 maja 1970 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2022 r. poz. 2151, z późn. zm. t.j.)
- k.c.** – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U.2022 r. poz. 1360, z późn. zm. t.j.)
- k.p.a.** – Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2000, z późn. zm. t.j.)
- u.w.t.p.a.** – Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 r. poz. 165, z późn. zm. t.j.)
- Zarządzenie nr 30 KGP** – Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji (Dz.Urz.KGP 2018 r. poz. 89, z późn. zm.)
- Rozporządzenie** – Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 września 2021 r. w sprawie obiegu dokumentów związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz.U. z 2021 r. poz. 1778).

Rozdział 1.

Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej policjanta

Kwestie odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów regulują przepisy rozdziału 10 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. W myśl tych przepisów policjant odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarного polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej, gdzie naruszenie dyscypliny służbowej określono jako czyn policjanta polegający na zawinionym przekroczeniu uprawnień lub niewykonaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych uprawnionych na podstawie tych przepisów.

1.1. Naruszenia dyscypliny służbowej

Katalog zachowań stanowiących naruszenie dyscypliny służbowej ustawodawca zawarł w art. 132 ust. 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji i przedstawia się on następująco:

- 1) niedopełnienie obowiązków policjanta wynikających ze złożonego ślubowania, a także przepisów prawa;
- 2) odmowa wykonania lub niewykonanie rozkazu lub polecenia, z zastrzeżeniem przypadku określonego w art. 58 ust. 2;
- 3) zaniechanie czynności służbowej albo wykonanie jej w sposób nieprawidłowy;
- 4) niedopełnienie obowiązków służbowych albo przekroczenie uprawnień określonych w przepisach prawa;
- 5) wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego policjanta, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę służbie, policjantowi lub innej osobie;
- 6) nadużycie zajmowanego stanowiska dla osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej;
- 7) postępowanie przełożonego w sposób przyczyniający się do rozluźnienia dyscypliny służbowej w podległej jednostce organizacyjnej lub komórce organizacyjnej Policji;
- 8) porzucenie służby;
- 9) samowolne oddalenie się z rejonu zakwaterowania lub nieusprawiedliwione opuszczenie miejsca pełnienia służby lub niestawienie się w tym miejscu;
- 10) stawianie się do służby w stanie nietrzeźwości albo po użyciu alkoholu lub po użyciu podobnie działającego środka, pełnienie jej w takim stanie, a także spożywanie alkoholu lub używanie podobnie działającego środka w czasie służby;

- 11) umyślne naruszenie dóbr osobistych innego policjanta;
- 12) utrata służbowej broni palnej, amunicji lub legitymacji służbowej;
- 13) utrata przedmiotu stanowiącego wyposażenie służbowe, którego wykorzystanie przez osoby nieuprawnione wyrządziło szkodę innej osobie lub stworzyło zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa powszechnego;
- 14) ujawnienie informacji pozostającej w związku z wykonywaniem czynności służbowych, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę służbie.

Katalog ten jest otwarty, tak więc każde naruszenie dyscypliny służbowej nieopisane w ustawie może być kwalifikowane jako przewinienie dyscyplinarne. W pełni należy się zgodzić ze stanowiskiem WSA w Szczecinie zawartym w wyroku z dnia 13 marca 2014 r. IISA/Sz 1165/13 (Lex nr 1474233), że: „w art. 132 ust. 3 ustawy z 1990 r. o Policji został określony katalog naruszeń dyscypliny służbowej. Powyższy katalog nie jest jednak zamknięty, ale zawiera jedynie przykładowe formy niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza Policji. Wskazuje na to przede wszystkim użyte w treści tego przepisu sformułowanie »w szczególności«, które oznacza, iż nie tylko stypizowane w tym przepisie czyny (zachowania policjantów) uznać należy za naruszenie dyscypliny służbowej. Ustawodawca, uznając, iż niemożliwe jest ich pełne enumeratywne wyliczenie odsyła zatem do klauzuli generalnej zawartej w art. 132 ust. 2 tej ustawy”. Co należy przez to rozumieć? Gdy wskazujemy kwalifikacje prawną przewinienia stypizowanego przywołujemy art. 132 ust. 3 i punkt właściwy dla zarzucanego przewinienia. Jeśli jednak zarzucane przewinienia dyscyplinarne nie mieści się w zakresie wskazanego wyżej katalogu przywołać należy art. 132 ust. 2 u.pol. Odnosząc się do przytoczonego katalogu szerszego omówienia wymagać będą wybrane stypizowane naruszenia dyscypliny służbowej.

Odnosnie do punktu pierwszego – przed podjęciem służby policjant składa ślubowanie według następującej roty: „Ja, obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, świadom podejmowanych obowiązków policjanta, ślubuję: służyć wiernie Narodowi, chronić ustanowiony Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej porządek prawny, strzec bezpieczeństwa Państwa i jego obywateli, nawet z narażeniem życia. Wykonując powierzone mi zadania, ślubuję pilnie przestrzegać prawa, dochować wierności konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, przestrzegać dyscypliny służbowej oraz wykonywać rozkazy i polecenia przełożonych. Ślubuję strzec tajemnic związanych ze służbą, honoru, godności i dobrego imienia służby oraz przestrzegać zasad etyki zawodowej”. Wydaje się, że niedopełnienie obowiązków wynikających z roty ślubowania jako *lex specialis* względem dyspozycji art. 132 ust. 3 pkt 4 u.pol. może stanowić podstawę zarzutu naruszenia dyscypliny służbowej w sytuacji, gdy brak jest możliwości ustalenia naruszonej normy prawnej określonej w szeroko

pojętej pragmatyce policyjnej. Należy zwrócić uwagę, że treść roty ślubowania zawiera w swej materii obowiązki stypizowane jako samoistne czyny stanowiące naruszenie dyscypliny służbowej, nie ma więc jakiegokolwiek uzasadnienia, by w przypadku np. zarzutu odmowy wykonania rozkazu przełożonego określonego w art. 132 ust. 2 pkt 2 u.pol. dodatkowo przywoływać w kwalifikacji prawnej art. 132 ust. 3 pkt. 1 u.pol. Niejasny jest zapis dotyczący niedopełnienia obowiązków wynikających z przepisów prawa, biorąc jednakże pod uwagę redakcję art. 132 ust. 3 u.pol. można przyjąć, że ustawodawca chciał spenalizować naruszenia przepisów innych niż określonych pragmatyką policyjną, ale pozostających w związku z pełnieniem służby.

Odnośnie do punktu drugiego – zgodnie z brzmieniem art. 141a u.pol. pojęcie rozkazu na gruncie ustawy o Policji znajduje swoje umocowanie w art. 115 § 12 k.k. i jest to polecenie określonego działania lub zaniechania wydane służbowo żołnierzowi (policjantowi) przez przełożonego lub uprawnionego żołnierza (policjanta) starszego stopniem. Zarówno rozkaz jak i polecenie muszą mieć oparcie w źródłach powszechnie obowiązującego prawa. Policjant obowiązany jest odmówić wykonania rozkazu lub polecenia przełożonego, a także polecenia prokuratora, organu administracji państwowej lub samorządu terytorialnego, jeśli jego wykonanie łączyłoby się z popełnieniem przestępstwa (art. 58 ust. 2 u.pol.). W tej sytuacji o odmowie wykonania tak sformułowanego rozkazu lub polecenia, powinien zameldować o tym Komendantowi Głównemu Policji z pominięciem drogi służbowej (art. 58 ust. 3 u.pol.). Policja wykonuje także czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach (art. 14 ust. 2 u.pol.). Przykładowo Prezydent Miasta może żądać od właściwego Komendanta Policji przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym lub podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa, a także zmierzających do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego (art. 11 ust. 1 u.pol.). Jednak powyższe żądania nie mogą dotyczyć czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych oraz czynności z zakresu ścigania wykroczeń, jak też nie mogą dotyczyć wykonania konkretnej czynności służbowej ani określać sposobu wykonania zadania przez Policję (art. 11 ust. 2 u.pol.). W sytuacji, gdy policjant nie jest w stanie wykonać polecenia sądu lub prokuratora w wyznaczonym terminie lub zakresie, jego przełożony jest obowiązany wystąpić z wnioskiem o przedłużenie terminu, zmianę lub uchylenie polecenia (art. 59 ust. 1 u.pol.). Choć WSA we Wrocławiu w wyroku z dnia 15 czerwca 2021 r. IV SA/Wr 309/21 stwierdził, że niewykonanie lub nieprawidłowe wykonanie polecenia jest podstawą do obligatoryjnego pociągnięcia funkcjonariusza do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Powinność wykonania polecenia służbowego jest obowiązkiem policjanta. Niewykonanie lub

nieprawidłowe wykonanie polecenia jest podstawą do obligatoryjnego pociągnięcia funkcjonariusza do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Jeżeli nie zachodzi wyłączenie przewidziane w art. 58 ust. 2 ustawy o Policji, a mianowicie, gdy realizacja polecenia nie łączy się z popełnieniem przestępstwa, to przyczyny i okoliczności niewykonania (niewłaściwego wykonania) polecenia służbowego nie mogą mieć w sprawie znaczenia, gdyż nie uwalniają policjanta od odpowiedzialności dyscyplinarnej za popełnienie przewinienia dyscyplinarne, o jakim mowa w art. 132 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy. Dla pociągnięcia policjanta do odpowiedzialności dyscyplinarnej na wskazanej podstawie istotny jest jedynie fakt wydania określonego polecenia służbowego oraz fakt niewykonania (niewłaściwego wykonania) takiego polecenia.

Odnosnie do punktu trzeciego i czwartego – „niedopełnieniem obowiązku” będzie sytuacja, w której funkcjonariusz nie wykona czynności obligatoryjnie wymaganej przepisami. Natomiast „zaniechanie czynności służbowej” należy interpretować jako niewykonanie czynności co do zasady fakultatywnej, którą w określonej sytuacji należałoby wykonać. Istotny jest fakt, że wobec niezależności postępowania dyscyplinarnego od postępowania karnego (wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00), popełnienie przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 132 ust. 2 pkt 3 u.pol. w postaci niedopełnienia obowiązków służbowych albo przekroczenia uprawnień określonych w przepisach prawa nie jest jednoznaczne z popełnieniem typu podstawowego przestępstwa określonego w art. 231 k.k. w brzmieniu: „funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego”.

Odnosnie do punktu piątego – wprowadzenie w błąd to inaczej wytworzenie u drugiej osoby nieprawdziwego obrazu rzeczywistości. Samo wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego policjanta nie stanowi jeszcze przewinienia dyscyplinarnego, bowiem musi to pociągać za sobą szkodę: służbie, innemu policjanta lub innej osoby. Szkada jest pojęciem wywodzącym się z prawa cywilnego, jednak nie została ona w sposób precyzyjny zdefiniowana. Na gruncie art. 361 § 2 k.c. szkodą jest uszczerbek w prawnie chronionych dobrach poszkodowanego. „W piśmiennictwie i judykaturze dla określenia szkody używa się terminu „uszczerbek”, aby wskazać na stan niekorzystny dla poszkodowanego” (Adam Olejniczak, komentarz do art. 361 k.c., opublikowano LEX 2014). „W judykaturze i doktrynie dominuje stanowisko uznające pojęcie szkody za nadrzędne, pozwalające na podstawie dóbr dotkniętych uszczerbkiem wyróżnić szkodę majątkową i szkodę niemajątkową (por. uchwała SN z dnia 21 listopada 1967 r., III PZP 37/67, OSPiKA 1968, z. 7, poz. 113; uchwała SN z dnia 8 grudnia 1973 r., III CZP 37/73, OSNC 1974, nr 9, poz. 145)” (Adam Olejniczak, komentarz do art. 361 k.c. opublikowano LEX 2014).

Pojęcie przełożonego znajduje swoje źródło w zarządzeniu nr 30 K.G.P z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji (Dz.Urz.KGP z 2018 r. poz. 89 z późn. zm. t.j.), na podstawie art. 5 ust. 1 i 2 oraz art. 7 ust. 1 pkt 1 u.pol. i odnosi się do policjanta lub pracownika Policji uprawnionego z racji zajmowanego stanowiska albo na podstawie odrębnego przepisu lub upoważnienia do kierowania przebiegiem służby lub pracy innego policjanta lub pracownika Policji. Przez podwładnego z kolei należy rozumieć policjanta lub pracownika Policji zobowiązanego z racji zajmowanego stanowiska albo na podstawie odrębnego przepisu lub decyzji uprawnionego organu do podporządkowania się w trakcie pełnienia służby lub wykonywania pracy zarządzeniom, rozkazom i poleceniom lub wytycznym przełożonego (§ 1 pkt 2 zarządzenia nr 30).

Odnosnie do punktu szóstego – w ustawie o Policji nie zostały zdefiniowane pojęcia „korzyści majątkowej” ani „korzyści osobistej”. Jedyna definicja legalna tych pojęć zawarta jest w art. 115 § 4 k.k., jednakże sprowadza się ona jedynie do wskazania, że korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść dla siebie, jak i dla kogo innego. W związku z czym wydaje się, że rozsądnym jest definiowanie tych pojęć za komentarzem pod redakcją Stefańskiego, (art. 115 kk red. Stefański 2020 wyd. 5/Daniluk <https://sip.legalis.pl/document/viewview.seam?documentId=mjxw62zogi3damrwg42dsojoobqxalrvugztsnbygq4a>), że „korzyścią majątkową jest to, co ma zdolność do zaspokojenia potrzeby człowieka i co można przeliczyć na pieniądze, a tym samym określić w pieniądzu. Z kolei korzyścią osobistą jest to, co ma zdolność do zaspokojenia potrzeby człowieka i co jest niemierzalne za pomocą środków pieniężnych”.

Odnosnie do punktu siódmego – przedmiotowy delikt dyscyplinarny odnosi się do przełożonych oraz osób sprawujących nadzór nad właściwym przebiegiem służby funkcjonariuszy Policji. W tym przypadku zbyteczne jest dowodzenie jaki skutek niosło za sobą zachowanie danego przełożonego oraz jaki negatywny skutek mógł nastąpić, który wpłynął na rozluźnienie dyscypliny służbowej w podległej mu jednostce bądź komórce. Ustawodawca wskazał, że sam fakt zachowań, które wpływają na rozluźnienie dyscypliny służbowej w podległej jednostce organizacyjnej lub komórce Policji decyduje już o zaistnieniu przedmiotowego deliktu dyscyplinarnego, np. tolerowanie przez przełożonego nagminnych spóźnień podwładnych, nie oddawanie honorów przez policjantów wyższym stopniem bądź przełożonym. Badanie, jak zachowanie to mogło wpłynąć na funkcjonowanie danej komórki bądź jednostki organizacyjnej Policji lub też jakie przyniosło negatywne skutki, może służyć jedynie do określenia wymiaru kary i stopnia zawinienia przewinienia dyscyplinarnego.

Odnosnie do punktów ósmego i dziewiątego u.pol. w art. 41 ust. 3 określa przypadki zwolnienia policjanta ze służby w trybie administracyjnym. Natomiast Rozporządzenie

Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie szczegółowych praw i obowiązków oraz przebiegu służby policjantów (Dz.U. z 2020 r. poz. 1113 z późn. zm. t.j.), w § 15 określa obowiązki jakie spoczywają na policjancie w sytuacji niemożności stawienia się do służby. W doktrynie, jak i orzecznictwie nie sprecyzowano legalnej definicji porzucenia służby. W związku z powyższym przedmiotowy delikt dyscyplinarny należałoby rozumieć jako oddalenie się funkcjonariusza z miejsca pełnienia służby bez zgody przełożonego oraz bez usprawiedliwienia pomimo takiego obowiązku. Przewinienie dyscyplinarne w kontekście porzucenia służby można rozpatrywać także w sytuacji nieusprawiedliwionej nieobecności funkcjonariusza w służbie, która trwa przez bliżej nieokreślony czas, a brak jest informacji na temat jej przyczyny. Tak więc porzuceniem służby będzie całkowite zaprzestanie stawiania się do służby i wykonywania obowiązków służbowych bez rozwiązania stosunku służbowego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Opierając się na wyroku WSA z dnia 2 czerwca 2020 r. II SA/Sz 374/20, w sytuacji zaistnienia tego deliktu dyscyplinarnego nie może być akceptacji dla takich działań policjanta, które sprowadzałyby się do tego, że będzie on samowolnie decydował o swoim stawieniu się do służby przy nieprzedstawieniu żadnego usprawiedliwienia swojej nieobecności, które mogłoby być przyjęte za zgodne z obowiązującymi przepisami. Takie zachowanie musi być napiętnowane przez przełożonego dyscyplinarnego wobec każdego policjanta, a zwłaszcza z wieloletnim stażem służby, który swoim zachowaniem winien dać przykład innym młodszym stażem policjantom. Przy wymiarze kary organ uwzględnia skutki popełnionych przewinień dyscyplinarnych, zwłaszcza demoralizujący wpływ na innych funkcjonariuszy przez podważanie autorytetu przełożonych oraz postępowanie wbrew obowiązującym procedurom.

Odnośnie do punktu dziesiątego – stan po użyciu alkoholu ma miejsce, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do stężenia we krwi od 0,2‰ do 0,5‰ alkoholu albo obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³ (art. 46 ust. 2 u.w.t.p.a.). Stan nietrzeźwości natomiast ma miejsce, gdy zawartość alkoholu w organizmie wynosi lub prowadzi do stężenia we krwi powyżej 0,5‰ alkoholu lub obecności w wydychanym powietrzu powyżej 0,5 mg alkoholu w 1 dm³. Napój alkoholowy to produkt przeznaczony do spożycia zawierający alkohol etylowy pochodzenia rolniczego w stężeniu przekraczającym 0,5% objętościowych alkoholu (art. 46 ust. 1 u.w.t.p.a.). Według aktualnego stanu prawnego zabroniona jest sprzedaż, podawanie i spożywanie napojów alkoholowych w obiektach spraw wewnętrznych (art. 14 ust. 1 pkt 6 u.w.t.p.a.) jak też wnoszenie napojów alkoholowych na teren tych obiektów (art. 16 ust. 1 u.w.t.p.a.). Kierownik zakładu pracy lub osoba przez niego upoważniona zobligowani są do odmowy wpuszczenia na teren

zakładu pracy osoby, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że nie zastosowała się do powyższego zakazu, chyba że przeprowadzona na żądanie tej osoby kontrola nie potwierdzi podejrzenia (art. 16 ust. 1a u.w.t.p.a.). Warto dodać, że stawienie się do służby w stanie zarówno po użyciu alkoholu jak i nietrzeźwości i podjęcie czynności służbowych stanowi również wykroczenie określone w art. 70 § 2 k.w. Obecnie obowiązujące regulacje ustawy o Policji nakładają na przełożonego obowiązek niedopuszczenia podległego mu policjanta do służby w przypadku:

- stawienia się przez niego do służby w stanie po użyciu alkoholu, w stanie nietrzeźwości lub po użyciu podobnie działającego środka;
- pełnienia służby w takim stanie;
- spożywanie w czasie służby alkoholu lub podobnie działającego środka;
- uzasadnionego podejrzenia, że zachodzą powyższe okoliczności.

W celu weryfikacji zaistnienia wskazanych przesłanek przepisy obligują policjanta do poddania się badaniu na zawartość alkoholu lub podobnie działającego środka w organizmie i do umożliwienia przeprowadzenia tego badania. Uprawnionymi do wydania polecenia przeprowadzenia takiego badania są:

- kierownik jednostki organizacyjnej Policji wobec podległych policjantów;
- osoba upoważniona przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji;
- przełożony policjanta;
- policjant służby spraw wewnętrznych.

Policjant służby spraw wewnętrznych bezpośrednio przed zleceniem badania o zamiarze wydania polecenia musi zawiadomić przełożonego policjanta, a jeśli badanie ma dotyczyć kierownika jednostki – jego przełożonego.

W kwestii badania na zawartość alkoholu w organizmie co do zasady przeprowadza się badanie na zawartość alkoholu w wydychanym powietrzu. Jeżeli jednak:

- policjant odmawia poddania się badaniu wydychanego powietrza;
- policjant, pomimo przeprowadzenia badania wydychanego powietrza, żąda badania krwi;
- stan policjanta, w szczególności wynikający ze spożycia alkoholu, choroby układu oddechowego lub innych przyczyn uniemożliwia przeprowadzenie badania wydychanego powietrza;
- wystąpił brak wskazania stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu spowodowany przekroczeniem zakresu pomiarowego urządzenia wykorzystywanego do pomiaru, wtedy przeprowadza się badanie krwi.

Podobnie sytuacja wygląda w kwestii przeprowadzenia badania na zawartość środków działających podobnie do alkoholu. Co do zasady przeprowadza się badanie:

- śliny;
- potu.

Jeśli jednak:

- policjant odmawia poddania się badaniu śliny lub potu;
- policjant, pomimo przeprowadzenia badania śliny lub potu żąda badania krwi lub moczu;
- stan policjanta uniemożliwia przeprowadzenie badania śliny lub potu, wtedy przeprowadza się badanie krwi lub moczu.

W razie zaistnienia okoliczności uzasadniających niedopuszczenie policjanta do służby przełożony zobligowany jest do jasnego wskazania policjantowi tych okoliczności. Co bardzo istotne, niedopuszczenie do służby trwa do czasu uzyskania wyniku wykluczającego, nie dłużej jednak niż do końca służby wynikającego z obowiązującego rozkładu czasu służby.

W tym miejscu warto dodać, że dopuszczenie wbrew szczególnemu obowiązkowi nadzoru do spożywania napojów alkoholowych na terenie zakładu pracy stanowi wykroczenie określone w art. 44 u.w.t.p.a. „Użyty w brzmieniu art. 44 ustawy z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U.2012.1356 j.t. z późn. zm.) zwrot „teren zakładu pracy” obejmuje pomieszczenia urzędu spraw wewnętrznych” (uchwała SN z 20 listopada 1985 r., VI KZP 26/85. OSNKW 1986, nr 5 – 6, poz. 33). W przypadku policjantów pojawia się jeszcze jeden istotny aspekt dotyczący broni służbowej. Przepis § 11 zarządzenia nr 24 KGP z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie zasad przyznawania i użytkowania broni palnej przez policjantów (Dz.Urz.KGP.2015.57) wskazuje jednoznacznie na zakaz posiadania przy sobie broni palnej przez policjanta podczas spożywania napojów alkoholowych oraz przyjmowania środków odurzających, środków psychotropowych, środków działających podobnie do alkoholu, a także po ich spożyciu lub przyjęciu.

Odnośnie do punktu jedenastego – brak jest jednoznacznej definicji dóbr osobistych człowieka. Prawo cywilne do dóbr osobistych zalicza zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską (art. 23 k.c.). Jest to jednakże katalog otwarty.

Odnośnie do punktu dwunastego – strona podmiotowa naruszenia dyscypliny służbowej polegającego na utracie broni służbowej bądź legitymacji przejawia się zarówno w umyślności jak i w nieumyślności.

Odnośnie do punktu trzynastego – ustawodawca jasno określił materialny charakter tego przewinienia dyscyplinarnego. Co to oznacza? Sama utrata przedmiotu stanowiącego wyposażenie służbowe nie stanowi jeszcze o bycie przewinienia

dyscyplinarnego, warunkiem koniecznym jest powstanie określonego skutku w postaci wykorzystania elementu wyposażenia służbowego przez osoby nieuprawnione pociągające za sobą wyrządzenie szkody obywatelowi lub stworzenie zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa powszechnego.

Odnosnie do punktu czternastego – nastąpiło rozszerzenie przedmiotu ochrony przepisu względem poprzedniej regulacji dyscyplinarnej. Obecnie naruszenie dyscypliny stanowi ujawnienie jakiegokolwiek informacji pozostającej w związku z wykonywaniem czynności służbowych.

1.2. Naruszenie zasad etyki zawodowej

Zasady etyki określone są w załączniku do Zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasady etyki zawodowej policjanta” (Dz.Urz.KGP nr 1, poz. 3), który przytaczamy w całości:

ZASADY ETYKI ZAWODOWEJ POLICJANTA

§ 1. 1. Zasady etyki zawodowej policjanta wynikają z ogólnych wartości i norm moralnych uwzględniających specyfikę zawodu policjanta.

2. Obowiązkiem policjanta jest przestrzeganie zasad etyki zawodowej.

§ 2. W sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa lub nieujętych w niniejszych zasadach etyki zawodowej policjant powinien kierować się zasadami współżycia społecznego i postępować tak, aby jego działania mogły być przykładem praworządności i prowadziły do pogłębiania społecznego zaufania do Policji.

§ 3. Policjant powinien wykonywać czynności służbowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, rzetelnością, wykazując się odpowiedzialnością, odwagą i ofiarnością.

§ 4. Policjant we wszystkich swoich działaniach ma obowiązek poszanowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka, w szczególności wyrażający się w:

- 1) respektowaniu prawa każdego człowieka do życia;
- 2) zakazie inicjowania, stosowania i tolerowania tortur bądź niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

§ 5. Policjant, podejmując decyzję o użyciu broni palnej lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, powinien zachować szczególną rozwagę i stale mieć na uwadze charakter tych środków.

§ 6. Postępowanie policjanta w kontaktach z ludźmi powinna cechować życzliwość oraz bezstronność wykluczająca uprzedzenia rasowe, narodowościowe, wyznaniowe, polityczne, światopoglądowe lub wynikające z innych przyczyn.

§ 7. Policjant powinien przestrzegać zasad poprawnego zachowania, kultury osobistej i dbać o schludny wygląd.

§ 8. Wykonując zadania służbowe, policjant powinien dostosowywać swoje zachowanie do sytuacji i cech osób uczestniczących w zdarzeniu, w szczególności wieku, płci, narodowości i wyznania, a także uwzględniać uzasadnione potrzeby tych osób.

§ 9. W trakcie wykonywania czynności służbowych policjant powinien zachować szczególną wrażliwość i takt w stosunku do ofiar przestępstwa lub innego zdarzenia, udzielać im możliwie wszechstronnej pomocy, a także dbać o zachowanie dyskrecji.

§ 10. Zawiadamiając osobę o zamachu na jej dobra lub przekazując najbliższej rodzinie wiadomość dotyczącą osoby bliskiej, która stała się ofiarą przestępstwa lub innego zdarzenia, policjant powinien zachować takt.

§ 11. Policjant jako funkcjonariusz publiczny powinien wystrzegać się korupcji w każdej postaci oraz zwalczać wszelkie jej przejawy.

§ 12. Policjant nie może wykorzystywać swojego zawodu do celów prywatnych, a w szczególności nie może wykorzystywać informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych ani uzyskiwać informacji do tych celów przy użyciu służbowych metod.

§ 13. Policjant powinien zachować dyskrecję w odniesieniu do informacji mogących zaszkodzić społecznie pojętemu dobru służby lub dobremu imieniu osób uczestniczących w czynnościach podejmowanych przez policjanta.

§ 14. Stosunek policjanta do innych policjantów powinien być oparty na przestrzeganiu zasad poprawnego zachowania, poszanowania godności, a także tolerancji w zakresie nie naruszającym porządku prawnego.

§ 15. Policjant powinien w miarę możliwości udzielać pomocy innym policjantom w realizacji zadań służbowych oraz wspierać w rozwiązywaniu ich problemów osobistych.

§ 16. Przełożony powinien dawać podwładnym przykład nienagannego zachowania, w szczególności nie powinien nadużywać stanowiska, funkcji, stopnia policyjnego w celu poniżenia podległego policjanta.

§ 17. Przełożony powinien zapewnić podległym policjantom właściwe warunki wykonywania zadań i rozwoju zawodowego oraz dbać o atmosferę pracy i dobre stosunki międzyludzkie.

§ 18. Kierując działaniami podległych policjantów, przełożony powinien wydawać jasne i zrozumiałe polecenia oraz inspirować i motywować ich do działania.

§ 19. Przełożony, oceniając podległych policjantów, jest zobowiązany kierować się jasno określonymi i znanymi im kryteriami oraz sprawiedliwością i obiektywizmem.

§ 20. Przełożony powinien wysłuchać podwładnego w sprawach zawodowych i osobistych oraz udzielić mu wsparcia bądź pomocy, z zachowaniem dyskrecji.

§ 21. Policjant powinien rzetelnie wykonywać polecenia przełożonego oraz odnosić się do niego z szacunkiem.

§ 22. Policjant powinien stale doskonalić i uzupełniać swoją wiedzę oraz umiejętności zawodowe, a także dbać o sprawność fizyczną.

§ 23. Policjant powinien dbać o społeczny wizerunek Policji jako formacji, w której służy i podejmować działania służące budowaniu zaufania do niej.

§ 24. Policjant nie powinien akceptować, tolerować ani lekceważyć zachowań policjantów naruszających prawo lub zasady etyki zawodowej.

1.3. Autonomiczność postępowania dyscyplinarnego

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem autonomicznym kompleksowo uregulowanym w rozdziale 10. ustawy o Policji. W praktyce oznacza to, że organ dyscyplinarny prowadząc postępowanie o czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne wyczerpujące znamiona przestępstwa, przestępstwa skarbowego, wykroczenia lub wykroczenia skarbowego jest zobligowany do „czynienia własnych ustaleń oraz ich własnej oceny”. Niedopuszczalne jest ograniczenie postępowania dowodowego prowadzonego przez organ administracji publicznej do dowodów zgromadzonych w innym, odrębnym postępowaniu” (wyrok WSA w Warszawie z 15.4.2004 r., II SA 1561/03, Legalis). Zakres stosowania przepisów innych ustaw został ściśle określony w art. 135p ust. 1 u. pol. i sprowadza się jedynie do wybranych regulacji procesowego prawa karnego. Jak słusznie zauważył WSA w Krakowie w wyroku z dnia 21 marca 2013 r. sygn. III SA/Kr 893/12 WSA „ustawodawca zdecydował się na kompleksowe uregulowanie kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów w rozdziale 10. ustawy z 1990 r. o Policji, w którym to oprócz materialnoprawnych regulacji zawarł także regulacje procesowe. W związku z tym do postępowania dyscyplinarnego nie stosuje się przepisów postępowania administracyjnego.” Niezależność postępowania dyscyplinarnego od innych rodzajów postępowań pociąga za sobą istotne konsekwencje w postaci nieobowiązywania zasady *ne bis in ide*. Oznacza to, że funkcjonariusz za ten sam czyn może ponieść zarówno odpowiedzialność karną jak i dyscyplinarną. Kwestia ta była przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który orzekł w wyroku z 8 października 2002 r. (K 36/00 OTK-A 202, nr 5, s. 63) o zgodności przepisu z konstytucją. W tym samym wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „w trybie postępowania dyscyplinarnego w ogóle nie może dojść do skazania za przestępstwo, jest to bowiem prawnie niedopuszczalne”.

1.4. Zbieg przewinienia dyscyplinarnego z wykroczeniem, rozmowa dyscyplinująca

Ustawodawca przewidział dwie sytuacje pozwalające przełożonemu na odstąpienie od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego bez konieczności wydania orzeczenia:

- przyjęcie przypadku mniejszej wagi bądź ukaranie grzywną za wykroczenie w razie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego wyczerpującego jednocześnie znamiona wykroczenia (nie dotyczy to zbiegu z wykroczeniem karnoskarbowym), (art. 132 ust. 4a u.pol.)
- przyjęcia przypadku mniejszej wagi w przypadku samoistnego przewinienia dyscyplinarnego (art. 132 ust. 4b u.pol.)

Warto zauważyć, że konstrukcja przepisów nie obliuguje przełożonego dyscyplinarnego do odstąpienia od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego mimo ukarania sprawcy grzywną za popełnione wykroczenie i pozwala na przyjęcie przez przełożonego dowolnego środka dyscyplinującego. Rozmowę dyscyplinującą można przeprowadzić w terminie 30 dni od dnia powzięcia przez przełożonego dyscyplinarnego wiadomości o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego. O tym, jak należy interpretować dzień powzięcia wiedzy przez przełożonego dyscyplinarnego szerzej poruszaliśmy w rozdziale dotyczącym czynności wyjaśniających.

W obecnym kształcie regulacji dyscyplinarnych ustawodawca jasno sprecyzował zakres rozmowy dyscyplinującej. Polega ona na wytknięciu policjantowi niewłaściwego postępowania oraz uprzedzeniu go o możliwości zastosowania innych środków dyscyplinujących, a także wszczęcia postępowania i wymierzenia kary dyscyplinarnej w przypadku ponownego popełnienia czynu, za który policjant ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną. Nie do końca jasny jest zakres i rodzaj innych środków dyscyplinujących wskazanych przez ustawodawcę. Warto natomiast podkreślić, że konstrukcja przepisu nie wiąże przełożonego dyscyplinarnego w zakresie konieczności wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w razie ponownego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Co do zasady rozmowę dyscyplinującą przeprowadza przełożony dyscyplinarny, jednak w uzasadnionych przypadkach może na piśmie upoważnić do przeprowadzenia w jego imieniu rozmowy dyscyplinującej policjanta w stopniu nie niższym od stopnia posiadanego przez policjanta, z którym rozmowa dyscyplinująca ma być prowadzona lub policjanta zajmującego co najmniej równorzędne z tym policjantem stanowisko służbowe. Ustawodawca nie wskazał jakichkolwiek innych warunków koniecznych do spełnienia przez policjanta upoważnionego do przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej. Oczywiście wydaje się, że policjant ten musi znajdować się w stosunku podległości dyscyplinarnej do przełożonego dyscyplinarnego upoważniającego go do przeprowadzenia rozmowy.

Ustawodawca precyzyjnie określił składniki upoważnienia:

podstawę prawną;

- stopień, imię, nazwisko i stanowisko służbowe upoważnionego policjanta;
- stopień, imię, nazwisko i stanowisko służbowe policjanta, z którym ma być prowadzona rozmowa dyscyplinująca;
- określenie czynu, w związku z którym rozmowa dyscyplinująca ma być prowadzona, wraz z jego kwalifikacją prawną;
- określenie przesłanek, jakie spowodowały podjęcie przez przełożonego dyscyplinarnego rozstrzygnięcia o przeprowadzeniu w danym przypadku rozmowy dyscyplinującej;
- określenie terminu, w jakim przeprowadza się rozmowę dyscyplinującą.

Wzór notatki z rozmowy dyscyplinującej został określony w przepisach wykonawczych. Wprawdzie skutecznie przeprowadzona rozmowa dyscyplinująca nie rodzi powagi rzeczy osądzonej, jednak zamyka drogę organu dyscyplinarnego do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec policjanta, z którym została przeprowadzona. Natomiast jeżeli w terminie 5 dni od dnia przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej sprawca przewinienia dyscyplinarnego złoży sprzeciw do przełożonego dyscyplinarnego, skutkuje to obligatoryjnym wszczęciem postępowania dyscyplinarnego. Nie został określony wzór sprzeciwu ani jego forma, wydaje się jednak, że nie ma potrzeby wskazywać zarzutów odwoławczych, zachowując jednocześnie formę pisemną. Należy zgodzić się z tezami podniesionymi w wyr. WSA w Bydgoszczy z 24.1.2012 r., II SA/Bd 1376/11 (Legalis) oraz w wyr. NSA z 4.5.2016 r., I OSK 3229/15 (Legalis), że organ poprzestaje na rozmowie dyscyplinującej i nie wszczyna postępowania dyscyplinarnego wówczas, gdy rozmowa stała się skuteczna, a zatem wywarła ona pewnie skutek prewencyjny pozwalający uznać, że funkcjonariusz nie popełni przewinienia w przyszłości. Za nieskuteczną uważa się rozmowę, podczas której funkcjonariusz zaprzecza popełnieniu czynu lub odmawia podpisania notatki z przeprowadzonej rozmowy. Powyższe rozważania pozwalają na przyjęcie koncepcji, że nieskuteczność przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej, czyli między innymi brak możliwości jej przeprowadzenia w ustawowym terminie, obliguje organ dyscyplinarny do wszczęcia postępowania przeciwko sprawcy przewinienia dyscyplinarnego. Notatkę z rozmowy dyscyplinującej włącza się do akt osobowych na okres 5 miesięcy. Nie można rozmową dyscyplinującą zakończyć już wszczętego postępowania dyscyplinarnego.

1.5. Przypadek mniejszej wagi

Pojęcie przypadku mniejszej wagi nie zostało w żaden sposób zdefiniowane, tak więc ocena wagi przewinienia dyscyplinarnego należeć będzie do przełożonego

dyscyplinarnego. Można jednak przyjąć za WSA w Olsztynie, że „przewinienia dyscyplinarne, mające charakter incydentalny, obiektywnie niezamierzone, które nie wynikają ze złej woli funkcjonariusza, mogą być kwalifikowane jako przypadki mniejszej wagi” (Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 10 grudnia 2013 r. II SA/Ol 867/13 LEX nr 1404883).

1.6. Wina w postępowaniu dyscyplinarnym

Dyspozycja art. 132a u.p.o. jednoznacznie wskazuje, że przewinienie dyscyplinarne, a więc zarówno naruszenie dyscypliny służbowej jak i nieprzestrzeganie zasad etyki zawodowej, musi być zawinione. Słusznie wskazał Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 11.2.2010 r. (I OSK 1044/09, Legalis), że warunkiem zastosowania odpowiedzialności dyscyplinarnej jest nie tylko wykazanie naruszenia dyscypliny służbowej wskazanej przykładowo w art. 132 ust. 3 tej ustawy, ale także wykazanie, że było ono zawinione”. Ustawodawca przyjął analogiczne postaci winy jak w prawie karnym. Przewinienie dyscyplinarne może być więc popełnione umyślnie w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym jak i nieumyślnie, poprzez lekkomyślność lub niedbalstwo. Umyślność w zamiarze bezpośrednim oznacza, że sprawca miał zamiar popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i chce je popełnić. Umyślność w zamiarze bezpośrednim jest charakterystyczna dla zamiaru kierunkowego, kiedy sprawcy przyświeca określony cel i swoim zachowaniem zamierza go zrealizować. Natomiast umyślność w zamiarze ewentualnym oznacza, że sprawca wprawdzie nie zmierza bezpośrednio do dokonania przewinienia dyscyplinarnego, niemniej jednak przewiduje, że swym zachowaniem zrealizuje jego znamiona i z tym się godzi. Lekkomyślność sprowadza się do okoliczności, w których sprawca wprawdzie nie miał zamiaru popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jednak zaniedbał reguły ostrożności wymagane w danej sytuacji, pozwalające mu przewidzieć, że jego zachowanie wypełni znamiona przewinienia dyscyplinarnego. W przypadku niedbalstwa sprawca wprawdzie nie przewiduje, że jego zachowanie może wypełnić znamiona przewinienia dyscyplinarnego, jednak powinien taki skutek przewidzieć.

Nie do końca jasne jest, jaka intencja przyświecała ustawodawcy wobec braku uwzględnienia w regulacjach dyscyplinarnych okoliczności wyłączających winę innych niż rozkaz określony w art. 141a u.p.o. Również nie zostały uwzględnione okoliczności wyłączające bezprawność przewinienia dyscyplinarnego z wyjątkiem odmowy wykonania rozkazu również określonej w art. 141a u.p.o. Warto w tym względzie przytoczyć wyrok WSA we Wrocławiu: „że jeżeli przełożeni akceptowali lub co najmniej tolerowali możliwość wcześniejszego zakończenia przez policjanta służby (po uprzednim załatwieniu przez niego stosownego zastępstwa) bez spełnienia

wymaganych procedur, to w takiej sytuacji nie można skutecznie postawić funkcjonariuszowi zarzutu winy umyślnej lub rażącego niedbalstwa, jeżeli postępuje on zgodnie ze zwyczajem (mimo, że narusza przepisy regulaminu lub sformalizowanego zarządzenia)” (wyrok z dnia 05.07.2011 r. IV SA/ Wr 202/11 lex nr 897716). W przypadku przyjęcia okoliczności wyłączających winę bądź bezprawność czynu należy uniewinnić sprawcę od zarzucanego mu czynu dyscyplinarnego.

1.7. Formy stadialne i zjawiskowe przewinienia dyscyplinarnego

Ustawodawca w art. 132b u.pol. zawarł, że karalnymi formami zjawiskowymi przewinienia dyscyplinarnego są sprawstwo, współsprawstwo, sprawstwo kierownicze, sprawstwo polecające, podżeganie oraz pomocnictwo. Za sprawstwo odpowiada ten, kto wykonuje przewinienie dyscyplinarne sam. Współsprawstwo polega na wykonaniu czynu zabronionego z inną osobą. Oznacza to, że działania dwóch lub więcej osób objęte są porozumieniem (element subiektywny) i są pewnym działaniem wspólnym. Sprawstwo kierownicze nie musi (choć może) łączyć się z zapoczątkowaniem akcji przestępczej poprzez wydanie określonego polecenia. Jego istotą jest pewne podporządkowanie wykonawców sprawcy kierowniczemu, które może wprawdzie wynikać z formalnego podporządkowania, ale może łączyć się po prostu z uznaniem autorytetu osoby kierującej lub jej przewagi intelektualnej(...). Sprawstwo polecające, określane też jako druga postać sprawstwa kierowniczego polega na wydaniu polecenia wykonania czynu poprzez wykorzystanie uzależnienia wykonawcy od polecającego. Podżeganie z kolei polega na nakłanianiu innej osoby do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Nakłanianie jest pojęciem szerszym niż „namawianie”, nie musi więc polegać na wypowiedzaniu słów (choć tak jest najczęściej). Wystarczy każda inna forma zachowania się, np. gest jeżeli treść, jaką się w ten sposób przekazuje, zmierza do wzbudzenia u adresata woli popełnienia przewinienia dyscyplinarnego (L. Gardocki, *Prawo karne*). Podżeganie może być popełnione jedynie umyślnie w zamiarze bezpośrednim. Konstrukcja przepisu o pomocnictwie, gdzie wskazano, że sprawca popełnia przewinienie dyscyplinarne, gdy godzi się na to i swoim zachowaniem ułatwia jego popełnienie, dopuszcza umyślność zarówno w zamiarze bezpośrednim jak i ewentualnym. Nie sposób zgodzić się z wielokrotnie powielaną w piśmiennictwie tezą, że pomocnictwo może być zarówno fizyczne jak i psychiczne. W regulacjach dyscyplinarnych ustawodawca nie wskazał, jaką postać może przyjąć pomocnictwo, jednak wydaje się, że zasadnym jest przyjęcie zakresu czynności określonych w art.18 § 3 k.k. czyli w szczególności dostarczania narzędzia, środków przewozu, udzielając rady lub informacji. W przepisach ustawy o Policji poza dokonaniem nie przewidziano karalnych form stadialnych przewinienia dyscyplinarnego.

Przepis artykułu 132b u.pol. przewiduje indywidualizację winy i przejawia się w brzmieniu, że każdy policjant odpowiada w granicach swojej winy niezależnie od odpowiedzialności pozostałych osób. Oznacza to, że może dojść do sytuacji, w której wobec jednego ze współsprawców przewinienia dyscyplinarnego może zostać wszczęte postępowanie dyscyplinarne, a z drugim może zostać jedynie przeprowadzona rozmowa dyscyplinująca.

Rozdział 2.

Zasady postępowania dyscyplinarnego

Naczelnymi zasadami postępowania dyscyplinarnego są:

- zasada obiektywizmu, w myśl której organ orzekający powinien wziąć pod uwagę cały materiał dowodowy zarówno świadczący na rzecz, jak i przeciw każdej ze stron oraz powinien wysłuchać argumentacji wszystkich stron procesowych. Oznacza ona zarówno nakaz bezstronności w traktowaniu obwinionego, jak i zakaz kierunkowego nastawienia do rozpatrywanej sprawy (art. 135g ust. 1 u.pol.);
- zasada *in dubio pro reo*, w myśl której wszystkie niedające się rozstrzygnąć wątpliwości należy rozstrzygać na korzyść obwinionego (art. 135g ust. 2 u.pol.);
- zasada domniemania niewinności, w myśl której obwinionego należy traktować jak niewinnego, dopóki nie zostanie mu udowodniona wina w sposób przewidziany przez prawo (art. 135g ust. 2 u.pol.);
- zasada pisemności, w myśl której czynności procesowe są utrwalane w postaci spisania protokołu, chyba że przepis stanowi inaczej (art. 135e ust. 1 i 2 u.pol.);
- zasada informacji prawnej, w myśl której ranga i praktyczne znaczenie obowiązku prawidłowej informacji procesowej nakazuje przyjąć, że uchybienie procesowe uczestnika postępowania, jeżeli zostało spowodowane brakiem należytego pouczenia lub błędnym pouczeniem stanowić może podstawę do uchylenia zaskarżonego orzeczenia;
- zasada prawa do obrony, w myśl której obwiniony ma prawo do korzystania z pomocy obrońcy w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym (art. 135f ust.1 pkt. 4a u.pol.);
- zasada prawdy materialnej, w myśl której podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne (art. 134ha ust. 1 u.pol.);
- zasada swobodnej oceny dowodów, w myśl której organy procesu dyscyplinarnego kształtują swe przekonanie na podstawie wszystkich przeprowadzonych dowodów, ocenianych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia zawodowego oraz życiowego (art. 134ha ust. 2 u.pol.);
- zasada samodzielności jurysdykcyjnej, w myśl której przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny rozstrzygają samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne oraz nie są związani rozstrzygnięciem sądu lub innego organu. Prawomocne rozstrzygnięcia sądu kształtujące prawo lub stosunek prawny są jednak wiążące

(art. 134ha ust. 3 u.pol.). Przez „rozstrzygnięcia” rozumie się elementy składowe orzeczeń, które kształtują prawo lub stosunek prawny, a zatem rozstrzygnięcia konstytucyjne (zob. K. Korzan, *Orzeczenia konstytucyjne*). Judykatura za orzeczenie konstytucyjne uznaje tylko takie, które wywołuje skutek prawotwórczy w postaci całkowitej lub częściowej zmiany dotychczasowego stanu rzeczy (zob. wyr. SA we Wrocławiu z 7.8.2013 r., II AKa 206/13, Legalis). Rozstrzygnięcia te odróżniane są od rozstrzygnięć deklaracyjnych, które jedynie potwierdzają istnienie określonego prawa lub stosunku prawnego. Rozstrzygnięcia deklaracyjne sądów nie mają co do zasady charakteru wiążącego w postępowaniu karnym.

Rozdział 3.

Przełożony dyscyplinarny

Zgodnie z brzmieniem przepisów ustawy o Policji przełożonym dyscyplinarnym policjanta jest Komendant Główny Policji, Komendant CBŚP, Komendant BSWP, Komendant CBZC, Dyrektor CLKP, komendanci wojewódzcy albo Komendant Stołeczny Policji i komendanci powiatowi (miejscy, rejonowi) Policji oraz Komendant-Rektor Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i komendanci szkół policyjnych lub osoby, którym powierzono pełnienie obowiązków na wskazanych stanowiskach (art. 133 ust. 1 u.pol. w zw. z art. 32 ust. 1 u.pol.). Oznacza to, że władzę dyscyplinarną sprawuje przełożony, który jest przełożonym w sprawach osobowych policjanta. Wyjątkami od tej reguły są następujące sytuacje:

- delegowanie policjanta do czasowego pełnienia służby, powierzenie policjantowi pełnienie obowiązków służbowych, skierowanie na szkolenie zawodowe, doskonalenie zawodowe centralne lub studia w Wyższej Szkole Policji – wtedy przełożonym dyscyplinarnym policjanta jest przełożony dyscyplinarny w miejscu pełnienia służby, odbywania szkolenia, doskonalenia lub studiów
- delegowanie policjanta do pełnienia służby poza granicami państwa – wtedy przełożonym dyscyplinarnym jest dowódca kontyngentu policyjnego, w którym policjant pełni służbę
- oddelegowanie policjanta do pełnienia służby w Biurze Nadzoru Wewnętrznego – wtedy przełożonym dyscyplinarnym jest Inspektor Nadzoru Wewnętrznego.

W omawianych przypadkach przełożeni dyscyplinarni mogą jedynie wymierzyć karę upomnienia lub nagany. Jeżeli jednak, uznają, że należy wymierzyć karę dyscyplinarną, do której wymierzenia nie są uprawnieni, wnioski w tej sprawie wraz z aktami postępowania dyscyplinarnego przesyłają przełożonemu dyscyplinarnemu właściwemu miejscu pełnienia służby policjanta.

Znowelizowane przepisy ustawy o Policji wprowadziły istotną zmianę w zakresie podległości dyscyplinarnej Komendanta Głównego Policji, Komendanta Biura Spraw Wewnętrznych Policji i jego zastępców. W stosunku do tych policjantów pełnię władzy dyscyplinarnej sprawuje minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Rozdział 4.

Rzecznik dyscyplinarny

Ustawodawca określił, że zarówno postępowanie dyscyplinarne jak i czynności wyjaśniające prowadzi rzecznik dyscyplinarny powołany przez przełożonego dyscyplinarnego (art. 135a ust. 1 u.pol.). Rzecznikiem dyscyplinarnym może być policjant w służbie stałej w stopniu co najmniej młodszego aspiranta, wyznaczony przez przełożonego dyscyplinarnego. Kadencja rzecznika trwa 4 lata (art. 135a ust. 2 u.pol.). Forma powołania jest rozkazem, co ciekawe, od którego wyznaczony rzecznik nie ma prawa się odwołać. Samo wyznaczenie rzecznika nie upoważnia go do prowadzenia każdego postępowania przeciwko każdemu policjantowi. Spełnione muszą zostać następujące warunki: przełożony dyscyplinarny musi wyznaczyć konkretnego rzecznika do prowadzenia konkretnego postępowania dyscyplinarnego i rzecznik musi posiadać określony stopień służbowy.

A więc rzecznikiem dyscyplinarnym może być policjant w stopniu co najmniej młodszego aspiranta, przy czym rzecznicy w korpusie aspirantów mogą prowadzić postępowania dyscyplinarne oraz czynności wyjaśniające policjantom w korpusie szeregowych, podoficerów i aspirantów. Młodszy oficerowie natomiast mogą prowadzić postępowania i czynności policjantom w korpusie młodszych oficerów oraz policjantom w korpusach niższych. Dopiero uzyskanie stopnia co najmniej podinspektora pozwala na prowadzenie postępowania bądź czynności wyjaśniających policjantom we wszystkich korpusach (art. 135a ust. 3 u.pol.).

Rzecznik dyscyplinarny w trakcie czynności dowodowych zbiera materiał dowodowy (przesłuchuje świadków, obwinionego, pokrzywdzonego, wykonuje przeszukania, oględziny, konfrontacje itp.). Regulacje u.pol pozwalają w prowadzonym postępowaniu dyscyplinarnym na wyznaczenie tylko jednego rzecznika dyscyplinarnego. Jednak w trakcie powyższych czynności może zwrócić się do przełożonego dyscyplinarnego z wnioskiem o wyrażenie zgody na pomoc innego rzecznika bądź rzeczników dyscyplinarnych (art. 135b ust. 2 u.pol.), przy czym zakres wykonywanych czynności dowodowych w ramach udzielonej pomocy musi zostać jasno określony poprzez akceptację przełożonego dyscyplinarnego. Rzecznik dyscyplinarny udzielający pomocy innemu rzecznikowi musi ponadto spełniać takie same wymogi, a więc musi posiadać adekwatny w stosunku do prowadzonych czynności stopień służbowy. Chociaż przepisy u.pol. nie definiują korzystania z pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego na etapie czynności wyjaśniających, to analogicznie do postępowania dyscyplinarnego należałoby przyjąć taką samą zasadę postępowania.

Odwołanie rzecznika dyscyplinarnego

Jedyną osobą uprawnioną do odwołania rzecznika dyscyplinarnego jest przełożony dyscyplinarny. Zgodnie z brzmieniem art. 135b ust. 1 u.pol. odbywa się to obligatoryjnie w sytuacji, gdy:

- zaistnieją okoliczności, które stanowią podstawę zwolnienia go ze służby w Policji, określone w art. 38 ust. 4 i w art. 41 u.pol.;
- zostanie ukarany prawomocnie orzeczoną karą dyscyplinarną;
- zostanie przeniesiony do innej jednostki organizacyjnej Policji niepodlegającej bezpośrednio przełożonemu dyscyplinarnemu.

Ustawodawca przewidział również możliwość fakultatywnego odwołania rzecznika dyscyplinarnego na jego uzasadniony wniosek (art. 135b ust. 1a u.pol.).

Uznanie za winnego i odstąpienie od ukaraniu ew. przeprowadzenie rozmowy dyscyplinującej nie są przesłankami uzasadniającymi odwołanie rzecznika dyscyplinarnego. Odwołanie rzecznika ma postać rozkazu personalnego (§ 9 pkt 1 rozporządzenia), a odwołany rzecznik przestaje być rzecznikiem dyscyplinarnym z dniem wydania takiego rozkazu. Do tego czasu rzecznik wykonuje czynności w pełnym przysługującym mu zakresie. Należy zwrócić uwagę na fakt, że sytuacja przeniesienia rzecznika do innej jednostki organizacyjnej Policji nie podlegającej bezpośrednio przełożonemu dyscyplinarnemu obliguje obecnego przełożonego do odwołania tego rzecznika, jednak nie obliguje nowego przełożonego dyscyplinarnego do wyznaczenia tego policjanta na rzecznika dyscyplinarnego.

Rozdział 6.

Wyłączenie rzecznika dyscyplinarnego lub przełożonego dyscyplinarnego

Niezależnie od okoliczności stanowiących przesłankę do odwołania rzecznika dyscyplinarnego podlega on, podobnie jak i przełożony dyscyplinarny, obligatoryjnemu wyłączeniu od prowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Dzieje się tak jeżeli:

- sprawa dotyczy go bezpośrednio;
- jest małżonkiem, krewnym lub powinowatym obwinionego lub osoby przez niego pokrzywdzonej w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania karnego;
- był świadkiem czynu;
- między nim a obwinionym lub osobą pokrzywdzoną przez obwinionego zachodzi stosunek osobisty mogący wywołać wątpliwości co do jego bezstronności (art. 135c ust. 1 u.pol.). Dodatkowo istnieje także możliwość fakultatywnego wyłączenia, gdy zaistnieją inne uzasadnione przyczyny (np. zwolnienie lekarskie rzecznika/przełożonego dyscyplinarnego, uniemożliwiające dalsze prowadzenie postępowania dyscyplinarnego, (art. 135c ust. 2 u.pol.). O okolicznościach uzasadniających wyłączenie rzecznik dyscyplinarny informuje swojego przełożonego dyscyplinarnego, zaś gdy okoliczności te dotyczą przełożonego dyscyplinarnego, informuje on wyższego przełożonego dyscyplinarnego. Powszechnie akceptowaną formą takiego poinformowania jest pismne sporządzenie wniosku. W tym miejscu należy wspomnieć, że o wyłączenie rzecznika bądź przełożonego dyscyplinarnego wnioskować może obwiniony oraz jeśli został ustanowiony – jego obrońca. Wyłączenie następuje w drodze postanowienia. Postanowienie w zakresie wyłączenia bądź odmowy wyłączenia wydaje analogicznie, w przypadku rzecznika dyscyplinarnego – przełożony dyscyplinarny, w przypadku przełożonego dyscyplinarnego – wyższy przełożony dyscyplinarny. Przełożony dyscyplinarny bądź wyższy przełożony dyscyplinarny w sytuacji odmowy wyłączenia rzecznika lub przełożonego dyscyplinarnego wydaje wówczas postanowienie o odmowie wyłączenia, na które nie przysługuje droga odwoławcza.

W sytuacji wyłączenia rzecznika dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny wyznacza innego rzecznika do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego. W przypadku wyłączenia przełożonego dyscyplinarnego wyższy przełożony albo przejmuje postępowanie do prowadzenia albo wyznacza przełożonego dyscyplinarnego z równorzędnej jednostki organizacyjnej Policji. Reguła ta nie dotyczy sytuacji, gdy wyłączeniu

podlega Komendant Główny Policji, wtedy bowiem postępowanie do prowadzenia przejmuje jeden z jego zastępców. Do czasu wydania postanowienia o wyłączeniu dotychczasowy przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny podejmują wyłączenie czynności niecierpiące zwłoki (art. 135c ust. 7 oraz art. 135d ust. 4 u.p.o.).

Rozdział 7.

Wydanie orzeczenia bez wszczęcia postępowania dyscyplinarnego

Przełożony dyscyplinarny może wydać orzeczenie bez wszczynania postępowania dyscyplinarnego, jeżeli okoliczności popełnionego czynu i wina policjanta nie budzą wątpliwości oraz nie zachodzi potrzeba wymierzenia innej kary dyscyplinarnej niż upomnienie i nagana.

W tej sytuacji orzeczenie wydaje się po wysłuchaniu policjanta i złożeniu przez niego wyjaśnienia na piśmie oraz wyrażeniu pisemnej zgody na poddanie się karze dyscyplinarnej bez prowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Policjanta, wobec którego orzeczono karę dyscyplinarną w opisanym trybie nie traktuje się jako obwinionego z uwagi na fakt, iż nie wydano postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Nie została w sposób jednoznaczny opisana w przepisach droga odwoławcza od tak wydanego orzeczenia, jednak użyte w ustawie sformułowanie „przekazania sprawy po uchyleniu do ponownego rozpatrzenia” pozwala sugerować, że odwołanie będzie przysługiwało do wyższego przełożonego dyscyplinarnego w trybie określonym w ustawie. Ważne jest, że po uchyleniu w opisanym trybie orzeczenia, za dzień wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przyjmuje się dzień wydania orzeczenia o ukaraniu karą dyscyplinarną bez wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

8.1. Powzięcie wiedzy o przewinieniu dyscyplinarnym przez przełożonego dyscyplinarnego, przedawnienie karalności przewinienia dyscyplinarnego

Z punktu widzenia odpowiedzialności dyscyplinarnej policjanta istotne są dwie okoliczności:

- dzień, w którym przełożony dyscyplinarny powziął wiedzę o popełnieniu przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego.
- dzień popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego;

Od dnia powzięcia wiedzy przez przełożonego dyscyplinarnego biegnie bowiem 90 dniowy termin do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Uchybienie tego terminu jest przesłanką negatywną do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i obligującą przełożonego dyscyplinarnego do umorzenia już wszczętego postępowania dyscyplinarnego. Jak słusznie wskazał NSA w wyroku z dnia 14.09.2007 r. „bieg terminu ustawodawca powiązał z powzięciem wiadomości o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego, a zatem początkową datę biegu terminu wyznacza dzień uzyskania informacji o takim działaniu policjanta, które stanowi naruszenie dyscypliny rozumieniu ustawy o Policji. Chodzi tu przy tym o powzięcie przedmiotowej wiadomości po raz pierwszy przez przełożonego. Późniejsze uzyskanie od innych organów informacji o zakwalifikowaniu określonego zachowania policjanta jako przestępstwa nie powoduje przedłużenia omawianego terminu ani też rozpoczęcia na nowo jego biegu” (wyr. NSA z 14.9.2007 r., I OSK 1786/06, Legalis). Podkreśla się, że „dzień powzięcia przez przełożonego dyscyplinarnego wiadomości o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego, o czym jest mowa w przepisie art. 135 ust. 3 u.pol., to dzień, w którym nastąpiło faktyczne (rzeczywiste) powzięcie wiadomości o tym, że określone zdarzenie, będące przewinieniem dyscyplinarnym, nastąpiło. Powołany przepis powinien być wykładany literalnie. Nie może być on interpretowany zależnie od okoliczności sprawy (wyr. NSA z 10.3.2016 r., I OSK 3173/14, Legalis).

Należy wspomnieć, że ustawodawca przewidział możliwość zawieszenia biegu omawianego terminu w sytuacji, gdy policjant z powodu nieobecności w służbie nie ma możliwości złożenia wyjaśnień. Ustawodawca nie wskazał przy tym, w jaki sposób proceduralnie należy dokonać tej czynności, pewnym jest, że użytych określeń „zawiesza bieg terminu” oraz „złożenia wyjaśnień” nie należy utożsamiać z instytucją

zawieszenia wszczętego postępowania dyscyplinarnego oraz złożenia wyjaśnień przez obwinionego.

Dzień popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego rozpoczyna bieg dwuletniego terminu do przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego. Początek biegu terminu przedawnienia karalności przewinienia rozpoczyna się od czasu popełnienia czynu. Jeśli jego dokonanie zależy od nastąpienia określonego skutku, bieg przedawnienia rozpoczyna się od czasu, gdy skutek nastąpił. W przypadku przewinienia wieloczynowego lub czynu ciągłego okres przedawnienia liczy się od ostatniej czynności realizującej znamiona zabronionego zachowania (por. post. SN z 24.11.1993 r., I KZP 26/93, Legalis oraz wyr. SN z 15.11.1976 r., III KR 162/76, Legalis). W przypadku deliktu o charakterze trwałym (tzn. polegającego na wytworzeniu i utrzymywaniu przez obwinionego pewnego bezprawnego stanu, np. nielegalne posiadanie broni) przedawnienie rozpoczyna bieg od momentu, gdy przerwany został stan bezprawny (por. red. Chałubińska-Jentkiewicz 2021, wyd. 1/ Radoniewicz, Legalis). Z praktycznego podejścia warto pamiętać, że aby skutecznie wymierzyć karę dyscyplinarną prawomocność orzeczenia musi nastąpić przed upływem terminu karalności przewinienia dyscyplinarnego.

Jeżeli jednak przewinieniem dyscyplinarnym jest czyn zawierający jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, upływ terminu przedawnienia karalności nie może nastąpić wcześniej niż terminów przedawnienia karalności tych przestępstw lub wykroczeń. Przyjąć należy, że uznanie, czy dany czyn wyczerpuje jednocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia ciąży na organie dyscyplinarnym.

8.2. Podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego

Podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego ustawodawca zawarł w dyspozycji art. 134i ust. 1 ustawy o Policji. Redakcja przepisu jednoznacznie wskazuje podział na podstawy obligatoryjne i fakultatywne. Wyraża się to w użyciu przez ustawodawcę zwrotu „wszczyna postępowanie” i „może wszcząć postępowanie”. Zaistnienie podstaw zarówno obligatoryjnych jak i fakultatywnych uzależnione jest jednak od uzasadnionego przypuszczenia popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego. Konstrukcja przepisu jest jednocześnie realizacją zasad oficjalności i legalizmu, w myśl których organy procesowe podejmują działania z urzędu, chyba iż ustawa uzależnia je od wniosku określonej osoby albo od zezwolenia władzy zaś organ powołany do ścigania określonych czynów zabronionych pod groźbą kary jest obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania, a oskarżyciel publiczny także do wniesienia i popierania oskarżenia – o czyn ścigany z urzędu. W doktrynie

podnosi się, że brak uzasadnionego przypuszczenia popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego obliguje przełożonego do zlecenia przeprowadzenia czynności wyjaśniających. „ W przypadku zaistnienia wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej czy tożsamości sprawcy, przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny zleca przeprowadzenie czynności wyjaśniających. Przepis sformułowany jest kategorycznie – w przypadku wystąpienia powyższych przesłanek przełożony dyscyplinarny ma obowiązek zlecenia przeprowadzenia czynności wyjaśniających. Samo jednak stwierdzenie, że w danej sytuacji one zaistniały, ma charakter uznaniowy” (PolicjaU Red. Chałubińska-Jentkiewicz 2021 wyd. 1/Radoniewicz, Legalis).

Do podstaw obligatoryjnych ustawodawca zaliczył wszczęcie postępowania dyscyplinarnego:

- z własnej inicjatywy;
- na wniosek bezpośredniego przełożonego policjanta;
- na polecenie wyższego przełożonego;
- na żądanie sądu lub prokuratora;
- wskutek złożenia sprzeciwu od skutecznie przeprowadzonej rozmowy dyscyplinującej.

Jako podstawę fakultatywną ustawodawca wskazał wniosek innego zainteresowanego organu, instytucji lub pokrzywdzonego. Warto zauważyć, że wszczęcie postępowania w przypadku zaistnienia wyżej wskazanych podstaw ustawodawca uzależnił od sytuacji, gdzie zachodzi uzasadnione przypuszczenie popełnienia przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego.

Co do samej redakcji przepisu, jest ona niejasna, szczególnie w kontekście uprawnień przełożonego dyscyplinarnego do przyjęcia, że czyn policjanta stanowi przypadek mniejszej wagi oraz autonomiczności postępowania dyscyplinarnego i jego niezależności od innych rodzajów postępowań. Przepisy pozwalają bowiem przełożonemu na odstąpienie od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego nie wskazując jednocześnie jakichkolwiek podstaw negatywnych w zakresie przyjęcia przypadku mniejszej wagi i nadają temu uprawnieniu walor ocenny.

W efekcie w doktrynie pojawiły się próby indywidualnej interpretacji poszczególnych podstaw w zakresie obligatoryjnego związania organu dyscyplinarnego do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (PolicjaU Red. Chałubińska-Jentkiewicz 2021 wyd. 1/Radoniewicz, Legalis).

8.3. Przesłanki negatywne do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzenie postępowania dyscyplinarnego

Ustawodawca przesłanki negatywne do dopuszczalności prowadzenia postępowania dyscyplinarnego podzielił na dwie grupy. W pierwszej zawarł przesłanki powodujące niedopuszczalność wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i zaliczył do nich:

- okoliczność, że czynności wyjaśniające nie potwierdziły popełnienia czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne;
- upływ dziewięćdziesięciodniowego terminu do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i terminu przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego
- postępowanie dyscyplinarne w sprawie tego samego czynu i tego samego policjanta zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się.

Drugą grupę stanowią przesłanki do umorzenia wszczętego postępowania dyscyplinarnego:

- przedawnienie wymierzenia kary dyscyplinarnej;
- wszczęcie postępowania dyscyplinarnego po upływie dziewięćdziesięciodniowego terminu do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego;
- ustalenie, że czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne przypisany obwinionemu nie wypełnia znamion czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne;
- śmierć obwinionego lub uznanie go za zaginionego;
- ustanie podległości dyscyplinarnej obwinionego;
- fakt, że postępowanie dyscyplinarne w sprawie tego samego czynu zarzuconego obwinionemu zostało prawomocnie zakończone albo, wszczęte wcześniej, toczy się.

Dodatkowo ustawodawca przewidział trzy przesłanki fakultatywne do umorzenia wszczętego postępowania dyscyplinarnego:

- długotrwała choroba obwinionego;
- wycofania wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego złożonego przez inny zainteresowany organ, instytucję lub pokrzywdzonego;
- gdy zarzucany czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne wyczerpujący jednocześnie znamiona wykroczenia stanowi przypadek mniejszej wagi bądź sprawca został ukarany grzywną.

Za wyjątkiem materialnej przesłanki dotyczącej braku znamion czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne pozostałe przesłanki do umorzenia postępowania dyscyplinarnego są przesłankami procesowymi, czyli formalnymi. Warto zauważyć, że w prawie karnym przesłanka braku znamion czynu zabronionego jest przesłanką do niewinnienia oskarżonego. Jest to o tyle istotne, że przepisy ustawy o Policji dają przełożonemu dyscyplinarnemu możliwość zarówno umorzenia postępowania dyscyplinarnego jak i niewinnienia obwinionego. Wydaje się w tej

sytuacji, że przyjęcie wskazanej przesłanki prawa materialnego będzie podstawą do uniewinnienia obwinionego, a nie wydania orzeczenia o umorzeniu wobec niego postępowania dyscyplinarnego.

Szczególnie dyskusyjne są dwie przesłanki do umorzenia postępowania dyscyplinarnego, a mianowicie uznanie obwinionego za zaginionego lub jego długotrwała choroba. Uznanie za zaginionego następuje z chwilą przyjęcia zawiadomienia o zaginięciu od osoby uprawnionej. Powzięcie takiej informacji dotyczącej obwinionego obliuguje przełożonego dyscyplinarnego do umorzenia postępowania. Natomiast w żaden sposób nie zostało zdefiniowane pojęcie „choroby długotrwałej”. Przyjęcie tej przesłanki zależy więc od oceny przełożonego dyscyplinarnego.

Wątpliwości budzi również fakultatywna przesłanka do umorzenia postępowania dyscyplinarnego w postaci cofnięcia wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego złożonego przez inny zainteresowany organ, instytucję lub pokrzywdzonego. W przepisach rozdziału o odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów nie została wprowadzić wprost sformalizowana zasada oficjalności ani zasada legalizmu, jednak ich konstrukcja wprost nakłada na organ dyscyplinarny obowiązek prowadzenia czynności z urzędu w przypadku popełnienia przez policjanta czynu wyczerpującego znamiona przewinienia dyscyplinarnego. Ustawodawca przewidział tylko jedną okoliczność, gdzie w sytuacji potwierdzenia zaistnienia przewinienia dyscyplinarnego i pełnej dopuszczalności procesu dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny ma możliwość umorzenia postępowania dyscyplinarnego, a mianowicie gdy przewinienie dyscyplinarne wypełnia jednocześnie znamiona wykroczenia, a przewinienie dyscyplinarne jest mniejszej wagi bądź obwiniony został ukarany grzywną. Wydaje się w tej sytuacji, że bezkrytyczne stosowanie tego uprawnienia może doprowadzić do naruszenia zasad oficjalności i legalizmu.

W razie, gdy zebrane dowody wskazują na uniewinnienie, to nawet jeśli doszło do przedawnienia karalności nie można orzec o umorzeniu postępowania z uwagi na tą przesłankę. Obwinionego należy wtedy uniewinnić.

Ustawodawca przewidział szczególny rodzaj „wzruszenia” prawomocnie zakończonego postępowania dyscyplinarnego w sytuacji gdy umorzenie nastąpiło w związku z ustaniem podległości dyscyplinarnej obwinionego. Dzieje się tak, gdy obwiniony zostaje zwolniony ze służby w Policji. W przypadku przywrócenia obwinionego do służby, przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o uchyleniu orzeczenia o umorzeniu tego postępowania, jednocześnie wyznaczając rzecznika dyscyplinarnego do prowadzenia tego postępowania. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby został wyznaczony ten sam rzecznik, który uprzednio przeprowadzał czynności dowodowe. Aby jednak można było nadal prowadzić czynności dowodowe, nie może

dojść do przedawnienia karalności zarzucanego obwinionemu czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne. Uchylenie orzeczenia o umorzeniu postępowania nie ma charakteru kasacyjnego i nie powoduje liczenia terminów czynności dowodowych od początku.

8.4. Pokrzywdzony w postępowaniu dyscyplinarnym

Uregulowania prawne w zakresie prowadzenia postępowań dyscyplinarnych (czynności wyjaśniających i postępowania właściwego) zawarte zostały w rozdziale 10. ustawy o Policji – „odpowiedzialność dyscyplinarna i karna policjantów”. Rozdział ten znowelizowany został ustawą z dnia 14 sierpnia 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw. W uzasadnieniu do zmian wprowadzonych tą ustawą (druk nr 432 rządowego projektu ustawy) wskazano na konieczność zapewnienia przejrzystych zasad i procedur prowadzenia postępowań dyscyplinarnych w przypadku popełnienia przez funkcjonariuszy przewinienia dyscyplinarnego. W tej kwestii kierowano się potrzebą zagwarantowania optymalnego przebiegu postępowania dyscyplinarnego oraz większej skuteczności oddziaływania przełożonych w zakresie zapewnienia odpowiedniego poziomu dyscypliny służbowej. Wskazano ponadto, że przejrzyste zasady i procedury prowadzenia postępowań dyscyplinarnych pozwolą ograniczyć zachowania niepożądane z punktu widzenia prawidłowego przebiegu służby, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy efektywności jej pełnienia oraz wzrostu poczucia bezpieczeństwa funkcjonariuszy Policji.

Na mocy art. 1 pkt 29 ppkt b wskazanej ustawy w art. 134i u.pol. po ust. 1 dodano ust. 1a i 1b, w którym ten drugi wprowadzał legalną definicję pokrzywdzonego, zgodnie z którą pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone przez przewinienie dyscyplinarne. Uznanie, że osoba, której dobro prawne zostało naruszone przewinieniem dyscyplinarnym, kształtuje określone skutki prawne, tj. możliwość wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przez przełożonego dyscyplinarnego w sytuacji uwzględnienia wniosku pokrzywdzonego o wdrożenie postępowania służbowego oraz możliwość wniesienia odpowiednio zażalenia lub odwołania od wydanego postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub orzeczenia o umorzeniu tego postępowania. W zasadzie poza wskazanymi sytuacjami udział pokrzywdzonego w toku postępowania służbowego prowadzonego wobec policjantów nie jest przewidziany. W przypadku zawnioskowania osoby o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny może zlecić przeprowadzenie czynności wyjaśniających. Zgodnie bowiem z treścią

art. 134i ust. 4 wskazanej ustawy jeżeli zachodzą wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej albo tożsamości sprawcy, przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny zleca przeprowadzenie czynności wyjaśniających. Czynności te należy ukończyć w terminie 30 dni. W szczególnych przypadkach ze względu na charakter sprawy czynności wyjaśniające za zgodą przełożonego właściwego w sprawach dyscyplinarnych mogą być kontynuowane w terminie nie dłuższym niż 60 dni od dnia wydania postanowienia, o którym mowa w ust. 4a. Po przeprowadzeniu wskazanych czynności wyjaśniających przełożony dyscyplinarny, w związku z uznaniem, iż zachodzi uzasadnione przypuszczenie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego może: uznać czyn policjanta za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi i na tej podstawie odstąpić od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeprowadzając z jego sprawcą udokumentowaną w formie notatki rozmowę dyscyplinującą albo wydać orzeczenie dyscyplinarne bez wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przy zaistnieniu warunków określonych w treści art. 135fa ust. 1 i 2 u.pol. albo wszcząć postępowanie dyscyplinarne, także na wniosek zainteresowanego organu, instytucji lub pokrzywdzonego albo odmówić wszczęcia postępowania dyscyplinarnego z przyczyn wskazanych w art. 135 ust. 1 pkt 1-3 cytowanej ustawy, tj. gdy czynności wyjaśniające nie potwierdziły popełnienia czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne, upłynęły terminy określone w ust. 4 i 5 (przedawnienie karalności czynu), postępowanie dyscyplinarne w sprawie tego samego czynu i tego samego policjanta zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się. Na tej podstawie wydaje się zasadne sformułowanie tezy, że odmawiając wszczęcia przełożony dyscyplinarny zobowiązany jest do każdorazowego wydania stosownego postanowienia w tym zakresie, ale tylko w określonym przypadku przesłać je pokrzywdzonemu. Przypadek ten, to zakwalifikowanie osoby inicjującej czynności wyjaśniające, jako pokrzywdzonego. W przypadku uznania, że dana osoba jest pokrzywdzonym, a zawnioskowała o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, postanowienie w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania dyscyplinarnego powinno być jemu doręczone. Obowiązek ten jest konsekwencją art. 135 ust. 2 u.pol.

W czynnościach wyjaśniających kwestią sporną są okoliczności w jakich przełożony dyscyplinarny postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego zobowiązany jest doręczyć osobie, która zainicjowała postępowanie służbowe i zdanem której doszło do naruszenia jej dóbr bezpośrednio przez działanie policjanta. Doręczenie takiego postanowienia łączy się z uznaniem osoby wnioskującej o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego za pokrzywdzonego. Kluczowym zagadnieniem związanym z podmiotem jakim jest pokrzywdzony niewątpliwie są dwie kwestie:

co determinuje, że dana osoba będzie uznana za pokrzywdzonego oraz kto dokonuje takiej oceny. W tym zakresie wskazać należy, że treść art. 134i ust. 1b u.pol. tożsama jest z definicją pokrzywdzonego wskazaną choćby w treści art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o radcach prawnych (Dz.U. z 2022 r. poz.1166 t.j.) bądź art. 93 ust. 4 ustawy z dnia 26 maja 1982 roku prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2022 r. poz.1184 z późn. zm. t.j.). Zachodzi też podobieństwo do szerszej definicji pokrzywdzonego zawartej w art. 49 § 1 k.p.k, zgodnie z którym pokrzywdzonym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Na marginesie wskazać należy, że w odróżnieniu od przytoczonego przepisu, w ustawie o Policji mówi się wyłącznie o osobie, a nie osobie fizycznej lub prawnej. Na tej podstawie można wyrazić pogląd, że zdolność procesową w postępowaniu służbowym policjantów posiada każdy podmiot – zarówno osoba fizyczna, prawna jak i jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, którego rola bądź funkcja została przewidziana przez prawo procesowe ustawy o Policji i dla których z tego prawa wynikają odpowiednie obowiązki i uprawnienia oraz związane z nimi ciężary procesowe.

Stwierdzenie przez ustawodawcę, że pokrzywdzonym jest osoba, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone przez przewinienie dyscyplinarne świadczy o tym, że bezpośrednio naruszenia dobra prawnego osoby jest podstawowym wyznacznikiem pokrzywdzenia dla celów postępowania. Prowadzi to do wniosku, że pomiędzy czynem stanowiącym delikt dyscyplinarny a naruszeniem dobra danego podmiotu (w tym przypadku osoby) nie ma ogniw pośrednich, z czego wynika, że do kręgu pokrzywdzonych można zaliczyć tylko ten podmiot, którego dobro prawne zostało działaniem przewinienia dyscyplinarnego naruszone wprost, a nie za pośrednictwem godzenia w inne dobro. Wskazać należy, że bezpośrednio naruszenia jest jednym z elementów, które odróżniają pokrzywdzonego od poszkodowanego, który występuje choćby w postępowaniu cywilnym. Posiłkując się w tej materii orzecznictwem Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2005 roku sygn. akt II KK 108/05 OSNwSK 2005, poz. 2094, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2017 roku sygn. akt SDI 18/17) w kontekście postępowania służbowego w sprawach dotyczących radców prawnych można zauważyć, że pokrzywdzonym może być jedynie ten, kogo przewinienie dyscyplinarne dotyka bezpośrednio i narusza w taki sposób jego dobro prywatne, chronione przez naruszony przez sprawcę przepis. Zatem krąg pokrzywdzonych jest ograniczony zespołem znamion czynu będącego przedmiotem postępowania, czyli deliktu dyscyplinarnego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 roku, sygn. akt I KZP 26/99 OSNKW 1999/11-12). Sąd podniósł, wskazując w tym zakresie orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, że charakter

postępowania dyscyplinarnego i badanych w jego toku deliktów dyscyplinarnych odnosi się do takiej natury czynów nagannych, które w swej istocie są odmienne od czynów będących przedmiotem postępowania karnego – choć granice między nimi w niektórych wypadkach mogą być nieostre). Delikty dyscyplinarne cechuje specyfika wynikająca z różnorodnego charakteru czynów powodujących odpowiedzialność dyscyplinarną, która usprawiedliwia ustawowe ich niedookreślenie, z uwagi na niemożność stworzenia katalogu zagrażających należytemu wykonywaniu obowiązków służbowych czy zachowaniu godności zawodu. Takie twierdzenie pozwalało ukształtować uznanie Sądu Najwyższego, że w sprawach dyscyplinarnych (różnych korporacji, a co za tym idzie również w sprawach dyscyplinarnych policjantów) wystąpienie pokrzywdzonego nie jest obligatoryjne. Pokrzywdzony, w przypadku ustawy o Policji, co wskazane zostało już wcześniej, nie jest stroną postępowania, ma on bowiem status quasi-strony, co łączy się z przyznaniem mu tylko określonych uprawnień procesowych. Warunkiem niezbędnym dla pojawienia się osoby pokrzywdzonego, jest naruszenie dobra chronionego prawem, co świadczy o tym, że ustawa odnosi się do przepisów prawa materialnego, które stanowi o tym, jakie dobra podlegają ochronie prawa. Chodzi przy tym o dobro stanowiące równocześnie tzw. przedmiot ochrony indywidualnej normy prawa karnego materialnego, a który w przypadku definicji zawartej w art. 134i ust. 1b ustawy o Policji został naruszony przez przewinienie dyscyplinarne rozumiane jako czyn policjanta polegający na zawinionym przekroczeniu uprawnień lub niewykonaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych uprawnionych na podstawie tych przepisów. Taki wniosek pozwala na sformułowanie tezy, że przedmiot ochrony musi być związany z określonym czynem zabronionym zawierającym takie elementy, które stanowią integralną cechę wzorca bezprawnego i karalnego działania.

Rzeczywistość służbowa często kreuje takie zdarzenie, w których czynem zabronionym może być, zdaniem osoby wnioskującej o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, przekroczenie przez policjanta bądź policjantów posiadanych uprawnień, co może stanowić przewinienie dyscyplinarne polegające na naruszeniu dyscypliny służbowej. Osoba ta, w przedstawionych przez siebie realiach może wskazywać na bezpośredniość naruszenia jego dobra prawnego. W takiej sytuacji status pokrzywdzonego nie jest nabywany w wyniku uznania (np. w formie decyzji) organu procesowego (przełożonego dyscyplinarnego) bądź osoby zawiadamiającej, lecz z samego faktu pokrzywdzenia. W momencie rozpoczęcia postępowania służbowego jakim są czynności wyjaśniające prowadzone w trybie art. 134i ust. 4 u.p.o. i właściwie, aż do prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego po przeprowadzonym

postępowaniu dyscyplinarnym mamy do czynienia z tzw. hipotetycznie pokrzywdzonym. Dopiero w toku działań poczynionych na etapie czynności wyjaśniających bądź postępowania właściwego dochodzi do ustalenia, czy istotnie doszło do bezpośredniego naruszenia dobra prawnego osoby, a także czy dobro to dotyczy osoby uważającej się dotychczas za pokrzywdzonego. Nie obowiązują bowiem w postępowaniu dyscyplinarnym bądź czynnościach wyjaśniających prowadzonych wobec policjantów zasady wyszczególnione w rozdziale 33. k.p.k. zawierającym przepisy związane z postępowaniem przygotowawczym, w tym art. 300 § 2 k.p.k., który nakazuje, aby przed pierwszym przesłuchaniem pouczyć pokrzywdzonego o posiadanym statusie strony procesowej oraz o wynikających z tego tytułu uprawnieniach. Przyjąć bowiem należy, że uznanie danej osoby za uczestnika procesu o statusie pokrzywdzonego w postępowaniu dyscyplinarnym jest wyłącznie założeniem procesowym, które w jego toku w równym stopniu może zostać obalone, wskutek czego podmiot traci pierwotny status. Założenie takie z pewnością będzie zanegowane wnioskiem wskazującym na to, iż działanie policjanta nie wyczerpało znamion przewinienia dyscyplinarnego, które niezbędne jest do tego, aby wskazać na to, jakie dobro prawne finalnie zostało naruszone i zakwalifikować osobę jako pokrzywdzonego.

8.5. Czynności wyjaśniające

Jeżeli zachodzą wątpliwości co do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, jego kwalifikacji prawnej albo tożsamości sprawcy, przed wszczęciem postępowania dyscyplinarnego przełożony dyscyplinarny zleca przeprowadzenie czynności wyjaśniających (art. 134i ust. 4 u.pol.).

Przełożony dyscyplinarny, jeszcze przed rozpoczęciem postępowania dyscyplinarnego, w razie wątpliwości albo gdy uzyskane dowody są jedynie poszlakami, może zlecić przeprowadzenie czynności wyjaśniających. Na podstawie art. 134i ust. 4 analizowanej ustawy, celem ich jest wyjaśnienie, czy faktycznie doszło do naruszenia dyscypliny służbowej bądź nieprzestrzegania etyki zawodowej funkcjonariusza albo też ustalenie kwalifikacji prawnej popełnionego czynu lub ustalenie sprawcy. Uprawnienie przełożonego dyscyplinarnego w zakresie zlecenia czynności wyjaśniających posiada również wyższy przełożony dyscyplinarny oraz Komendant Główny Policji. Mogą oni zlecić przeprowadzenie czynności wyjaśniających w sprawach dotyczących policjantów podległych przełożonym dyscyplinarnym, jeżeli w ich ocenie jest to konieczne ze względu na charakter sprawy. O szczególnie skomplikowanym charakterze sprawy możemy mówić wówczas, gdy mamy do czynienia z zawiłym stanem faktycznym sprawy, wymagającym przeprowadzenia licznych czynności

dowodowych, jak i ze złożonym, niełatwym do ustalenia stanem prawnym, wymagającym wnikliwej analizy oraz wykładni przepisów prawa.

Instytucja czynności wyjaśniających pomimo umiejscowienia ich w rozdziale 10. ustawy o Policji, czyli wśród przepisów dotyczących postępowania dyscyplinarnego, nie stanowi formy tego postępowania i swoim charakterem zbliżona jest do postępowania sprawdzającego przeprowadzonego w trybie art. 307 k.p.k. Czynności te podejmowane są wtedy, gdy ocena informacji zawartych w doniesieniu będącym podstawą ich zlecenia nie daje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, ani wydania postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Dla ich realizacji wystarczy, że brak jest w pełni uzasadnionego przypuszczenia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, niezbędnego do wszczęcia postępowania (J. Łupiński, *Czas trwania postępowania*, Prokuratura i Prawo, Zeszyt 10, s. 96).

Decyzja o ich zleceniu następuje w formie wydanego przez przełożonego dyscyplinarnego, wyższego przełożonego dyscyplinarnego albo Komendanta Głównego Policji postanowienia, czyli przybiera formę decyzji procesowej (odmiennie niż w postępowaniu sprawdzającym przeprowadzonym w trybie art. 307 k.p.k. rozpoczętym na zasadzie *per facta cocludentia*). Postanowienie to winno zawierać:

- stopień, imię, nazwisko i stanowisko służbowe przełożonego dyscyplinarnego;
- datę wydania;
- podstawę prawną;
- datę otrzymania przez przełożonego dyscyplinarnego informacji uzasadniających przeprowadzenie czynności wyjaśniających;
- określenie okoliczności stanowiących przedmiot czynności wyjaśniających;
- wskazanie rzecznika dyscyplinarnego do prowadzenia czynności wyjaśniających;
- podpis przełożonego dyscyplinarnego i urzędową pieczęć jednostki organizacyjnej Policji albo urzędową pieczęć ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Czynności wyjaśniające prowadzi rzecznik dyscyplinarny. Wymogi co do rzecznika dyscyplinarnego na etapie czynności wyjaśniających są takie same jak w przypadku możliwości prowadzenia postępowania dyscyplinarnego.

Czynności wyjaśniające należy ukończyć w terminie 30 dni od dnia ich rozpoczęcia. W przypadku prowadzenia czynności wyjaśniających o szczególnym charakterze skomplikowania, za zgodą przełożonego dyscyplinarnego, termin ukończenia czynności wyjaśniających może zostać wydłużony do dni 60. Jest to termin instrukcyjny, nie niosący żadnych skutków prawnych w przypadku jego przekroczenia. Wydaje się, że wprawdzie porządkowy charakter terminu może jednak rodzić konsekwencje służbowe wobec prowadzącego czynności wyjaśniające rzecznika dyscyplinarnego,

w szczególności w przypadku nieuzasadnionego prowadzenia poza ramy czasowe, w tej fazie postępowania służbowego.

W toku czynności wyjaśniających rzecznik dyscyplinarny nie może przeprowadzić dowodu z opinii biegłego ani z czynności wymagających spisania protokołu. Co do zasady czynności wykonywane przez rzecznika dyscyplinarnego dokumentowane są w formie notatki. Forma notatki nie ma szczególnego znaczenia, może ona być zarówno służbowa jak i urzędowa. Dopuszczalny jest również zapis urzędowy. Zakres czynności, poza restrykcjami wynikającymi wprost z ustawy, jest nieograniczony.

Specyfiką czynności wykonywanych w trybie art. 134i ust. 4 ustawy o Policji jest pozbawienie ich waloru dowodowego. W piśmiennictwie określa się często czynności wyjaśniające, tak jak postępowanie sprawdzające, mianem nieprocesowych (T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, s. 1052) bądź niemających charakteru procesowego (J. Tylman, *System prawa karnego procesowego*, t. 10, s. 235).

Z czynności wyjaśniających rzecznik dyscyplinarny sporządza sprawozdanie, w którym zawiera informacje odnoszące się do okoliczności zdarzenia będącego przedmiotem postępowania służbowego, ustaleń faktycznych, ale w szczególności przedstawia wnioski dotyczące wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, odstąpienia od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego albo odstąpienia od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej ze sprawcą przewinienia dyscyplinarnego. W przypadku uznania, iż na etapie czynności wyjaśniających doszło do bezpośredniego naruszenia przez przewinienie dyscyplinarne dobra prawnego osoby, decyzję o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego doręcza się pokrzywdzonemu. W takiej sytuacji decyzja ta podlega kontroli przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego w drodze zażalenia, w przypadku jego złożenia.

Jeśli zgromadzony w toku prowadzonych czynności wyjaśniających materiał dowodowy nie dał podstaw do uznania, iż doszło do naruszenia dyscypliny służbowej lub nieprzestrzegania zasad etyki zawodowej, to nie ma podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

W prawdzie z art. 134i ust. 4 ustawy o Policji nie wynika wprost obowiązek przeprowadzenia czynności wyjaśniających – ustawa posługuje się bowiem zwrotem „jeżeli zachodzą wątpliwości (...)”, to jednak za ich stosowaniem przemawia charakter gwarancyjny tego przepisu, wyrażający się zabezpieczeniem interesu publicznego oraz służbowego poprzez badanie wszystkich deliktów dyscyplinarnych oraz zabezpieczenie interesu funkcjonariusza Policji przed bezzasadnym lub przedwczesnym wszczynaniem postępowania dyscyplinarnego (Z. Młynarczyk, *Czynności sprawdzające i odmowa wszczęcia postępowania karnego*, Prokuratura i Prawo Zeszyt 5/1995, s. 108).

8.6. Postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego

Datą wszczęcia postępowania dyscyplinarnego jest dzień wydania postanowienia o jego wszczęciu (art. 134i ust. 5 u.pol.) bądź dzień wydania orzeczenia bez wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w przypadku jego uchylenia (art. 134i ust. 7 u.pol.). Z tą chwilą policjant, przeciwko któremu wszczęto postępowanie staje się obwinionym (134i ust. 5 u.pol.). Odpis postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego należy doręczyć obwinionemu, a w razie wszczęcia postępowania na żądanie sądu, prokuratura lub wniosku pokrzywdzonego, innego organu lub instytucji o wszczęciu należy zawiadomić zainteresowane podmioty. Podmioty te należy również zawiadomić o wyniku postępowania (art. 134i ust. 3 u.pol.). Do postępowania włącza się także materiały przekazane przez wskazanych wyżej zawiadamiających (art. 134i ust. 3 u.pol.). W każdej chwili wszcząć postępowanie albo przejąć już wszczęte może wyższy przełożony dyscyplinarny lub Komendant Główny Policji (art. 134i ust. 2 u.pol.). Postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego z procesowego punktu widzenia jest niezwykle istotne. W swym kształcie stanowi bowiem jednocześnie postanowienie o przedstawieniu zarzutów oraz pouczenie obwinionego o prawach i obowiązkach. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na fakt, że postępowania dyscyplinarnego w ogóle nie można wszcząć w sprawie, a jedynie przeciwko policjantowi. W konsekwencji wszczynając postępowanie dyscyplinarne powinniśmy dysponować materiałem uzasadniającym sformułowanie określonego zarzutu obwinionemu.

Przepis art. 134i ust. 6 u.pol. w sposób jednoznaczny precyzuje składniki postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego:

- oznaczenie przełożonego dyscyplinarnego;
- datę wydania postanowienia;
- stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
- opis przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionemu wraz z jego kwalifikacją prawną;
- uzasadnienie faktyczne zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego;
- oznaczenie rzecznika dyscyplinarnego prowadzącego postępowanie;
- podpis z podaniem stopnia, imienia i nazwiska przełożonego dyscyplinarnego;
- pouczenie o uprawnieniach przysługujących obwinionemu w toku postępowania dyscyplinarnego
- datę otrzymania przez przełożonego dyscyplinarnego informacji uzasadniającej podejrzenie popełnienia przez policjanta zarzucanego mu czynu.

Od postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego nie przysługuje zażalenie.

Rozdział 9.

Zakres czynności rzecznika dyscyplinarnego i przełożonego dyscyplinarnego

9.1. Protokół

Czynności w postępowaniu dyscyplinarnym wykonuje rzecznik dyscyplinarny. Zmierzają one do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy oraz zebrania pełnego materiału dowodowego. Wykonując czynności dowodowe rzecznik powinien kierować się taktyką i ekonomiką czynności uzależnioną od rodzaju postępowania. Wykonując czynności dowodowe rzecznik w szczególności może: przesłuchiwać świadków, przesłuchiwać obwinionego, przyjmować od niego wyjaśnienia, dokonywać oględzin, konfrontacji, okazania, dokonywać odtworzenia przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów. Czynności te obligatoryjnie wymagają udokumentowania protokołem (art. 135e ust. 1 u.pol.). Z pozostałych czynności rzecznik sporządza protokół, jeśli przepis szczególny tego wymaga albo przełożony dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny uzna to za potrzebne (art. 135e ust. 2 u.pol.). Wzory protokołów są określone w załącznikach nr 13 do 18 rozporządzenia. W sytuacji gdy przełożony lub rzecznik uzna za konieczne protokolarne utrwalenie czynności, dla której nie określono wzoru protokołu, winien taki protokół sporządzić uwzględniając składowe określone w art. 135e ust. 3 u.pol. tj.

- oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca, osób w niej uczestniczących lub obecnych oraz charakteru ich uczestnictwa;
- opis przebiegu czynności;
- w miarę potrzeby:
 - stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności,
 - oświadczenia i wnioski uczestników czynności,
 - pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach.

Sporządzając protokół należy pamiętać, że zarówno zeznania świadków, jak i wyjaśnienia obwinionych, ich oświadczenia i wnioski oraz stwierdzenia określonych okoliczności należy zapisywać w protokole z możliwie największą dokładnością. Każda strona protokołu musi być podpisana przez osoby biorące udział w czynności, mają one również prawo żądać zapisania w protokole z pełną dokładnością wszystkiego, co dotyczy ich praw i interesów. W sytuacji, gdy uczestnik odmówi zapoznania się z treścią protokołu bądź odmówi jego podpisania, okoliczności te należy dokładnie omówić w protokole (art. 135e ust. 4 i 5 u.pol.).

Prostowanie oczywistych omyłek pisarskich i rachunkowych w protokołach sporządzonych w toku postępowania dyscyplinarnego wymaga opisanie tych błędów przez osobę sporządzającą protokół przed jego podpisaniem. Należy takie sprostowanie bądź uzupełnienie opisać w odpowiednio oznaczonej rubryce protokołu, na podobnych zasadach jak to czynione jest w procesie karnym.

W sytuacji ujawnienia omyłek pisarskich lub rachunkowych po podpisaniu protokołu, prostuje się w drodze postanowienia. Należy pamiętać, że proceder ten stosowany jest na etapie całego postępowania, a więc także na etapie postępowania odwoławczego. Wprawdzie Rozporządzenie nie określa wzoru takiego postanowienia, jednak kierując wskazówkami zawartymi w art. 135e ust. 7 u.pol. należy samemu stworzyć takie postanowienie. Sprostowanie omyłek pisarskich i rachunkowych następuje z urzędu albo na wniosek pokrzywdzonego, ukaranego lub obwinionego albo w przypadku jego śmierci na wniosek jego małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa, przysposabiającego lub przysposobionego. Sprostowania dokonuje przełożony dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny, który popełnił omyłkę.

9.2. Pomoc innego rzecznika dyscyplinarnego, pomoc prawna

Może się zdarzyć, że rzecznik dyscyplinarny będzie potrzebował pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego w prowadzonym postępowaniu dyscyplinarnym. W tej sytuacji zmuszony jest wnioskować o to do swojego przełożonego dyscyplinarnego, określając zakres czynności w jakich pomoc ma zostać udzielona. Przełożony dyscyplinarny jeśli przychylił się do wniosku, wyznacza do pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego (art. 135b ust. 2 u.pol.). Wzór takiego wniosku jest określony w załączniku nr 20 rozporządzenia.

W przypadku konieczności przeprowadzenia czynności poza miejscowością, w której toczy się postępowanie dyscyplinarne, przełożony lub rzecznik dyscyplinarny mogą zwrócić się o ich przeprowadzenie do przełożonego dyscyplinarnego właściwego według miejsca, w którym czynność ma być dokonana. Wówczas taką czynności przeprowadza rzecznik dyscyplinarny wyznaczony przez kierownika tamtej jednostki organizacyjnej Policji (art. 135e ust. 8 u.pol.). W powyższej sytuacji należy pamiętać, iż mamy do czynienia z podległością dyscyplinarną, która jest niezależna od podległości osobowej, a więc rzecznik i przełożony dyscyplinarny mają możliwość zwracania się bezpośrednio do przełożonego dyscyplinarnego innej jednostki organizacyjnej Policji, tak więc gdy rzecznik wykonuje czynności z poziomu np. Komendy Miejskiej Policji, w sytuacji zaistnienia potrzeby przeprowadzenia czynności dowodowej w Komisariacie Policji, zwraca się do Komendanta Miejskiego bądź Powiatowego Policji z wnioskiem o pomoc innego rzecznika dyscyplinarnego.

Ten wyznacza dekreteacją rzecznika dyscyplinarnego z docelowego Komisariatu aby przeprowadził zlecone czynności. Aby wymienione czynności miały moc dowodową, wyznaczony rzecznik musi posiadać odpowiedni stopień w korpusie policyjnym. Problematyczna może okazać się kwestia, gdy w danej jednostce organizacyjnej Policji nie ma rzecznika dyscyplinarnego spełniającego określone ustawą wymogi, wówczas przełożony wyznacza rzecznika z innej jednostki organizacyjnej mu podległej. Po wykonaniu zleconych czynności wyznaczony rzecznik udziela odpowiedzi bezpośrednio zainteresowanej jednostce organizacyjnej Policji. Ustawodawca nie wskazał tutaj obowiązku informowania o powyższym przełożonego. Podobnie należy postępować w przypadku wykonania czynności w jednostkach organizacyjnych Policji wyższego szczebla np. KWP czy KGP. Ustawodawca nie sprecyzował jaką formę należy przyjąć zwracając się z pomocą o przeprowadzenie czynności dowodowych. Wypracowana praktyka terenowa dopuszcza postać zwykłego pisma sporządzonego w trybie art. 135e ust. 8 u.pol.

Opierając się o przepisy dotyczące obiegu dokumentacji służbowej, dopuszczalnym jest także przesłanie wniosku drogą elektroniczną zgodnie z procedurami obiegu dokumentacji w postępowaniu dyscyplinarnym.

Kwestią nieuregulowaną przepisami u.pol. jest konieczność skorzystania z pomocy innego rzecznika dyscyplinarnego bądź konieczności wykonania czynności poza miejscowością, w której toczy się postępowanie, podczas czynności wyjaśniających prowadzonych w trybie art. 134i ust. 4 u.pol. Poprzez analogię do postępowania dyscyplinarnego wydaje się, iż taka praktyka jest uzasadniona, wówczas rzecznik dyscyplinarny na podobnych zasadach jak w postępowaniu dyscyplinarnym zmuszony byłby do skierowania wniosku do przełożonego dyscyplinarnego, określając zakres czynności dowodowych w jakich pomoc ma zostać udzielona. O ile dla tej czynności nie określono wzoru wniosku, rzecznik winien wniosek taki sporządzić sam uwzględniając podstawy prawne zawarte w art. 135b ust. 2 u.pol. oraz 135e ust.8 u.pol

9.3. Postanowienia

Co do zasady w postępowaniu dyscyplinarnym oraz czynnościach wyjaśniających przełożony dyscyplinarny uprawniony jest do wydawania postanowień. Rzecznik dyscyplinarny uprawniony jest do wydawania postanowień, jeżeli ich wydanie nie jest zastrzeżone do właściwości przełożonego dyscyplinarnego (art. 135e ust. 6 u.pol.). Na wszystkie postanowienia wydawane przez rzecznika dyscyplinarnego, z wyjątkiem postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych przysługuje zażalenie do przełożonego dyscyplinarnego w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia. Odrębna reguła dotyczy postanowień wydawanych przez przełożonego dyscyplinarnego,

gdzie termin na wniesienie zażalenia do wyższego przełożonego dyscyplinarnego wynosi 7 dni od dnia jego doręczenia. Jeżeli jednak postanowienie w pierwszej instancji wydał minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Komendant Główny Policji, zażalenie nie przysługuje, jednak obwiniony może w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia zwrócić się do ministra właściwego do spraw wewnętrznych lub Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy (art. 135k ust. 4 u.pol.). Przepisy jednoznacznie precyzują procedurę w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie, więc jeśli wniesiono zażalenie na postanowienie rzecznika dyscyplinarnego, ten niezwłocznie przekazuje je przełożonemu dyscyplinarnemu wraz z aktami postępowania oraz swoim stanowiskiem, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia, w którym otrzymał zażalenie (art. 135e ust. 7a u.pol.). Podobna procedura obowiązuje w przypadku wniesienia zażalenia na postanowienie przełożonego dyscyplinarnego, tyle że dodatkowo wraz z aktami oraz swoim stanowiskiem przesyła także akta osobowe obwinionego w terminie 14 dni od dnia, w którym otrzymał zażalenie (art. 135k ust. 5 u.pol.). Wszystkie postanowienia wydane w toku postępowania dyscyplinarnego, z wyjątkiem postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego powinny zawierać:

- oznaczenie wydającego postanowienie rzecznika dyscyplinarnego lub przełożonego dyscyplinarnego;
- datę wydania postanowienia;
- podstawę prawną wydania postanowienia;
- stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
- rozstrzygnięcie;
- uzasadnienie faktyczne i prawne;
- pouczenie, czy i w jakim trybie przysługuje prawo złożenia zażalenia;
- podpis z podaniem stopnia, imienia i nazwiska wydającego postanowienie (art. 135e ust. 7 u.pol.).

W postanowieniach oczywiste omyłki pisarskie i rachunkowe, prostujemy w drodze postanowienia, na każdym etapie prowadzonego postępowania dyscyplinarnego. Wzór postanowienia o sprostowaniu oczywistych omyłek pisarskich i rachunkowych nie został umieszczony w załącznikach do rozporządzenia, a więc należy takie postanowienie samodzielnie wytworzyć opierając się na wytycznych zawartych w art. 135e ust. 7 u.pol. Sprostowanie oczywistych omyłek pisarskich i rachunkowych następuje z urzędu albo na wniosek pokrzywdzonego, ukaranego lub obwinionego albo, w przypadku jego śmierci, na wniosek jego małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa, przysposabiającego lub przysposobionego. Sprostowania dokonuje przełożony

dyscyplinarny lub rzecznik dyscyplinarny, który popełnił omyłkę. Od postanowień wydanych w takim trybie zażalenie nie przysługuje (art. 135hb ust. 1 i 3, 4, 5 u.pol.).

9.4. Włączenie do postępowania dyscyplinarnego materiałów z innego postępowania

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem niezależnym od innych postępowań, w związku z tym zdarzyć się może, że jednocześnie przeciwko policjantowi (obwinionemu) prowadzone będzie jednocześnie np. postępowanie karne. Wówczas rzecznik realizując cele postępowania dyscyplinarnego, uznając, iż zasadnym byłoby wykorzystanie w określonym zakresie materiałów prowadzonego równoległe postępowania karnego, musi zwrócić się do organu prowadzącego to postępowanie, np. prokuratora, z wnioskiem o udostępnienie jego akt. W sytuacji zamiaru włączenia odpisów i wyciągów akt udostępnionego postępowania, przede wszystkim należy uzyskać zgodę tego organu, ale także stanowisko co do sposobu wykorzystania udostępnionych materiałów w postępowaniu dyscyplinarnym. Jest to dosyć istotna kwestia, ponieważ zdarzyć się może, iż w postępowaniu przygotowawczym prokurator odmówi podejrzanemu wglądu w materiały postępowania, a ten wykorzystując prawo obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym będzie chciał np. „zapoznać się” z materiałami postępowania dyscyplinarnego. Dlatego zgoda organu winna być odpowiednio udokumentowana. Czynność włączenia do akt postępowania dyscyplinarnego odpisów lub wyciągów udostępnionych akt innego postępowania oraz włączenia dokumentu złożonego w toku czynności dowodowych przez obwinionego lub inną osobę wymaga sporządzenia przez rzecznika dyscyplinarnego adnotacji w aktach postępowania dyscyplinarnego (§ 5 ust. 1 rozporządzenia). Przepisy u.pol. nie regulują kwestii jaką formę ma przybrać przedmiotowy zapis, jednak praktyka terenowa dowodzi, że są to zapisy w formie krótkich notatek.

9.5. Włączenie nośników informacji i informacji niejawnych do postępowania dyscyplinarnego

Informatyczne nośniki danych zawierające zapisy obrazu lub dźwięku włącza się do akt postępowania w zaklejonych kopertach oznaczonych sygnaturą akt postępowania (§ 5 ust. 2 Rozporządzenia). W sytuacji, gdy postępowanie dyscyplinarne obejmuje swoim zakresem informacje niejawne praktykuje się zarówno przechowywanie materiałów niejawnych w aktach postępowania dyscyplinarnego jak i deponowanie w kancelarii niejawnej. Należy pamiętać, że włączenie takich materiałów do postępowania dyscyplinarnego powoduje że akta postępowania są objęte tą klauzulą, jaką posiada włączony do nich dokument bądź materiały.

W przypadku przechowywania materiałów w kancelarii niejawniej w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 z późn. zm. t.j.), procedura przechowywania materiału dowodowego o klauzuli niejawniej wynikająca z wyżej wymienionych przepisów podlegałaby na sporządzeniu przez rzecznika dyscyplinarnego wniosku (postać pisma) adresowanego do pełnomocnika kancelarii tajnej danej jednostki organizacyjnej Policji o zdeponowanie materiałów niejawnych (należy wskazać rodzaj materiałów oraz klauzule ich niejawności), które jako załączniki należy dołączyć do przedmiotowego pisma. Następnie deponowane materiały w zależności od klauzuli niejawności trafiają do określonej strefy ochronnej (I, II, III), a wnioski po dokonanej rejestracji i odłączeniu jego załączników staje się dokumentem jawnym, w związku z czym można go włączyć do materiałów postępowania. W takiej sytuacji sporządzanie dodatkowej notatki z informacją dotyczącą miejsca przechowywania zdeponowanych materiałów niejawnych jest bezzasadne. Włączenie do postępowania dyscyplinarnego materiałów zawierających informacje niejawne winno nastąpić jedynie wtedy, gdy wymaga tego dobro postępowania, jednakże należy wtedy pamiętać, że całe akta postępowania zostają objęte klauzulą odpowiednią dla włączonych materiałów.

Problematyczna może okazać się kwestia włączenia do akt postępowania dyscyplinarnego (z uwagi na jego dobro), materiałów uzyskanych w drodze czynności operacyjnych np. z postępowania karnego, które nadal jest prowadzone. W sytuacji gdy materiały te opatrzone byłyby klauzulą niejawności, wówczas zastosowanie mają przepisy ustawy o ochronie informacji niejawnych z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 z późn. zm. t.j.) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczania informacji niejawnych z dnia 29 maja 2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 683). Bez względu na klauzulę jaką objęte byłyby materiały „operacyjne”, z uwagi na sposób postępowania z nimi, wykorzystanie wymienionych bezpośrednio w postępowaniu dyscyplinarnym byłyby dopuszczalne jedynie w sytuacji, gdy postępowanie to zostanie zawieszono do czasu zakończenia postępowania karnego.

Rozdział 10.

Postępowanie z aktami postępowania dyscyplinarnego

10.1. Obieg dokumentacji

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem wewnętrznym określane jako postępowanie gabinetowe. Wiąże się to z tym, iż przy obiegu dokumentów stosujemy przepisy Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 września 2021 r. w sprawie obiegu dokumentów związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów, (Dz.U. z 2021 r. poz. 1778). Dokumenty postępowania dyscyplinarnego adresowane do policjantów mogą być przekazywane ich adresatom: bezpośrednio albo za pośrednictwem innych policjantów lub pracowników Policji podległych przełożonemu dyscyplinarnemu, za pośrednictwem operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1041 i 2320) lub za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Obieg dokumentów prowadzi się w taki sposób, aby ich treść nie była udostępniona osobom nieuprawnionym (§ 2 ust. 1 i 2 Rozporządzenia).

10.2. Nadzór nad postępowaniem dyscyplinarnym, rejestracja postępowania dyscyplinarnego.

Nadzór nad przebiegiem postępowania dyscyplinarnego sprawuje przełożony dyscyplinarny, a także policjant, któremu powierzono pełnienie obowiązków na takim stanowisku służbowym. Przełożony dyscyplinarny może także upoważnić do nadzoru wyznaczonego funkcjonariusza Policji dokładnie określając zakres tego nadzoru. W ramach nadzoru przełożony dyscyplinarny przy pomocy wyznaczonych osób zakłada i prowadzi Rejestr Postępowań Dyscyplinarnych, zwanym „RPD”, który co do zasady prowadzony jest w formie papierowej, przy czym może być także prowadzony w postaci elektronicznej. Wzór rejestru jest określony w załączniku nr 56 rozporządzenia. Biorąc pod uwagę konstrukcję przepisów nie ma wymogów, aby osobą uprawnioną do prowadzenia takiego rejestru był tylko policjant (§ 7 ust. 4 rozporządzenia). Rejestracja postępowania dyscyplinarnego następuje niezwłocznie po jego wszczęciu i polega na dokonaniu odpowiedniego wpisu w „RPD” oraz wpisaniu w lewym górnym rogu na druku postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego sygnatury akt tego postępowania. W „RPD” rejestruje się także sprawy, w których wydano orzeczenie bez wszczynania postępowania dyscyplinarnego.

Sygnatura akt postępowania dyscyplinarnego składa się z oznaczenia literowego „RP”, liczby porządkowej oraz po znaku łamania „/” dwóch ostatnich cyfr roku kalendarzowego, w którym akta postępowania zostały założone (§ 7 ust. 3 Rozporządzenia).

10.3. Rejestracja czynności wyjaśniających

Biorąc pod uwagę konstrukcję przepisów obecnie nie ma wymogów prowadzenia rejestrów czynności wyjaśniających, prowadzonych w trybie art. 134i ust. 4 u.p.o. Jednak konieczność zapewnienia sprawnego obiegu dokumentacji oraz prawidłowego nadzoru wypracowana praktyką terenową, doprowadziła do stworzenia rejestru czynności wyjaśniających, zwanym „RCW”, który co do zasady prowadzony jest w formie papierowej, przy czym może być prowadzony w formie elektronicznej. Rejestracja czynności wyjaśniających następuje na podobnej zasadzie co rejestracja postępowań dyscyplinarnych, czyli niezwłocznie po ich zleceniu i polega na dokonaniu odpowiedniego wpisu w „RCW” oraz wpisaniu w lewym górnym rogu na postanowieniu o zleceniu czynności wyjaśniających sygnatury akt tych czynności. Sygnatura akt materiałów czynności wyjaśniających składa się z oznaczenia literowego „RCW”, liczby porządkowej oraz po znaku łamania ”/” dwóch ostatnich cyfr roku kalendarzowego, w którym czynności zostały zlecone.

10.4. Obsługa kancelaryjna

Obsługę kancelaryjną w zakresie obiegu dokumentów postępowania dyscyplinarnego prowadzi kancelaria lub sekretariat komórki organizacyjnej jednostki organizacyjnej Policji, w której służbę pełni rzecznik dyscyplinarny prowadzący to postępowanie. Jeżeli komórka organizacyjna nie posiada wyodrębnionej kancelarii lub sekretariatu, obsługę kancelaryjną w zakresie obiegu dokumentów postępowania dyscyplinarnego prowadzi pracownik wyznaczony do wykonywania prac kancelaryjnych dla tej komórki (§ 8 ust. 1 i 2 Rozporządzenia).

10.5. Teczka akt postępowania dyscyplinarnego

Rzecznik dyscyplinarny prowadzący sprawę zakłada teczkę akt postępowania dyscyplinarnego, zwanych dalej „aktami postępowania” i oznacza ją sygnaturą oraz opisem przedmiotu sprawy. Teczka akt postępowania opatruje się pieczęcią z nazwą jednostki organizacyjnej Policji, w której jest prowadzone postępowanie dyscyplinarne.

Dokumenty w teczce układa się chronologicznie według daty ich sporządzenia lub wpływu, w tomach nieprzekraczających 200 kart. Karty zawarte w poszczególnych tomach należy ponumerować trwałym środkiem kryjącym w prawym górnym rogu.

Do każdego tomu akt postępowania należy sporządzić przegląd akt postępowania, z zachowaniem ciągłości numeracji kart dla całości akt postępowania.

Włączenie do akt postępowania dokumentu złożonego, w toku czynności dowodowych, bezpośrednio przez obwinionego lub inną osobę bądź odpisu lub wyciągu z udostępnionych akt innego postępowania, wymaga sporządzenia przez rzecznika dyscyplinarnego adnotacji z tej czynności w aktach postępowania dyscyplinarnego. Przepisy u.pol. nie regulują kwestii jaką formę ma przybrać przedmiotowy zapis, jednak praktyka terenowa dowodzi, że są to zapisy w formie krótkich notatek.

Informatyczne nośniki danych zawierające zapisy obrazu lub dźwięku włącza się do akt postępowania w zaklejonych kopertach, oznaczonych sygnaturą akt postępowania.

W przypadku zawieszenia postępowania dyscyplinarnego, jego akta przechowuje rzecznik dyscyplinarny wyznaczony do jego prowadzenia. W czasie zawieszenia postępowania dyscyplinarnego rzecznik dyscyplinarny sporządza i włącza do akt postępowania notatkę urzędową albo sporządza stosowną adnotację w aktach postępowania z dokonywanych okresowo, nie rzadziej niż raz w ciągu miesiąca czynności ustalających, czy ustały przyczyny zawieszenia postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik dyscyplinarny sporządza i włącza do akt postępowania notatkę o uzasadnionym okolicznościami związanymi z przyczyną zawieszenia postępowania dyscyplinarnego, odstąpieniu od czynności ustalających albo sporządza stosowną adnotację w aktach postępowania.

Rzecznik dyscyplinarny po uzyskaniu informacji o ustaniu przyczyn zawieszenia postępowania dyscyplinarnego niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia, w którym powziął tę informację, przekazuje akta postępowania przełożonemu dyscyplinarnemu wraz z wnioskiem o podjęcie tego postępowania.

Chociaż przepisy u.pol. tej kwestii nie regulują, w sytuacji gdy akta postępowania objęte są klauzulą niejawną, teczkę przechowuje się zgodnie z przepisami ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 742).

11.1. Prawa obwinionego

Postępowanie dyscyplinarne jest prowadzone przeciwko obwinionemu. Obwinionym jest policjant, co do którego wydano postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego (art. 134i ust. 5 ustawy o Policji). Obwinionym w postępowaniu dyscyplinarnym, prowadzonym na podstawie przepisów ustawy o Policji, może zostać wyłącznie policjant, gdyż tylko policjant podlega, zgodnie z art. 132 ust. 1 ustawy o Policji odpowiedzialności dyscyplinarnej. W praktyce, nie ma obwinionego bez jednoczesnego istnienia postępowania dyscyplinarnego i odwrotnie postępowania dyscyplinarnego bez obwinionego. Dlatego takie sytuacje jak: śmierć obwinionego lub uznanie go za zaginionego bądź też zwolnienie go ze służby w Policji stanowią zgodnie z art. 135ja ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o Policji, stanowią przesłankę obligatoryjnego umorzenia postępowania dyscyplinarnego.

Jasne i precyzyjne określenie momentu, w którym policjant staje się obwinionym jest niezwykle istotne. Z tą chwilą bowiem policjant, który pozostawał w zainteresowaniu organu dyscyplinarnego staje się stroną postępowania dyscyplinarnego. Może również od tego momentu korzystać z przysługujących mu uprawnień określonych w ustawie o Policji.

Podstawowy katalog uprawnień przysługujących obwinionemu w postępowaniu dyscyplinarnym został zawarty w art. 135f ust. 1 ustawy o Policji. Do uprawnień tych należą prawo do:

- odmowy składania wyjaśnień;
- zgłaszania wniosków dowodowych;
- przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz sporządzania z nich notatek lub fotokopii;
- ustanowienia obrońcy, którym może być policjant, adwokat albo radca prawny;
- wnoszenia do przełożonego dyscyplinarnego zażaleń na postanowienia wydane w toku postępowania dyscyplinarnego, w terminie 3 dni od dnia doręczenia i w przypadkach wskazanych w ustawie;

Nie jest to oczywiście zamknięty katalog uprawnień obwinionego. Policjant z chwilą wszczęcia przeciwko niemu postępowania dyscyplinarnego ma prawo korzystać z szeregu innych jeszcze uprawnień wynikających z przepisów rozdziału 10 ustawy o Policji. Należą do nich m.in.:

- prawo do składania wniosków o wyłączenie przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego (art. 135c ust. 4 ustawy o Policji);
- prawo do otrzymywania orzeczeń, postanowień, zawiadomień i innych pism wydanych w toku postępowania dyscyplinarnego (art. 135f ust. 6 ustawy o Policji);
- prawo złożenia wniosku o dobrowolne poddanie się karze dyscyplinarnej do czasu zakończenia pierwszego przesłuchania (art. 135fa ust. 3 ustawy o Policji);
- prawo do wnoszenia odwołania od orzeczenia dyscyplinarnego (art. 135fa ust. 6 oraz art. 135k ust. 1 ustawy o Policji);
- prawo zapoznania z aktami postępowania dyscyplinarnego (art. 135i ust. 1 ustawy o Policji);
- prawo złożenia wniosku o uzupełnienie akt postępowania dyscyplinarnego (art. 135i ust. 5 ustawy o Policji);
- prawo do wysłuchania przed wymierzeniem kary wydalenia ze służby (art. 135j ust. 9 ustawy o Policji);
- prawo do składania wniosku o wznowienie postępowania dyscyplinarnego (art. 135r ust. 2 ustawy o Policji).

Prawo odmowy złożenia wyjaśnień przez obwinionego jest jednym z jego podstawowych uprawnień, wynikających z pozycji procesowej w postępowaniu dyscyplinarnym. Wynika to z zasady, że nikt nie może być zobowiązany do dostarczania dowodów na swoją niekorzyść.

Za sprzeczne z tym uprawnieniem, należy uznać wykorzystywanie w postępowaniu dyscyplinarnym zeznań złożonych przez obwinionego przesłuchanego w charakterze świadka w innym postępowaniu. Niejednokrotnie zdarza się bowiem, że policjant jest przesłuchany np. w postępowaniu karnym w charakterze świadka na okoliczności stanowiące przedmiot postępowania dyscyplinarnego. Ma wówczas obowiązek składania zeznań, jak również jest pouczony o odpowiedzialności karnej z art. 233 kk. Często te zeznania mogą być dla niego niekorzystne z punktu widzenia jego sytuacji procesowej w postępowaniu dyscyplinarnym. Dlatego, mimo że żaden przepis ustawy o Policji nie zabrania wprost stosowania takich rozwiązań, to jednak mając na względzie przysługujące obwinionemu prawo do obrony, a w szczególności prawo do odmowy składania wyjaśnień, należy uznać, że korzystanie w postępowaniu dyscyplinarnym z zeznań policjanta jako świadka, kiedy w tym postępowaniu jest obwinionym jest nieuzasadnione. Przeciwna teza nie tylko prowadziłaby do sytuacji, że policjant w jednym postępowaniu występowałby w dwóch rolach procesowych tj. świadka i obwinionego, a dodatkowo stanowiłoby to jawne obejście przysługującego policjantowi praw do odmowy składania wyjaśnień.

W tym miejscu rodzi się kolejne, z praktycznego punktu widzenia istotne pytanie, a mianowicie czy jeżeli obwiniony skorzystał z prawa do odmowy składania wyjaśnień, to czy może jeszcze zmienić zdane i w późniejszym czasie te wyjaśnienia złożyć. Należy tutaj odpowiedzieć twierdząco. Do czasu zakończenia czynności dowodowych rzecznik dyscyplinarny powinien odebrać wyjaśnienia od obwinionego, jeżeli ten zaszykalizuje taką wolę. Inicjatywa w tym zakresie należeć będzie do obwinionego.

11.2. Zgłaszanie wniosków dowodowych

Wnioski dowodowe obwiniony zgłasza na piśmie rzecznikowi dyscyplinarnemu. Prawo do zgłaszania wniosków dowodowych przysługuje również obrońcy ustanowionemu w postępowaniu dyscyplinarnym, na tych samych zasadach jak obwinionemu.

W kwestii uwzględnienia lub odmowy uwzględnienia wniosku dowodowego rozstrzyga rzecznik dyscyplinarny. W przypadku uwzględnienia wniosku dowodowego sytuacja jest oczywista. Wówczas rzecznik dyscyplinarny przeprowadza wnioskowany dowód i nie wydaje w tym zakresie dodatkowego rozstrzygnięcia w postaci postanowienia o uwzględnieniu wniosku dowodowego. Sytuacja przedstawia się inaczej, jeżeli w ocenie rzecznika dyscyplinarnego, wniosek dowodowy nie zasługuje na uwzględnienie. W takim przypadku rzecznik dyscyplinarny, zgodnie z art. 135f ust. 7 u.p.o. jest zobowiązany do wydania postanowienia o odmowie uwzględnienia wniosku dowodowego. Na postanowienie to przysługuje zażalenie obwinionemu oraz obrońcy jeżeli został ustanowiony. Zażalenie wnosi się do przełożonego dyscyplinarnego w terminie 3 dni od doręczenia postanowienia.

Rzecznik dyscyplinarny, decyzję odmawiającą uwzględnienia wniosku dowodowego podejmuje jeżeli:

- okoliczność, która ma zostać udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy;
- dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności lub nie da się przeprowadzić;
- przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne;
- wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania;
- wniosek dowodowy został złożony po zakreślonym terminie, o którym wnioskodawca został zawiadomiony.

W tym miejscu należy podkreślić, że odmowa uwzględnienia wniosku dowodowego przez rzecznika dyscyplinarnego i późniejsze podtrzymane tej decyzji przez przełożonego dyscyplinarnego nie koniecznie muszą powodować ostateczne wyeliminowanie tego dowodu z postępowania dyscyplinarnego. Obwiniony bowiem może fakt nieprzeprowadzenia określonych dowodów podnieść jako zarzut w postępowaniu

odwoławczym, a wyższy przełożony może w zakresie konieczności przeprowadzenie określonych dowodów nie podzielać stanowiska organu pierwszej instancji. Również rzecznik dyscyplinarny na dalszym etapie postępowania dyscyplinarnego może z urzędu uznać za konieczne przeprowadzenie dowodów, których przeprowadzenia na wniosek obwinionego wcześniej odmówił. Podstawowym obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego, wynikającym wprost z art. 135e ust. 1 u.p.o. jest wyjaśnienie sprawy. Kierując się tą zasadą rzecznik dyscyplinarny powinien przeprowadzić dowód, nawet wówczas kiedy wniosek obwiniony złożył po wyznaczonym terminie, jeżeli będzie to dowód istotny dla wyjaśnienia sprawy.

11.3. Przeglądanie akt postępowania dyscyplinarnego

Obwiniony, a także jego obrońca jeżeli został ustanowiony, mają prawo przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz sporządzania z nich notatek lub fotokopii. Prawo to przysługuje obwinionemu i jego obrońcy na każdym etapie postępowania, na co wprost wskazuje dyspozycja przepisu art. 135f ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji. Zgodnie bowiem z tym przepisem, uprawnienie to przysługuje w całym toku postępowania dyscyplinarnego, a więc od momentu jego wszczęcia, aż do jego zakończenia, nie wyłączając z tego etapu ewentualnego postępowania wznowieniowego.

W praktyce realizacja tego uprawnienia przedstawia się w ten sposób, że obwiniony lub obrońca zgłaszają rzecznikowi dyscyplinarnemu zamiar przejrzenia akt postępowania dyscyplinarnego. Forma zgłoszenia zamiaru przejrzenia akt postępowania dyscyplinarnego nie jest określona przepisami prawa. Przyjąć zatem należy, że każda dostępna forma komunikacji będzie właściwa. Rzecznik dyscyplinarny jest zobowiązany udostępnić obwinionemu lub obrońcy niezwłocznie akta oraz umożliwić sporządzenie z nich notatek lub wykonanie fotokopii. Z czynności tej należy sporządzić protokół, którego wzór stanowi zał. nr 24 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 września 2021 roku w sprawie obiegu dokumentów związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz.U.2021.1778 z dnia 30.09.2021). Jako dobrą praktykę należy uznać, w przypadku wykonania fotokopii akt postępowania dyscyplinarnego, odnotowanie tego faktu w protokole z jednoczesnym, w miarę możliwości, wskazaniem numerów kart, których fotokopię wykonano. Prawo przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego posiada jednak pewne ograniczenia. Zgodnie z art. 135f ust. 2 ustawy o Policji, rzecznik dyscyplinarny może, w drodze postanowienia, odmówić udostępnienia akt, jeżeli sprzeciwia się temu dobro postępowania dyscyplinarnego. Przy korzystaniu z możliwości odmowy udostępnienia akt postępowania dyscyplinarnego obwinionemu lub jego obrońcy, rzecznik dyscyplinarny powinien mieć na względzie fakt, że musi swoją decyzję

uzasadnić wskazując na rzeczywiste i na tyle istotne okoliczności zagrażające dobru postępowania dyscyplinarnego, które będzie można postawić ponad jedno z istotniejszych uprawnień obwinionego, wynikających z jego prawa do obrony, tj. prawo przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na odmienną instytucję przeglądania akt postępowania dyscyplinarnego oraz zapoznania z aktami postępowania dyscyplinarnego. Prawo do przeglądania akt przysługuje obwinionemu i jego obrońcy na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego. Inicjatywa w tym zakresie pozostaje po stronie obwinionego i jego obrońcy, można też, jak zaznaczono wyżej, w pewnych sytuacjach odmówić udostępnienia akt postępowania dyscyplinarnego. Natomiast zapoznanie z aktami postępowania dyscyplinarnego przeprowadza się po zebraniu całości materiału dowodowego i uznaniu, że zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy. Jest to czynności, której obowiązek przeprowadzenia spoczywa na rzeczniku dyscyplinarnym. Z instytucją zapoznania z aktami postępowania dyscyplinarnego wprost związane jest określone uprawnienia w postaci złożenia wniosku o uzupełnienie akt postępowania dyscyplinarnego w terminie 3 dni od dnia zapoznania z aktami. Podkreślić należy instrukcyjny charakter tego terminu. Wiąże się z tym, że przy rozpatrzeniu takiego wniosku rzecznik dyscyplinarny w pierwszej kolejności powinien brać pod uwagę jego wartość merytoryczną, a dopiero w drugiej kolejności termin jego wniesienia.

11.4. Obrońca w postępowaniu dyscyplinarnym

Zgodnie z art. 135f ust. 1 pkt 4a ustawy o Policji, w toku postępowania dyscyplinarnego obwiniony ma prawo do ustanowienia obrońcy, którym może być policjant, adwokat albo radca prawny. Wykładnia językowa tego przepisu wskazuje w sposób jednoznaczny, że obrońca w postępowaniu dyscyplinarnym może pojawić się wówczas kiedy w postępowaniu występuje już obwiniony i wtedy, kiedy postępowanie dyscyplinarne się już toczy, czyli po wydaniu postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Zatem nie może ustanowić obrońcy policjant na etapie czynności wyjaśniających, mimo że niejednokrotnie, w oparciu o dokonane ustalenia, wiadomo że zostanie przeciwko niemu wszczęte postępowanie dyscyplinarne. Obrońcą w postępowaniu dyscyplinarnym obwiniony może ustanowić na każdym jego etapie. Może to uczynić zarówno na samym początku postępowania, jak również na etapie postępowania odwoławczego czy też wznowieniowego.

W celu zapewnienia właściwego poziomu obrony w postępowaniu dyscyplinarnym ustawodawca ograniczył zakres podmiotów, które mogą pełnić funkcję obrońcy. Obrońcą może być tylko policjant, adwokat albo radca prawny. Nie może być zatem

obrońcą w postępowaniu dyscyplinarnym osoba, która nie jest czynnym zawodowo policjantem np. emeryt policyjny czy też osoba nie wpisana na listę adwokatów lub radców prawnych. obrońca cechy które legitymują go do występowania w tej roli w postępowaniu dyscyplinarnym, powinien posiadać przez cały czas pełnienia funkcji obrońcy. Nie wystarczy, że osoba będzie policjantem, adwokatem lub radcą prawnym tylko w momencie ustanawiania go obrońcą. Utrata wymaganej cechy powoduje, że osoba nie może pełnić funkcji obrońcy.

Kolejną istotną z praktycznego punktu widzenia kwestią jest to, ilu obrońców postępowaniu dyscyplinarnym może jednocześnie posiadać obwiniony. Wykładnia językowa cytowanego przepisu ustawy prowadzi do wniosku, że w postępowaniu dyscyplinarnym obwiniony może mieć tylko jednego obrońcę. Wprawdzie wśród orzeczeń sądów administracyjnych pojawiło się orzeczenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi (sygn. akt III SA/Łd 114/20 z dnia 03.04.2020 r.), w którym sąd stanął na stanowisku, że obrońców tych może być łącznie trzech. Stanowisko to jest jednak odosobnione i nie znalazło dotychczas potwierdzenia w orzeczeniach innych sądów administracyjnych. Wręcz przeciwnie, sądy administracyjne, które orzekały w sprawach, w których kwestią sporną pozostawała ilość ustanowionych obrońców, gdzie organ dyscyplinarny stał na stanowisku, że dopuszczalne jest ustanowienie tylko jednego obrońcy, nie kwestionowały tego poglądu.

W praktyce może się zdarzać, że obwiniony udzieli pełnomocnictwa do obrony więcej niż jednej osobie. Wówczas właściwą praktyką wydaje się poinformowanie pisemne obwinionego o możliwości ustanowienia tylko jednego obrońcy i zobowiązanie go do poinformowania prowadzącego postępowanie dyscyplinarne, która spośród wskazanych przez niego osób będzie tę funkcję sprawować. Oczywiście takie wezwanie może pozostać bez reakcji ze strony obwinionego. Wówczas prowadzący postępowanie dyscyplinarne stanie przed dylematem, którą spośród kilku wyznaczonych przez obwinionego osób traktować jako obrońcę w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym. W takiej sytuacji najwłaściwszym wydaje się uznanie za obrońcę osoby, o której organ został przez obwinionego poinformowany najwcześniej.

Oczywistą sprawą jest również to, że ustanowienie kogoś obrońcą w postępowaniu dyscyplinarnym nie może się odbyć bez wiedzy i zgody osoby wyznaczonej do tej funkcji. Zgoda ta nie musi być wyrażona wprost. Może to być zgoda dorozumiana, wynikająca z podjęcia faktycznych czynności przypisanych obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym. Niemniej podkreślić należy, że obowiązek uzyskania takiej zgody spoczywa na obwinionym i nie należy do organu prowadzącego postępowanie dyscyplinarne zabieganie o taką zgodę.

Udział obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym nie wyłącza osobistego udziału w nim obwinionego (art. 135f ust. 5 ustawy o Policji). Oznacza to, że obwiniony może osobiście, obok swojego obrońcy, korzystać z wszystkich przysługujących mu uprawnień strony w postępowaniu dyscyplinarnym. Może w dalszym ciągu zgłaszać wnioski dowodowe, przeglądać akta postępowania dyscyplinarnego, składać zażalenia na decyzje zapadające w toku postępowania dyscyplinarnego itp.

Ustanowienie obrońcy w postępowaniu dyscyplinarnym powoduje powstanie określonych obowiązków po stronie prowadzącego postępowanie dyscyplinarne. Jednym z tych obowiązków jest obowiązek doręczania wszelkich pism, orzeczeń, postanowień i zawiadomień wydanych w toku postępowania dyscyplinarnego zarówno obwinionemu jak i jego obrońcy. Obowiązek ten ma istotne skutki procesowe. W przypadku doręczenia obrońcy i obwinionemu w różnych terminach pisma od którego służy odwołanie lub zażalenie termin do jego złożenia liczy się od dnia doręczenia, które nastąpiło wcześniej.

11.5. Udział obwinionego w czynnościach, nieusprawiedliwione niestawiennictwo, zgoda lekarza na udział obwinionego w czynnościach

Przepisy ustawy o Policji regulujące odpowiedzialność dyscyplinarną policjantów nie przewidują udziału obwinionego w czynnościach dowodowych, takich jak np. przesłuchanie świadków, oględziny miejsc, rzeczy czy też osób. W praktyce rzecznik dyscyplinarny nie ma obowiązku zawiadamiać obwinionego i jego obrońcy o terminach przedmiotowych czynności ani dopuszczać ich do udziału w tych czynnościach (Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20.04.2017 roku, sygn. Akt I OSK 348/17). Inaczej rzecz się przedstawia z czynnościami procesowymi bezpośrednio dotyczącymi samego obwinionego, których z uwagi na ich istotę nie da się bez jego udziału przeprowadzić. Są to np. przesłuchanie obwinionego czy też zapoznanie go z aktami postępowania dyscyplinarnego. Należy jednak pamiętać, że udział w tych czynnościach jest prawem, a nie obowiązkiem obwinionego. Rolą prowadzącego postępowanie dyscyplinarne jest umożliwić obwinionemu udział w takich czynnościach i odpowiednio tego udokumentowanie. Nie zawsze obwiniony będzie chciał skorzystać z przysługujących mu uprawnień, a decyzji swojej nie musi w żaden sposób usprawiedliwiać. Taką sytuację ustawodawca przewidział w art. 135f ust. 9 ustawy o Policji. Zgodnie z tym przepisem, nieusprawiedliwiona nieobecność obwinionego w służbie, zwolnienie obwinionego od zajęć służbowych z powodu choroby oraz nieusprawiedliwione niestawiennictwo na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego nie wstrzymują biegu postępowania dyscyplinarnego, a czynności w których jest

przewidziany udział obwinionego, nie przeprowadza się albo przeprowadza się miejscu jego pobytu. Z kolei art. 135f ust. 10 ustawy o Policji stanowi, że choroba obwinionego, świadka i innego uczestnika postępowanie dyscyplinarne stwierdzona zwolnieniem lekarskim usprawiedliwia nieobecność tych osób podczas czynności objętych danym postępowaniem przez okresy nie dłuższe niż łącznie 14 dni w ciągu całego postępowania dyscyplinarne. Usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby za każdy następny okres wymaga przedstawienia zaświadczenia wystawionego przez lekarza uprawnionego do wystawiania zaświadczeń potwierdzających niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie karne. Przewidziany stan prawny w praktyce oznacza, że jeżeli obwiniony jest zwolniony z zajęć służbowych z powodu choroby, to przez okres pierwszych 14 dni tego zwolnienia, nieobecność obwinionego na zaplanowanych z jego udziałem czynności postępowania dyscyplinarne jest usprawiedliwiona niejako z urzędu. Jeżeli zatem rzecznik dyscyplinarne na ten okres wyznaczył termin jakiegokolwiek czynności z udziałem obwinionego, to bezwzględnie musi ponownie wyznaczyć inny termin, poza okresem tych 14 dni zwolnienia lekarskiego. Jeżeli obwiniony nie stawia się na czynności poza okresem pierwszych 14 dni zwolnienia lekarskiego z powodu choroby, to wówczas, aby usprawiedliwić swoją nieobecność, musi przedstawić stosowne zaświadczenie lekarza uprawnionego do wystawiania zaświadczeń potwierdzających niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie karne. Jeżeli takiego zaświadczenia nie przedstawi, to wówczas czynności z udziałem obwinionego nie przeprowadza się i fakt ten nie wstrzymuje biegu postępowania dyscyplinarne. Można, jak z powyższego wynika, zakończyć postępowanie dyscyplinarne w sposób zgodny z przepisami prawa bez przesłuchania obwinionego czy też zapoznania go z aktami postępowania dyscyplinarne. Należy jednak zawsze pamiętać o jednym z głównych celów postępowania dyscyplinarne jakim jest wyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy. Mając to na względzie rzecznik dyscyplinarne powinien dążyć do wykorzystania wszystkich możliwych źródeł dowodowych, w tym wyjaśnień obwinionego. Powinien zatem, w miarę możliwości prezentować elastyczne stanowisko co do terminów realizacji czynności z udziałem obwinionego i starać się wychodzić na przeciw prośbom obwinionego co do nieznacznego przesunięcia terminu czynności z jego udziałem, jeżeli te prośby są uzasadnione racjonalnymi względami i nie zmierzają w sposób oczywisty wyłącznie do nieuzasadnionego wydłużenia postępowania.

12.1. Terminy, przedłużenie postępowania dyscyplinarnego

Terminy w postępowaniu dyscyplinarnym liczone są zgodnie z przepisami rozdziału 14 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (art. 135p ust.1 u.pol.). Czynności dowodowe w postępowaniu dyscyplinarnym powinny być zakończone w terminie miesiąca od dnia wszczęcia tego postępowania. Termin ten może zostać przedłużony przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego do 3 miesięcy. Kolejne przedłużenie terminu prowadzenia czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 3 miesięcy wymaga zgody Komendanta Głównego Policji. Oznacza to, że jeśli postępowanie w pierwszej instancji prowadzone jest przez np. komendanta wojewódzkiego, pierwsze przedłużenie do 3 miesięcy jest w uprawnieniach Komendanta Głównego Policji jako wyższego przełożonego dyscyplinarnego. Dopiero niezakończenie postępowania w tym terminie daje Komendantowi Głównemu Policji uprawnienia do przedłużenia postępowania na czas dalszy oznaczony. Czas oznaczony oznacza wskazanie we wniosku terminu zakończenia czynności dowodowych. W taki sposób postępowanie dyscyplinarne teoretycznie mając stosowne uzasadnienie, można przedłużać do czasu przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego. Wniosek o przedłużenie terminu prowadzenia czynności dowodowych składa przełożony dyscyplinarny, nie później niż 5 dni przed upływem terminu. Należy wymieniony termin traktować jako termin porządkowy, ponieważ w sytuacji uchylecia zaskarżonego orzeczenia dyscyplinarnego i przekazania go do ponownego rozparzenia (poza przypadkiem wydania orzeczenia w trybie art. 135fa ust. 1 u.pol.), niejednokrotnie wymagać będzie przedłużenia terminu prowadzenia czynności dowodowych, a więc złożenie wniosku o przedłużenie czynności dowodowych nastąpi po terminie 5-dniowym. W sytuacji wnioskowania o przedłużenie terminu czynności dowodowych akta postępowania przedkłada się jedynie na żądanie wyższego przełożonego dyscyplinarnego lub Komendanta Głównego Policji (art. 135h ust. 2a u.pol.). Jednak zgodnie z poleceniem Komendanta Głównego Policji każdorazowo przy przedłużeniu terminu czynności dowodowych należy wraz wnioskiem przekazywać akta postępowania.

12.2. Zwieszenie postępowania dyscyplinarnego

Możliwość zawieszenia postępowania dyscyplinarnego została wskazana w przepisie odnoszącym się do czynności dowodowych w treści art. 135h. I tak zgodnie z treścią ustępu 3 przełożony dyscyplinarny może zawiesić postępowanie dyscyplinarne w drodze postanowienia, z powodu długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej jego prowadzenie. Wskazana czynność procesowa oznacza nic innego jak czasową niemożność prowadzenia postępowania, w szczególności przeprowadzenia dowodów w sprawie. Podjęcie decyzji o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego nie stanowi jednak decyzji o jego zakończeniu, tak więc wydane przez przełożonego dyscyplinarnego postanowienie o zawieszeniu postępowania nie jest decyzją kończącą postępowanie dyscyplinarne, które może podlegać zaskarżeniu do właściwego sądu administracyjnego w ramach kontroli sądowej. Pamiętać należy, że gdy każdorazowo odpadnie przesłanka stanowiąca podstawę zawieszenia postępowania dyscyplinarnego należy kontynuować postępowanie dyscyplinarne (art. 135h ust. 3c u.pol.)

Wprowadzie z normy we wskazanym powyżej przepisie wynika, że przełożony dyscyplinarny w sytuacji zaistnienia długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania może zawiesić postępowanie to zasadnym wydaje się stwierdzić, że pojawienie się takiej przeszkody w toku postępowania powinno skutkować wydaniem decyzji zawieszającej postępowanie. Działanie takie powinno nastąpić niejako z urzędu, jeśli przesłanka ku temu zaistnieje. Decyzja przełożonego dyscyplinarnego w tym zakresie podlega kontroli przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego. W przypadku, gdy postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego wydał minister właściwy do spraw wewnętrznych albo Komendant Główny Policji to zażalenie nie przysługuje. W takim przypadku można zwrócić się do odpowiednio do ministra właściwego do spraw wewnętrznych albo do Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Podmiotem uprawnionym do złożenia zażalenia na postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego jest obwiniony (jego obrońca) lub pokrzywdzony.

Ustawa o Policji nie definiuje długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania dyscyplinarnego. W przedstawionym art. 135h ustawodawca nie wskazuje okoliczności przykładowych, tak jak w przypadku postępowania karnego, przy wystąpieniu których przełożony dyscyplinarny mógłby zawiesić postępowanie dyscyplinarne. Sąd Najwyższy wskazał, że za długotrwałą przeszkodę uznać należy taką, „której termin ustania bądź w ogóle jest trudny do ustalenia bądź co najmniej jest tak odległy w czasie, że przekracza wszelkie racjonalnie dopuszczalne okresy odroczenia rozprawy (...)” (Wyrok SN z dnia 8 grudnia 1978 r., Rw 447/78, OSNKW 1979, nr 5, poz. 59). W orzecznictwie wskazuje się również, że „powody zawieszenia

postępowania mają charakter przeszkód natury faktycznej, nie dają natomiast podstaw do zawieszenia z uwagi na oczekiwanie na prejudykat czy orzeczenie w innej sprawie” (Postanowienie SN z dnia 19 października 2010 r. WZ 45/10, OSP 2012, nr 5, poz. 51). W tym zakresie bardzo podobne stanowisko zajął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie, który w wydanym rozstrzygnięciu dotyczącym postępowania dyscyplinarnego odniósł się do relacji między postępowaniem dyscyplinarnym prowadzonym wobec policjanta, a postępowaniem karnym, w kontekście możliwości zawieszenia postępowania dyscyplinarnego. W wydanym wyroku sąd wskazał, że uwzględniając fundament postępowania służbowego prowadzonego wobec policjantów, a mianowicie autonomiczność postępowania dyscyplinarnego, w której rozstrzygane jest przewinienie dyscyplinarne o znamionach przestępstwa lub wykroczenia, nakazuje niezależne podejmowanie decyzji niezależnie od odpowiedzialności karnej. W świetle takiego rozumowania dla sądu nie budziło wątpliwości, że toczące się postępowanie karne nie można traktować jako przeszkodę uniemożliwiającą prowadzenie postępowania dyscyplinarnego. Te postępowania są od siebie niezależne, co nie wyklucza możliwości skorzystania z materiału dowodowego zgromadzonego w innym postępowaniu stosownie do art. 135e ust. 9 ustawy o Policji (Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie z dnia 2 marca 2017 roku sygn. akt II SA/Rz 1093/16 LEX 2260521).

Przełożony dyscyplinarny zmuszony jest do zawieszenia wszczętego wcześniej postępowania dyscyplinarnego w przypadku przeniesienia, delegowania lub oddelegowania policjanta innej jednostki Policji albo do pełnienia służby poza Policją. W takim przypadku postanowienie o zawieszeniu postępowania dyscyplinarnego wydaje się w ostatnim dniu pełnienia służby w jednostce organizacyjnej Policji, a następnie przekazuje się materiały postępowania dyscyplinarnego przełożonemu dyscyplinarnemu w nowym miejscu służby obwinionego (art. 135h ust. 3a u.pol.). Nowy przełożony dyscyplinarny po otrzymaniu materiałów postępowania dyscyplinarnego wszczętego w poprzednim miejscu służby obwinionego niezwłocznie wydaje postanowienie o podjęciu zawieszzonego postępowania dyscyplinarnego.

12.3. Przedstawienie zarzutu obwinionemu

Wspomnieliśmy już, że postępowanie dyscyplinarne prowadzone jest wyłącznie *ad persona*, czyli przeciwko obwinionemu. Postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego jest jednocześnie postanowieniem o przedstawieniu zarzutów obwinionemu. Fakt podniesienia zarzutu popełnienia określonego przewinienia dyscyplinarnego winien znaleźć oparcie w co najmniej uzasadnionym przypuszczeniu popełnienia tego przewinienia i uznaniu, że nie jest to przypadek mniejszej

wagi. W przeciwnym wypadku nie należy wszczynać postępowania dyscyplinarnego, a ewentualne wątpliwości rozstrzygnąć w ramach czynności wyjaśniających. W postępowaniu dyscyplinarnym stosujemy jedynie regulacje k.p.k. i to w ściśle określonym zakresie, nie mają tutaj więc zastosowania konstrukcje właściwe dla prawa karnego materialnego. W konsekwencji konstruując zarzut nie ma uzasadnienia do stosowania zbiegu kumulatywnego określonego w art. 11 § 2 k.k. oraz ciągu przestępstw określonego w art. 91 k.k. Upřednio już wskazaliśmy, że podając kwalifikację prawną przewinienia dyscyplinarnego przywoływać będziemy art. 132 ust. 2 bądź ust. 3 u.pol. Sprawą dyskusyjną natomiast jest praktyka przywoływania w kwalifikacji prawnej naruszonej normy prawnej. Z czego to wynika? Funkcjonariusze Policji działają w granicach prawa, a co za tym idzie naruszenie dyscypliny służbowej zazwyczaj spowodowane będzie naruszeniem określonego przepisu (np. policjant w terminie 7 dni nie powiadomił przełożonego właściwego w sprawach osobowych o zmianie adresu miejsca zamieszkania, co stanowi naruszenie nakazu określonego w § 13 pkt 6 rozporządzenia MSW z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie szczegółowych praw i obowiązków oraz przebiegu służby policjantów). Biorąc pod uwagę, że przewinieniem dyscyplinarnym jest naruszenie określonej normy właściwym wydaje się opisanie tej normy w sentencji zarzutu, a w kwalifikacji prawnej przywołanie jedynie przepisu opisującego przewinienie dyscyplinarne. Poniżej zaprezentujemy przykładowe zarzuty obu koncepcji:

1) W dniu 7 marca 2015 r. w Katowicach na ul. Symulacyjnej naruszył dyscyplinę służbową w ten sposób, że pełniąc służbę na drodze nie używał umundurowania z elementami odblaskowymi, czym nie dopełnił obowiązku wynikającego z § 15 ust. 1 pkt 9 Zarządzenia nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie (...):

- tj. o czyn z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji 2) W dniu 7 marca 2015 r. w Katowicach na ul. Symulacyjnej naruszył dyscyplinę służbową w ten sposób, że pełniąc służbę na drodze nie dopełnił obowiązku używania umundurowania z elementami odblaskowymi,
- tj. o czyn z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji w związku z § 15 ust. 1 pkt 9 Zarządzenia nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie.

Podając podstawę prawną bezwzględnie należy pamiętać o wskazaniu aktualnego dziennika ustaw przywoływanego przepisu.

Kwalifikując przewinienie dyscyplinarne polegające na naruszeniu zasad etyki zawodowej przywoływać będziemy stosowny zapis załącznika do Zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki

zawodowej policjanta” (Dz.Urz.KGP nr 1, poz. 3) w zbiegu z art. 132 ust. 1 u.pol. Problematycznym okazuje się kwalifikowanie przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących jednocześnie znamiona przestępstwa, przestępstwa skarbowego, wykroczenia lub wykroczenia skarbowego. Z całą pewnością, przywołując wcześniej cytowany wyrok Trybunału Konstytucyjnego, „w trybie postępowania dyscyplinarnego w ogóle nie może dojść do skazania (uniewinnienia) za przestępstwo, jest to bowiem prawnie niedopuszczalne”. Co za tym idzie, niedopuszczalna jest kwalifikacja prawna przewinienia dyscyplinarnego zbiegająca się z kwalifikacją prawną czynu przestępnego (np. tj. o czyn z art. 132 ust. 3 pkt 3 u.pol. w zw. z art. 157 § 1 k.k. w zw. z art. 231 § 1 k.k.). W razie ustalenia, że obwinionemu należy zarzucić czyn, który nie był objęty uprzednio wydanym postanowieniem lub że zachodzi potrzeba istotnej zmiany opisu czynu lub jego kwalifikacji prawnej, rzecznik dyscyplinarny występuje do przełożonego dyscyplinarnego z wnioskiem o zmianę lub uzupełnienie zarzutu (art. 135e ust. 9a u.pol.). Postanowienie o zmianie lub uzupełnieniu zarzutów wydaje przełożony dyscyplinarny (art. 135e ust. 10 u.pol.).

12.4. Dobrowolne poddanie się karze dyscyplinarnej

Obwiniony na swój wniosek może dobrowolnie poddać się karze dyscyplinarnej (art. 135fa ust. 3 u.pol.). Aby przełożony dyscyplinarny uwzględnił taki wniosek, muszą zostać spełnione następujące warunki ustawowe:

- wniosek obwiniony może złożyć do czasu zakończenia pierwszego przesłuchania w charakterze obwinionego, a więc jeszcze w trakcie przesłuchania np. do protokołu przesłuchania,
- okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego i wina obwinionego nie mogą budzić wątpliwości, a charakter popełnionego przewinienia uzasadnia wymierzenie jednej z pierwszych dwóch kar dyscyplinarnych.

Ponieważ ustawodawca nie określił jaką formę ma przybrać wniosek obwinionego o dobrowolne poddanie się karze, w sytuacji kiedy obwiniony chce złożyć wniosek jeszcze przed przesłuchaniem go w charakterze obwinionego, wydaje się, iż należałoby przyjąć jego formę pisemną, obejmującą wymogi wskazane w ustawie, a więc przede wszystkim wyrażenie przez niego pisemnej zgody na dobrowolne poddanie się jednej z dwóch najniższych kar z katalogu kar dyscyplinarnych. W sytuacji uwzględnienia przedmiotowego wniosku, nie przeprowadza się czynności dowodowych, końcowego zapoznania obwinionego, nie wydaje się postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych jak też nie sporządza się sprawozdania. Jeżeli przełożony dyscyplinarny uwzględni taki wniosek, wydaje orzeczenie o ukaraniu karą upomnienia albo nagany. Od tak wydanego orzeczenia obwinionemu przysługuje odwołanie, które

ma prawo wnieść w terminie zawitym 7 dni od dnia jego doręczenia. Odwołanie składa do przełożonego dyscyplinarnego, który wydał zaskarżone orzeczenie. Przełożony dyscyplinarny odmawia przyjęcia odwołania, jeśli:

- zostało wniesione po terminie;
- zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną;
- wniesienie odwołania jest niedopuszczalne.

Odmowa odbywa się w drodze postanowienia. W sytuacji uwzględnienia odwołania, przełożony dyscyplinarny uchyla zaskarżone orzeczenie i kontynuuje postępowanie dyscyplinarne, przy czym należy pamiętać, iż terminy czynności dowodowych nie biegnie od nowa lecz jest kontynuowany, licząc od dnia kiedy zostało wydane postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego. Następnie po zakończeniu czynności dowodowych przełożony dyscyplinarny ponownie wydaje orzeczenie dyscyplinarne, jednak tym razem w pełnym zakresie, czyli: może wymierzyć dowolną karę spośród katalogu kar dyscyplinarnych, odstąpić od jej wymierzenia, uniewinnić obwinionego od zarzutu bądź umorzyć postępowanie. Od tak wydanego orzeczenia obwinionemu ma prawo złożyć odwołanie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia. W sytuacji gdy orzeczenie wydał w pierwszej instancji wydał minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Komendant Główny Policji odwołanie nie przysługuje. W takiej sytuacji obwiniony może w terminie zawitym 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia zwrócić się do ministra właściwego do spraw wewnętrznych lub Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Do wniosku tego odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące odwołań od orzeczeń (art. 135k ust. 4 u.pol.).

12.5. Wyłączenie czynu do odrębnego prowadzenia

Jeżeli przeciwko obwinionemu jest prowadzone postępowanie dyscyplinarne obejmujące zarzuty popełnienia dwóch lub więcej czynów, a zebrane na danym etapie postępowania dowody dają podstawy do uznania obwinionego winnym popełnienia jednego z zarzuconych mu czynów, przełożony dyscyplinarny może, w drodze postanowienia wyłączyć ten czyn do odrębnego postępowania dyscyplinarnego, bez względu na to, czy wyjaśniono wszystkie okoliczności dotyczące pozostałych czynów objętych postępowaniem. W takim przypadku zebrane w toku postępowania dyscyplinarnego dowody dotyczące wyłączonego czynu stają się dowodami odrębnego postępowania dyscyplinarnego (art. 135ha u.pol.). Termin na prowadzenie czynności dowodowych nadal biegnie na ogólnych zasadach postępowania dyscyplinarnego. Należałoby zgodzić się z tym, iż wyłączenie czynu do odrębnego postępowania wiązać się będzie także z rejestracją wyłączonego postępowania w RPD oraz wyznaczeniem rzecznika.

12.6. Instytucja zapoznania z materiałami postępowania dyscyplinarnego

W sytuacji, gdy rzecznik dyscyplinarny przeprowadzi wszystkie niezbędne czynności dowodowe i uzna że wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy, ma wówczas obowiązek zapoznać obwinionego z aktami postępowania dyscyplinarnego (art. 135i ust. 1 u.pol.). W przypadku, gdy obwiniony posiada obrońcę, wtedy obrońca może zapoznać się z aktami postępowania dyscyplinarnego do dnia zapoznania z tymi aktami obwinionego (art. 135i ust.2 u.pol.), a więc należy pamiętać o tym, że jeżeli zapoznaliśmy z postępowaniem obwinionego, to nadal tego samego dnia jego obrońca ma nadal prawo zapoznać się z tymi materiałami.

Zapoznanie z aktami postępowania dyscyplinarnego jest skuteczne w sytuacji, gdy:

- obwiniony stawił się na zapoznanie w wyznaczonym terminie, jednak odmówił zapoznania czy też podpisania protokołu zapoznania z aktami. W takiej sytuacji rzecznik obowiązany jest dokonać wzmianki w kwestii odmowy zapoznania z aktami. Najczęściej tą czynnością jest sporządzenie notatki, którą włączamy do akt postępowania.
- zachodzi nieusprawiedliwione niestawiennictwo obwinionego bądź jego obrońcy w wyznaczonym terminie. Co jest sytuacją równoznaczną z odmową skorzystania z prawa do zapoznania z aktami postępowania i odmową podpisania protokołu zapoznania (art. 135i ust. 4 u.pol.).

Czynność zapoznania z materiałami postępowania dyscyplinarnego dokumentujemy w protokole zapoznania (art. 135i ust.3 u.pol.). Jest to czynność obowiązkowa dla rzecznika dyscyplinarnego prowadzącego postępowanie, ponieważ niezależnie od woli jaką w trakcie postępowania wyrazi obwiniony (np. odmówi zapoznania z materiałami postępowania dyscyplinarnego jeszcze w trakcie jego przesłuchania w charakterze obwinionego), należy zawsze zawiadomić go o terminie zapoznania i sporządzić z tej czynności protokół, zamieszczając w aktach adnotację (np. o nieusprawiedliwionym niestawiennictwie obwinionego na czynności). Podobnie będzie wyglądać sytuacja, kiedy obwiniony stawi się w wyznaczonym terminie ale odmówi zapoznania z aktami bądź odmówi podpisania protokołu po zapoznaniu się z aktami. Choć w postępowaniu dyscyplinarnym nie mają zastosowania przepisy kodeksu postępowania karnego dotyczące terminu zawiadomienia podejrzanego o końcowym zapoznaniu z materiałami postępowania, to jednak należy dążyć do tego aby termin zapoznania był tak wyznaczony, by zapewnić w nim udział obwinionego oraz jego obrońcy, jeżeli jest ustanowiony.

Po skutecznym zapoznaniu z aktami postępowania dyscyplinarnego obwiniony ma prawo w terminie 3 dni od dnia zapoznania (termin liczy się od dnia następnego)

zgłosić wnioski o uzupełnienie materiałów postępowania. Rzecznik dyscyplinarny obowiązany jest uwzględnić wniesiony wniosek, jednakże w sytuacji, gdy:

- okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy,
- dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności lub nie da się go przeprowadzić,
- przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne,
- wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania,
- wniosek dowodowy został wniesiony po określonym terminie, o którym wnioskodawca został zawiadomiony, rzecznik wydaje postanowienie o odmowie uzupełnienia akt postępowania. Na takie postanowienie przysługuje obwinionemu prawo do złożenia zażalenia w terminie 3 dni od doręczenia niniejszego postanowienia (art. 135i ust. 5 u.pol.). Zażalenie takie obwiniony składa do przełożonego dyscyplinarnego za pośrednictwem rzecznika dyscyplinarnego. Należy pamiętać, że termin na wniesienie wniosku o uzupełnienie akt postępowania jest terminem instrukcyjnym, w związku z czym należy uwzględnić możliwość wysłania korespondencji przez obwinionego drogą pocztową ostatniego dnia terminu. Po uzupełnieniu akt postępowania konieczne jest ponowne zapoznanie z nimi obwinionego, który może w terminie 3 dni od dnia zapoznania zgłosić wnioski o ich uzupełnienie ale tym razem tylko w zakresie części uzupełnionej (art. 135i ust. 6 u.pol.). W sytuacji odmowy uwzględniania wniosku przez rzecznika dyscyplinarnego, obwinionemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na czynności rzecznika, jw.

12.7. Zakończenie czynności dowodowych

Czynności dowodowe w postępowaniu dyscyplinarnym kończy się w terminie miesiąca od dnia wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, jednak termin ten może zostać przedłużony w zależności od potrzeby przeprowadzenia czynności niezbędnych do wyjaśnienia sprawy. Rzecznik w trakcie czynności dowodowych zbiera materiał dowodowy, w związku z czym w szczególności może: przesłuchiwać świadków, obwinionego, przyjmować od niego niezbędne wyjaśnienia, dokonywać oględzin, konfrontacji, odtwarzania przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów bądź zlecić przeprowadzenie odpowiednich badań. Ta ostatnia czynność może wiązać się z dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego w postępowaniu dyscyplinarnym. Należy jednak pamiętać, że u.pol. nie zawiera w sobie regulacji dotyczących płatności za usługę biegłego. Czynności dowodowe w ramach prowadzonego postępowania dyscyplinarnego są protokołowane, a inne czynności dowodowe, z których nie sporządza się protokołu dokumentuje się notatkami, chyba,

że przepis szczególny tego wymaga albo przełożony dyscyplinarny lub rzecznik uzna to za potrzebne (art. 135e ust. 2 u.pol.). W ramach prowadzonego postępowania dowodowego rzecznik może zlecić przeprowadzenie czynności dowodowych w innych jednostkach Policji. Zlecając takie czynności, jak już wyżej wspomniano, zarówno przełożony jak i rzecznik mogą bezpośrednio zwracać się o ich przeprowadzenie do przełożonego dyscyplinarnego właściwego według miejsca, w którym czynność ta ma być dokonana. Ponadto, aby czynności zlecone miały wartość dowodową, muszą zostać przeprowadzone przez rzecznika dyscyplinarnego, na protokołach, których wzory znajdują się w załączniku do rozporządzenia bądź protokołach wytworzonych zgodnie z art.135e ust. 3 u.pol.

W trakcie czynności dowodowych rzecznik gromadzi materiał pozwalający na określenie winy sprawcy, a więc wszelkie niedające się wyjaśnić wątpliwości zgodnie z zasadą „in dubio pro reo” należy rozpatrzyć na korzyść obwinionego.

Z uwagi na autonomiczność postępowania dyscyplinarnego przeciwko policjantowi jednocześnie może być prowadzone inne postępowanie, np. karne, wówczas rzecznik dyscyplinarny może zwrócić się do organu prowadzącego takie postępowanie z wnioskiem o udostępnienie akt tego postępowania w zakresie niezbędnym dla postępowania dyscyplinarnego. Sytuacja taka wymaga zgody tego organu, także zgody w zakresie postępowania z udostępnionymi materiałami, aby nie doszło do zapoznania obwinionego lub jego pełnomocnika z treścią, która wcześniej np. przez prokuratora nie została udostępniona na etapie postępowania karnego. Z czynności włączenia do akt postępowania dyscyplinarnego wyciągu, odpisów oraz innych dokumentów złożonych w toku czynności dowodowych przez obwinionego lub inną osobę, rzecznik sporządza adnotację w aktach postępowania dyscyplinarnego (§ 5 ust. 1 rozporządzenia).

W sytuacji skutecznego zapoznania obwinionego z aktami postępowania dyscyplinarnego rzecznik wydaje postanowienie o zakończeniu czynności dowodowych (art. 135i ust. 7 u.pol.), (na które nie przysługuje obwinionemu zażalenie) oraz w terminie 7 dni od dnia zakończenia czynności dowodowych sporządza sprawozdanie, w którym wskazuje:

- prowadzącego postępowanie i przełożonego dyscyplinarnego, który wydał postanowienie o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego;
- obwinionego oraz określa zarzucane mu przewinienie dyscyplinarne, z opisem stanu faktycznego ustalonym na podstawie zebranych dowodów;
- przedstawia wnioski dotyczące niewinnienia, odstąpienia od ukarania lub wymierzenia kary albo umorzenia postępowania (art. 135i ust. 7 u.pol.).

Choć nie ma jednoznacznie sprecyzowanego wzoru sprawozdania, wskazane powyżej składniki traktować należy jako minimum, jednak dopuszczalne i praktykowane jest, aby wskazać w sprawozdaniu czynności wykonane w toku prowadzonego postępowania dyscyplinarnego.

Przełożony dyscyplinarny wydaje orzeczenie w terminie 14 dni od wydania postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych, Należy pamiętać przy tym, że przełożony dyscyplinarny nie jest związany wnioskami zawartymi w sprawozdaniu z czynności dowodowych. Sprawozdanie jest to dokument, z którym co do zasady nie jest zapoznawany zarówno obwiniony jak i jego pełnomocnik. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy przełożony dyscyplinarny wzywa obwinionego do raportu dyscyplinarnego. Wówczas należy zapoznać obwinionego ze sprawozdaniem. Sprawozdanie w takim przypadku należy obwinionemu doręczyć w terminie umożliwiającym zapoznanie się z nim jeszcze przed raportem dyscyplinarnym.

12.8. Uchylenie postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych, zwrot akt do uzupełnienia

Rzecznik dyscyplinarny po przeprowadzeniu czynności dowodowych wydaje postanowienie o ich zakończeniu i wraz ze sprawozdaniem przekazuje akta postępowania przełożonemu dyscyplinarnemu. Jeżeli ten uzna, że w przekazanych mu aktach postępowania są istotne braki, wówczas w terminie 14 dni od dnia ich przekazania wydaje postanowienie o uchyleniu postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych i zwraca sprawę rzecznikowi dyscyplinarnemu w celu usunięcia stwierdzonych braków (art. 135j ust. 3 u.pol.). Z uzupełnionymi aktami postępowania dyscyplinarnego należy ponownie zapoznać obwinionego, który ma prawo wnioskować o ich uzupełnienie w zakresie czynności dowodowych wynikających z uzupełnionego postępowania.

Należałoby zwrócić tutaj uwagę na sytuację, kiedy obwiniony złożył wniosek dowodowy w ostatnim dniu przysługującego mu terminu na jego wniesienie albo przekroczył ustawowy termin. W sytuacji, gdy złożony wniosek zawierałby istotne dla postępowania dowody, a rzecznik wydałby już postanowienie o zakończeniu czynności dowodowych, zasadnym byłoby uwzględnić taki wniosek. Wówczas przełożony dyscyplinarny musiałby uchylić wydane wcześniej postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych, aby móc odnieść się do wniosku dowodowego.

Rozdział 13.

Orzeczenie kończące postępowanie dyscyplinarne

Na podstawie zebranego w postępowaniu materiału dowodowego przełożony dyscyplinarny wydaje orzeczenie o:

- uniewinnieniu, jeżeli przeprowadzone postępowanie nie potwierdziło zarzutów stawianych obwinionemu albo
- uznaniu winnym popełnienia czynu, za który obwiniony ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, i o wymierzeniu kary dyscyplinarnej albo
- uznaniu winnym popełnienia czynu, za który obwiniony ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, i o odstąpieniu od wymierzenia kary dyscyplinarnej albo umorzeniu postępowania (art. 135j ust. 1 u.pol.).

Według wskazanych powyżej zapisów wynika, że treść ustawy o Policji nie wyznacza organowi dyscyplinarnemu merytorycznych reguł oceny wyników postępowania dowodowego, co oznacza, że przepis ten wprowadza swobodną ocenę dowodów w tym zakresie, w związku z czym sądowa kontrola oceny dowodów oznacza jedynie sprawdzenie, czy dokonana już ocena nie wykazuje błędów natury faktycznej lub logicznej bądź czy nie jest sprzeczna z doświadczeniem życiowym lub wskazaniem wiedzy (Wyrok NSA w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2007 r., I OSK 994/06, LEX nr 344637).

Wymogi formalne odnoszące się do decyzji organu I instancji jaką jest orzeczenie dyscyplinarne wskazane zostały w treści art. 135j ust. 2 cytowanej ustawy, zgodnie z którym powinno zawierać:

- oznaczenie przełożonego dyscyplinarnego;
- datę wydania orzeczenia;
- stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe obwinionego;
- opis przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionemu wraz z kwalifikacją prawną;
- rozstrzygnięcie o uniewinnieniu, stwierdzeniu winy i odstąpieniu od ukarania lub wymierzeniu kary dyscyplinarnej albo umorzeniu postępowania dyscyplinarnego;
- uzasadnienie faktyczne i prawne orzeczenia;
- pouczenie o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania;
- podpis, z podaniem stopnia, imienia i nazwiska przełożonego dyscyplinarnego oraz pieczęć jednostki organizacyjnej Policji.

Orzeczenie dyscyplinarne powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne, które w swej istocie jest istotnym jego elementem, mającym na celu szczegółowego

wyjaśnienia podstaw podjętej przez organ decyzji. Powołany przepis wprawdzie szczegółowo nie określa konkretnych elementów uzasadnienia, to jednak przyjęć należy, iż uzasadnienie faktyczne powinno wskazywać okoliczności faktyczne, które organ uznał za udowodnione, dowody na których się oparł, jak i przyczyny z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Uzasadnienie prawne powinno zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej, z przytoczeniem przepisów prawa. Prawidłowe ustalenie stanu faktycznego jest bowiem konieczne dla późniejszego zastosowania odpowiednich przepisów prawa materialnego lub ich wykładni w stanie faktycznym sprawy, który nie może nasuwać żadnych wątpliwości (Wyrok WSA w Lublinie z dnia 19 stycznia 2017 r., II SA/Lu 830/16, LEX nr 2248083).

Uzasadnienie orzeczenia jest jednym z najważniejszych komponentów rzetelnego procesu i wywołuje doniosłe skutki w zakresie realizacji podstawowych zasad i celów postępowania dyscyplinarnego. Służy racjonalizacji decyzji podjętej przez przełożonego dyscyplinarnego. Jego celem jest podanie rozumnego i przekonującego wyjaśnienia, dlaczego taka decyzja została podjęta (M. Klejnowska, *Częściowe uzasadnienie wyroku w sprawie karnej*, Państwo i Prawo 2005, z. 4, s. 57).

Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny w zakresie wymogów stawianych orzeczeniu dyscyplinarnemu, przywołany w treści art. 135j ust. 2 ustawy o Policji katalog zawiera obligatoryjne elementy orzeczenia dyscyplinarnego. Treść tego przepisu nie pozostawia wątpliwości co do wymogów stawianych rozstrzygnięciu dyscyplinarnemu. Kształtuje się z tego wniosek, że orzeczenie dyscyplinarne jest sformalizowanym dokumentem, o ściśle określonej treści, które nie może być zmieniane ani poprzez odejmowanie niektórych elementów ani poprzez dodanie ich do orzeczenia. Takie rozwiązanie jest konsekwencją następujących czynników: 1) orzeczenie statuuje bardzo ważne zarówno z punktu widzenia funkcjonariusza jak i formacji, w której pełni służbę skutki prawne – nie może być zatem wątpliwości co do powodów, dla których orzeczenie zostało wydane, jak i charakteru rozstrzygnięcia, ponieważ wszelkie wątpliwości w tym zakresie mogą budzić zastrzeżenia wobec skuteczności wydanego orzeczenia, 2) orzeczenie spełnia funkcję ochronną – funkcjonariusz wie jakie było wydane wobec niego orzeczenie, za co został ukarany, a zatem może zastosować środki prawne pozwalające na obronę, a organowi odwoławczemu lub sprawującemu kontrolę sądową sądowi administracyjnemu ocenić prawidłowość wydanego rozstrzygnięcia – w tym zakresie nie można w drodze wykładni wyinterpretować treści orzeczenia dyscyplinarnego, ponieważ taki nadzór nie pozwala na pełną jego kontrolę (Wyrok NSA z dnia 2 marca 2018 roku I OSK 2657/17, LEX 2460866).

W podobnym tonie przedstawił stanowisko Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim. Zdaniem sądu orzeczenie dyscyplinarne wydane po zakończeniu

postępowania dyscyplinarnego musi zawierać niezbędne (obowiązkowe) składniki szczegółowo określone w treści art. 135j ust. 2 ustawy o Policji. Jednym z takich elementów jest rozstrzygnięcie (zwane osnową lub sentencją), który (zdaniem sądu) stanowi najważniejszy składnik orzeczenia, bowiem w nim zawarte jest między innymi stwierdzenie winy (...). Ponieważ sentencja decyzji (orzeczenia) zawiera rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, dlatego też z uzasadnienia nie można wywodzić wniosków co do treści rozstrzygnięcia. Rozstrzygnięcie musi być przy tym sformułowane w taki sposób, ażeby możliwe było następnie jego wykonanie i by nie było wątpliwości, nawet po latach, czego ono dotyczyło. Dalej zdaniem sądu, uzasadnienie prawne i faktyczne stanowi odrębny od rozstrzygnięcia element orzeczenia i pełni w nim odmienną funkcję. Uzasadnienie orzeczenia w swej treści musi zawierać logiczny proces rozumowania, który doprowadził organ do wniosku, że obwiniony jest winnym popełnionych przewinień dyscyplinarnych. Niedopuszczalne jest ogólne powoływanie się przez organ na samą chronologię postępowania lub ogólnie przeprowadzone dowody. Niezbędne jest bowiem ustalenie zależności każdego z nich, w całości lub konkretnym fragmencie, od poszczególnych okoliczności faktycznych, które w sprawie wymagają udowodnienia i uzasadnienia. W razie istnienia między dowodami sprzeczności organ w uzasadnieniu orzeczenia powinien wyjaśnić, na których z nich się oparł i dlaczego oraz z jakich powodów innych nie uwzględnił. Oznacza to, że z taką samą starannością powinien oceniać zarówno dowody, które odrzuca, jak i te, na których opiera rozstrzygnięcie. Brak tego rodzaju wyjaśnienia i oceny uniemożliwia odparcie zarzutu przekroczenia przez organ granic swobodnej oceny dowodów, zaś obwinionemu zrozumienie wydanego w jego sprawie orzeczenia (Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 24 sierpnia 2017 roku, sygn. akt II SA/Go 420/17, LEX 2350200).

Przyjmuje się, że uzasadnienie jest integralną częścią orzeczenia i pełni niezmiernie istotną rolę jako źródło informacji dla stron, dla których motywy, jakimi kierował się organ, wydając orzeczenie, mogą mieć zasadnicze znaczenie przy podejmowaniu decyzji w przedmiocie poddania go kontroli instancyjnej oraz kierunków tej kontroli (Wyrok SN z 8.03.2006 r., III KK 281/05, OSNKW 2006/1, poz. 505; wyrok SA w Krakowie z 3.11.2010 r., II AKa 151/10, Prok. i Pr.-wkł. 2011/9, poz. 37; wyrok SN z 31.01.2013 r., II KK 82/12, LEX nr 1282443).

Uzasadnienie zapadłego rozstrzygnięcia jest istotnym elementem prawa do rzetelnego procesu (Wyrok SN z 28.05.2013 r., II KK 308/12, Prok. i Pr.-wkł. 2013/9, poz. 14). Uzasadnienie to wymusza samokontrolę sądu, który musi wykazać, że orzeczenie jest materialnie i formalnie prawidłowe, odpowiada wymogom sprawiedliwości, dokumentuje argumenty przemawiające za przyjętym rozstrzygnięciem, jest podstawą kontroli zewnętrznej przez organy wyższych instancji, służy indywidualnej

akceptacji orzeczenia, umacnia poczucie zaufania społecznego i demokratycznej kontroli nad wymiarem sprawiedliwości oraz wzmacnia bezpieczeństwo prawne (Wyrok SA w Krakowie z 27.04.2016 r., II AKa 37/16, LEX nr 2229238).

Niezwykle istotnym elementem orzeczenia dyscyplinarnego jest element odnoszący się do realizacji przez organ dyscyplinarny obowiązku informacyjnego obwinionego co do przysługującego uprawnienia w związku z wydanym i doręczonym orzeczeniem dyscyplinarnym. Jak wskazał Naczelny Sąd Administracyjny, podkreślając stanowczo, iż pouczenie strony, którym niewątpliwie jest obwiniony w toku postępowania dyscyplinarnego, o przysługujących uprawnieniach, w tym uprawnieniu do złożenia środka zaskarżenia, powinno być rzetelne i wyczerpujące. W demokratycznym państwie prawa wszystkie organy powinny zapewnić realizację tej zasady w każdym postępowaniu. Pouczenie o terminie i trybie wniesienia odwołania powinno precyzować także od jakiego konkretnie zdarzenia bierze początek omawianego terminu (...). W postępowaniu dyscyplinarnym ustawodawca wprowadził szczególnie rozwiązania w zakresie otwarcia terminów do wniesienia odwołania (art. 135f ust. 6 u.pol. zdanie drugie), odstępujących od powszechnych zasad obowiązujących w tym zakresie w polskim porządku prawnym. Przyjął bowiem, że nawet wtedy, gdy strona reprezentowana jest przez obrońcę, to bieg omawianego terminu uwarunkowany jest datą wcześniejszego doręczenia, co nie musi pokrywać się z datą doręczenia kwestionowanego orzeczenia obrońcy obwinionego (Wyrok NSA z dnia 23 czerwca 2020 roku, sygn. akt I OSK 1786/19, LEX 3028698).

13.1. Odstąpienie od ukarania, wymierzenie kary, zatarcie kary

Jeśli przełożony dyscyplinarny stwierdzi, że stopień winy lub stopień szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego dla służby nie jest znaczny, a właściwości i warunki osobiste policjanta oraz dotychczasowy przebieg służby uzasadniają przypuszczenie, że pomimo odstąpienia od ukarania będzie on przestrzegał dyscypliny służbowej oraz zasad etyki zawodowej, uznając obwinionego winnym może odstąpić od jego ukarania (art. 135j ust. 5 u.pol.). Jeśli jednak nie stwierdzi zaistnienia powyższych przesłanek, orzeka karę. Katalog kar dyscyplinarnych przedstawia się następująco:

- upomnienie;
- nagana;
- ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
- wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe;
- obniżenie stopnia;
- ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby;
- wydalenie ze służby.

Orzeczenie kary upomnienia i nagany oznacza wytknięcie ukaranemu przez przełożonego dyscyplinarnego niewłaściwego postępowania (art. 134a u.pol.). Dodatek (służbowy, funkcyjny) oraz nagroda roczna obniżane są od 20 do 50%. Należy zauważyć, że dodatek służbowy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) oraz dodatek, funkcyjny, obniżane są w przypadku naruszenia dyscypliny służbowej. Zatarcie kary następuje po upływie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w tym czasie brak jest możliwości otrzymywania nagród i wyróżnień. W przypadku nienagannej służby, stwierdzonej w opinii służbowej, przełożony dyscyplinarny może zatrzeć karę dyscyplinarną nie wcześniej niż przed upływem 3 miesięcy od dnia orzeczenia kary (art. 135q ust. 2 pkt 1 i ust. 3 pkt 1).

Orzeczenie kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku oznacza wytknięcie ukaranemu niewłaściwego postępowania i uprzedzenie go, że jeżeli ponownie popełni przewinienie dyscyplinarne, zostanie wyznaczony na niższe stanowisko służbowe w trybie dyscyplinarnym lub ukarany surowszą karą dyscyplinarną (art. 134c u.pol.). Dodatki (służbowy, funkcyjny) obniżane są od 20 do 50%. Należy zauważyć, że dodatek służbowy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) oraz dodatek, funkcyjny, obniżane są w przypadku naruszenia dyscypliny służbowej. Następuje pozbawienie nagrody rocznej w całości. Zatarcie kary następuje po upływie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w tym czasie brak jest możliwości otrzymywania nagród i wyróżnień. W przypadku nienagannej służby, stwierdzonej w opinii służbowej, przełożony dyscyplinarny może zatrzeć karę dyscyplinarną nie wcześniej niż przed upływem 6 miesięcy od dnia orzeczenia kary (art. 135q ust. 2 pkt 2 i ust. 3 pkt 2). Orzeczenie kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe oznacza odwołanie lub zwolnienie z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego i powołanie lub mianowanie na stanowisko służbowe niższe od dotychczas zajmowanego. Wymierzenie kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe powoduje utratę uprawnień do 6 miesięcznego uposażenia w wysokości przysługującej przed odwołaniem oraz prawa do zaszerogowania należnego na poprzednio zajmowanym stanowisku, z jednoczesnym zachowaniem stopnia związanego z tym stanowiskiem. Dodatek (służbowy, funkcyjny) obniżany jest od 20 do 50%. Należy zauważyć, że dodatek służbowy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) oraz dodatek, funkcyjny, obniżane są w przypadku naruszenia dyscypliny służbowej. Następuje pozbawienie nagrody rocznej w całości. Zatarcie kary następuje po upływie 18 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w tym czasie brak jest możliwości otrzymywania nagród i wyróżnień. W przypadku nienagannej służby, stwierdzonej w opinii służbowej, przełożony dyscyplinarny może zatrzeć karę dyscyplinarną nie wcześniej niż przed upływem 9 miesięcy od dnia

orzeczenia kary (art. 135q ust. 2 pkt 3 i ust. 3 pkt 3). Przed zatarciem kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe policjanta nie można powołać lub mianować na wyższe stanowisko służbowe (art. 134d ust. 2 u.pol.). Orzeczenie kary obniżenia stopnia oznacza obniżenie posiadanego stopnia policyjnego. Karę obniżenia stopnia można wymierzyć tylko obok kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe, kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby lub kary wydalenia ze służby (art. 134e u.pol.). Dodatek (służbowy, funkcyjny) obniżany jest od 20 do 50%. Należy zauważyć, że dodatek służbowy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) oraz dodatek, funkcyjny, obniżane są w przypadku naruszenia dyscypliny służbowej. Następuje pozbawienie nagrody rocznej w całości. Kara obniżenia stopnia podlega zatarciu po upływie terminu przewidzianego dla kary dyscyplinarnej wymierzonej obok kary obniżenia stopnia.

Orzeczenie kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby oznacza wytknięcie ukaranemu niewłaściwego postępowania i uprzedzenie go, że jeżeli ponownie popełni przewinienie dyscyplinarne, zostanie wydalony ze służby. Zatarcie kary następuje po upływie 24 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, w tym czasie brak jest możliwości otrzymywania nagród i wyróżnień. W przypadku nienagannej służby, stwierdzonej w opinii służbowej, przełożony dyscyplinarny może zatrzeć karę dyscyplinarną nie wcześniej niż przed upływem 12 miesięcy od dnia orzeczenia kary (art. 135q ust. 2 pkt 4 i ust. 3 pkt 4). Dodatek (służbowy, funkcyjny) obniżany jest od 20 do 50%. Należy zauważyć, że dodatek służbowy (w szczególnie uzasadnionych przypadkach) oraz dodatek, funkcyjny, obniżane są w przypadku naruszenia dyscypliny służbowej. Następuje pozbawienie nagrody rocznej w całości. Orzeczenie kary wydalenia ze służby oznacza zwolnienie ze służby w Policji (art. 134f u.pol.). Kara wydalenia ze służby skutkuje pozbawieniem nagrody rocznej, pozbawieniem dodatku służbowego bądź obniżeniem dodatku funkcyjnego od 20 do 50%. Uznanie winnym i odstąpienie od ukarania nie jest karą dyscyplinarną, jednak ten sposób zakończenia postępowania dyscyplinarnego powoduje obniżenie nagrody rocznej 20 do 50%. Niezależnie od wskazanych wyżej okresów zatarcia kary dyscyplinarnej, przełożony dyscyplinarny może w każdym czasie zatrzeć karę dyscyplinarną, w przypadku wykazania przez obwinionego męstwa lub odwagi oraz za poważne osiągnięcia w wykonywaniu zadań służbowych (art. 135q ust. 4 u.pol.).

Orzeczenie należy niezwłocznie doręczyć obwinionemu. Jeżeli policjant zostanie ponownie ukarany przed zatarciem kary dyscyplinarnej, okres wymagany do zatarcia nieodbytej kary biegnie na nowo od dnia orzeczenia nowej kary (art. 135q ust. 5 u.pol.). W przypadku jednoczesnego wykonywania więcej niż jednej kary dyscyplinarnej zatarcie kar następuje z upływem terminu przewidzianego dla kary

surowszej (art. 135q ust. 6 u.pol.). W momencie zatarcia kary dyscyplinarnej usuwa się z akt osobowych policjanta orzeczenia o ukaraniu.

W przypadku orzeczenia o uznaniu winnym i odstąpieniu od ukarania orzeczenie usuwa się z akt osobowych po upływie 6 miesięcy od dnia jego uprawomocnienia się (art. 135q ust. 7 u.pol.). Decyzje o zatarciu kary dyscyplinarnej przed upływem terminu ustawowego wydaje przełożony dyscyplinary, którą doręcza się policjantowi (art. 135qa ust. 2 u.pol.).

13.2. Raport dyscyplinary

Raport dyscyplinary jest szczególnym trybem postępowania obowiązującym w sytuacji, gdy przełożony dyscyplinary ma zamiar wymierzyć karę dyscyplinarną wydalenia ze służby. Wówczas przed wydaniem orzeczenia, ma obowiązek wezwać obwinionego do raportu w celu wysłuchania go. W raporcie obligatoryjnie uczestniczy rzecznik dyscyplinary. O terminie raportu należy zawiadomić w terminie 3 dni od dnia doręczenia wezwania w sprawie, wskazaną przez obwinionego zakładową organizację związkową. W raporcie może uczestniczyć przedstawiciel organizacji, jeżeli jest policjantem, chyba, że obwiniony nie wyrazi na to zgody. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby w raporcie uczestniczył obrońca obwinionego. Przepisy nie mówią nic na temat konieczności zawiadomienia obrońcy o terminie raportu, jednak jest to jak najbardziej dopuszczalne. Obwinionemu oraz zakładowej organizacji związkowej, w przypadku gdy obwiniony wyraził zgodę na udział jej przedstawiciela w raporcie, doręcza się sprawozdanie w terminie umożliwiającym zapoznanie się z nim przed raportem. Z praktycznego punktu widzenia należy zauważyć, że obwiniony powinien mieć przynajmniej kilka dni przed terminem raportem na zapoznanie się ze sprawozdaniem. Już wcześniej wspominaliśmy, iż jest to jedyna sytuacja kiedy zapoznajemy obwinionego ze sprawozdaniem z czynności dowodowych, ponieważ w każdym innym przypadku nie ma takiej możliwości. Jednak raportu dyscyplinarnego nie przeprowadza się w sytuacji gdy:

- obwiniony jest tymczasowo aresztowany;
- powiadomiony o terminie raportu obwiniony odmówi w nim udziału lub nie usprawiedliwi swojego niestawiennictwa w terminie raportu;
- zaistnieje inna przeszkoda uniemożliwiająca obwinionemu stawienie się do raportu w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o zakończeniu czynności dowodowych (art. 135j ust. 9 i 10 u.pol.).

Rozdział 14.

Postępowanie odwoławcze

14.1. Wyższy przełożony dyscyplinarny, tryb wniesienia odwołania

Postępowanie dyscyplinarne jest postępowaniem dwuinstancyjnym. Oznacza to, że od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przysługuje odwołanie do wyższego przełożonego w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia (art. 135k ust. 1 ustawy o Policji). Odwołanie składa się do wyższego przełożonego dyscyplinarnego za pośrednictwem przełożonego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji (art. 135k ust. 2 ustawy o Policji). Nie oznacza to, że odwołanie wniesione bezpośrednio do wyższego przełożonego dyscyplinarnego, z pominięciem przełożonego który wydał skarżone orzeczenie, jest nieskuteczne. W praktyce sytuacja taka spowoduje jedynie wydłużenie procesu rozpatrzenia odwołania, bowiem odwołanie należy wówczas przesłać przełożonemu, który wydał orzeczenia w pierwszej instancji, aby dać mu możliwość wypełnienia ciążących na nim obowiązków wynikających z art. 135k ust. 5 ustawy o Policji. Zgodnie z tym przepisem przełożony dyscyplinarny, który wydał orzeczenie lub postanowienie w pierwszej instancji, w przypadku wniesienia odwołania lub zażalenia niezwłocznie przekazuje je wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu wraz z aktami postępowania, aktami osobowymi obwinionego oraz swoim stanowiskiem, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie lub zażalenie.

O tym, który przełożony jest wyższym przełożonym dyscyplinarnym rozstrzyga art. 133 ust. 8 ustawy o Policji. Zgodnie z tym przepisem wyższymi przełożonymi w postępowaniu dyscyplinarnym są:

1. komendant wojewódzki Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) Policji;
2. Komendant Stołeczny Policji – w stosunku do komendanta powiatowego (miejskiego) i rejonowego Policji;
3. Komendant Główny Policji – stosunku do Komendanta CBŚP, dowódcy BOA, komendanta wojewódzkiego Policji, Komendanta Stołecznego Policji, komendanta szkoły policyjnej, dowódcy kontyngentu policyjnego oraz policjantów, których przełożonym jest Komendant BSWP. W tym miejscu należy dodatkowo zwrócić uwagę, że zmiany do ustawy o Policji z 2020 roku wprowadziły, poza omawianym wyżej trybem odwoławczym, dodatkowe tryby odwoławcze od orzeczeń dyscyplinarnych wydanych na podstawie art. 135fa ust.1 i 5 ustawy o Policji. Zgodnie z art.

135fa ust. 5 ustawy o Policji, w przypadku uwzględnienia wniosku o dobrowolne poddanie się karze dyscyplinarnej przełożony dyscyplinarny wydaje orzeczenie o ukaraniu.

W myśl art. 135fa ust. 6 ustawy o Policji, od orzeczenia o ukaraniu obwinionemu przysługuje odwołanie w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Odwołanie składa się do przełożonego, który wydał zaskarżone orzeczenie.

W przeciwieństwie do zwykłego trybu odwoławczego, wniesienie odwołania w trybie art. 135fa ust. 6 ustawy o Policji zawsze skutkuje uchyleniem zaskarżonego orzeczenia i kontynuacją postępowania dyscyplinarnego oraz wydaniem orzeczenia, o którym mowa w art. 135j ust. 1 ustawy o Policji, od którego przysługuje odwołanie w trybie art. 135k ustawy o Policji (art. 135fa ust. 8 ustawy o Policji). Odrębność tego trybu odwoławczego polega na tym, że nie toczy się tutaj postępowanie odwoławcze. Sprawa jest załatwiana przez przełożonego dyscyplinarnego, który wydał zaskarżone orzeczenie. Jego rola sprowadza się do uchylenia wydanego orzeczenia, a sprawa nie jest przekazywana na tym etapie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego.

Inaczej rzecz się przedstawia w przypadku orzeczeń dyscyplinarnych wydanych w trybie art. 135fa ust. 1 ustawy o Policji. W takiej sytuacji odwołanie wnosi się w trybie określonym w art. 135k ustawy o Policji. Stanowisko to wynika z dyspozycji art. 134i ust. 7 ustawy o Policji. Zgodnie z tym przepisem, w przypadku uchylenia w postępowaniu odwoławczym orzeczenia, o którym mowa w art. 135fa ust. 1 i przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia za dzień wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przyjmuje się dzień wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 135fa ust. 1.

14.2. Uprawnienia wyższego przełożonego dyscyplinarnego w postępowaniu odwoławczym

Pierwszą i podstawową czynnością każdego postępowania odwoławczego jest zbadanie wymogów formalnych wniesionego odwołania, a mianowicie, czy zostało wniesione w terminie czy złożyła je osoba uprawniona do wniesienia odwołania i czy w ogóle jest ono dopuszczalne. W przypadku stwierdzenia niedopuszczalności odwołania, wniesienia go po terminie lub przez osobę nieuprawnioną wyższy przełożony dyscyplinarny wydaje postanowienie o odmowie przyjęcia odwołania. Postanowienie takie jest ostateczne (art. 135k ust. 3 ustawy o Policji).

W postępowaniu odwoławczym wyższy przełożony dyscyplinarny ma prawo do powołania komisji w celu zbadania zaskarżonego orzeczenia w terminie 7 dni od dnia wniesienia odwołania (art. 135m ust. 1 ustawy o Policji). Przepisy ustawy o Policji nie przewidują żadnych ograniczeń w tym zakresie ani też nie wskazują na określone przesłanki, którymi wyższy przełożony powinien się kierować podejmując decyzję

o powołaniu komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia lub też nie decydując się na takie rozwiązanie. Można zatem uznać, że wyższy przełożony dyscyplinarny może w teorii powołać komisję do rozpatrzenia każdego odwołania od orzeczenia dyscyplinarnego. Ustawa o Policji w art. 135m ust. 1 zd. 2 określa tylko sytuacje, w których wyższy przełożony dyscyplinarny jest zobligowany do powołania komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia. Są to przypadki odwołań od orzeczeń o ukaraniu jedną z kar dyscyplinarnych, o których mowa w art. 134 pkt 4-7.

Rozpoznanie sprawy w postępowaniu odwoławczym, co do zasady, następuje na podstawie stanu faktycznego ustalonego w postępowaniu dyscyplinarnym. Od zasady tej ustawa o Policji przewiduje wyjątek, przyznając wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu określone uprawnienie. Mianowicie, jeżeli wyższy przełożony dyscyplinarny stwierdzi, że dla prawidłowego wydania orzeczenia konieczne jest uzupełnienie materiału dowodowego może zlecić prowadzącemu postępowanie dyscyplinarne rzecznikowi dyscyplinarnemu wykonanie czynności dowodowych określając ich zakres (art. 135l ust. 1 ustawy o Policji). Wykonanie czynności dowodowych rzecznikowi dyscyplinarnemu wyższy przełożony dyscyplinarny może zlecić z własnej inicjatywy lub na wniosek komisji powołanej do rozpatrzenia odwołania (art. 135m ust. 8 ustawy o Policji).

Obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego jest zapoznanie obwinionego z materiałami uzyskanymi w wyniku czynności dowodowych zleconych mu w trybie art. 135l ust. 1 ustawy o Policji. Obwiniony z kolei, w terminie 3 dni od zapoznania go z tymi materiałami ma prawo do zgłoszenia wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu uwag dotyczących przeprowadzonych czynności dowodowych (art. 135l ust. 2 ustawy o Policji).

Po przeprowadzonym postępowaniu odwoławczym wyższy przełożony dyscyplinarny, zgodnie z dyspozycją art. 135n ust. 4 ustawy o Policji, może zaskarżone orzeczenie:

1. utrzymać w mocy;
2. uchylić w całości albo w części i w tym zakresie niewinnić obwinionego, odstąpić od ukarania, względnie wymierzyć inną karę dyscyplinarną albo umorzyć postępowanie albo uchylając to orzeczenie – umorzyć postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji albo
3. uchylić w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez przełożonego dyscyplinarnego, gdy rozstrzygnięcie sprawy wymaga przeprowadzenia czynności dowodowych w całości lub w znacznej części.

Podkreślić w tym miejscu należy, że w postępowaniu odwoławczym wyższy przełożony dyscyplinarny generalnie nie może wymierzyć obwinionemu surowszej

kary dyscyplinarnej. Wyjątek stanowi sytuacja jeżeli zaskarżone orzeczenie rażąco narusza prawo lub interes służby (art. 135n ust. 6 ustawy o Policji).

14.3. Tryb powołania komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia

Jak już wyżej wskazano, wyższy przełożony dyscyplinarne w przypadku wniesienia odwołania od orzeczenia dyscyplinarne ma prawo, a w niektórych przypadkach również obowiązek powołania komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia dyscyplinarne.

Komisja do zbadania zaskarżonego orzeczenia dyscyplinarne składa się zawsze z trzech oficerów w służbie stałej. Dwóch z nich wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarne, a jednego wskazana przez obwinionego zakładowa organizacja związkowa (art. 135 m ust. 2 ustawy o Policji). W praktyce jedną z pierwszych czynności jakie wykona w toku postępowania odwoławczego wyższy przełożony dyscyplinarne, w przypadku niestwierdzenia przeszkód formalnych do rozpatrzenia odwołania i stwierdzenia obligatoryjności lub zasadności powołania komisji do zbadania zaskarżonego orzeczenia, powinno być wystąpienie do obwinionego o wskazanie zakładowej organizacji związkowej, która wyznaczy swojego przedstawiciela do składu przedmiotowej komisji. Przepisy ustawy o Policji nie odnoszą się do sytuacji kiedy obwiniony nie wskaże zakładowej organizacji związkowej, która wyznaczy przedstawiciela do składu komisji. W takim przypadku właściwym wydaje się zastosowanie trybu opisanego w art. 135m ust. 3 zd. 2 ustawy o Policji, przewidzianego do sytuacji niewyznaczenia w wyznaczonym terminie swojego przedstawiciela przez wskazaną przez obwinionego zakładową organizację związkową. Zgodnie z tym przepisem, w przypadku niewyznaczenia przedstawiciela związku zawodowego, trzeciego członka komisji wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarne.

Do wyższego przełożonego dyscyplinarne należy wyznaczenie przewodniczącego komisji spośród jej członków.

Przepisy ustawy o Policji nie określają formy jaką powinien przybrać dokument powołujący komisję do zbadania zaskarżonego orzeczenia. Niemniej jednak winien być to formalny dokument w praktyce przybierający postać decyzji, określający datę powołania komisji oraz jej skład i przewodniczącego.

Komisja, w terminie 21 dni od daty jej powołania, przedstawia wyższemu przełożonemu dyscyplinarne sprawozdanie wraz z wnioskiem dotyczącym sposobu załatwienia odwołania. Komisja bada sprawę w oparciu o materiał dowodowy zgromadzony w postępowaniu dyscyplinarne. Może jednak wysłuchać rzecznika dyscyplinarne, obwinionego lub jego obrońcę (art. 135m ust. 6 ustawy o Policji). Może też wystąpić do wyższego przełożonego o uzupełnienie materiału dowodowego w trybie art. 135l

ust. 1 (art. 135m ust. 8 ustawy o Policji). Oczywiście wniosek komisji co do sposobu rozpatrzenia odwołania nie jest dla wyższego przełożonego dyscyplinarnego wiążący. Stanowi on tylko propozycję co do kierunku rozpatrzenia sprawy. Ostateczna decyzja należy do wyłącznej kompetencji wyższego przełożonego dyscyplinarnego.

Rozdział 15.

Prawomocne orzeczenia, wykonanie kary

Orzeczenie lub postanowienie staje się prawomocne:

- z upływem terminu do wniesienia odwołania wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy lub zażalenia, jeżeli go nie wniesiono;
- w dniu wydania orzeczenia lub postanowienia przez organ odwoławczy (art.135o ust. 1 u.pol.).

Wyraźnie widać, że utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia przez organ odwoławczy powoduje jego uprawomocnienie. W tej sytuacji obwinionemu przysługuje prawo do złożenia w terminie 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia skargi do sądu administracyjnego.

Podnosiliśmy wcześniej, że w przypadku delegowania, skierowania bądź oddelegowania policjanta do czynności w miejscach niepodlegających aktualnemu przełożonemu dyscyplinarnemu jego przełożonym dyscyplinarnym staje się przełożony w miejscu delegowania, skierowania bądź oddelegowania. Przełożony ten posiada jednak uprawnienia jedynie do orzeczenia wobec obwinionego kary upomnienia i nagany. Jest również, jako przełożony dyscyplinarny zobligowany po uprawomocnieniu się orzeczenia niezwłocznie wykonać orzeczoną karę (art. 135o ust. 2 u.pol.). W zakresie natomiast pozostałych kar dyscyplinarnych niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia wykonuje je przełożony właściwy w sprawach osobowych (art. 135o ust. 2 do 4 u.pol.). W razie prawomocnego orzeczenia kary wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe, obniżenia stopnia lub wydalenia ze służby przełożony właściwy w sprawach wykonuje karę przez wydanie rozkazu personalnego odpowiednio o: zwolnieniu lub odwołaniu ukaranego z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego i powołaniu lub mianowaniu go na niższe stanowisko służbowe, obniżeniu stopnia lub zwolnieniu ukaranego policjanta ze służby (art.135o ust. 3 i 4 u.pol.). Prawomocne orzeczenie o odstąpieniu od ukarania albo o ukaraniu oraz prawomocne postanowienie o odstąpieniu od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego włącza się do akt osobowych policjanta (art. 135o ust. 5 u.pol.).

16.1. Przesłanki do wznowienia postępowania dyscyplinarnego

Postępowanie dyscyplinarne zakończone prawomocnym orzeczeniem wznowia się, jeżeli:

- dowody, na podstawie których ustalono istotne dla sprawy okoliczności, okazały się fałszywe;
- zostały ujawnione istotne dla sprawy okoliczności, które nie były znane w toku postępowania dyscyplinarnego;
- orzeczenie wydano z naruszeniem obowiązujących przepisów, jeżeli mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia;
- orzeczenie zostało wydane w oparciu o inną decyzję lub orzeczenie sądu, które zostały następnie uchylone lub zmienione (art. 135r ust. 1 u.pol.).
- prowadzone o ten sam czyn postępowanie karne, karne skarbowe lub w sprawach o wykroczenia zostało zakończone prawomocnym wyrokiem uniewinniającym albo orzeczeniem o umorzeniu postępowania ze względu na okoliczności określone w art. 17 § 1 pkt 1 lub 2 Kodeksu postępowania karnego albo w art. 5 § 1 pkt 1 lub 2 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia (art. 135r ust.1 u.pol.).
- w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stracił moc lub uległ zmianie przepis prawny będący podstawą wydania orzeczenia dyscyplinarnego (art. 135r ust 2 u.pol.).

Postępowanie dyscyplinarne wznowia przełożony dyscyplinarzy który wydał prawomocne orzeczenie dyscyplinarne. Wznowienie następuje:

- z urzędu;
- na wniosek ukaranego lub obwinionego;
- w przypadku śmierci obwinionego, na wniosek jego małżonka, krewnych w linii prostej, rodzeństwa, przysposabiającego lub przysposobionego oraz rzecznika dyscyplinarnego, dotyczy to jednak jedynie sytuacji utraty mocy bądź zmiany przepisu w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (art. 135r ust. 6 u.pol.). Co do zasady wnioski o wznowienie postępowania dyscyplinarnego należy złożyć do przełożonego dyscyplinarnego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji w terminie 30 dni od dnia, w którym obwiniony dowiedział się o okoliczności stanowiącej podstawę do wznowienia postępowania (art. 135r ust. 7 u.pol.). Wyjątkiem jest sytuacja wznowienia postępowania dyscyplinarnego związanego

z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, według którego nie jest możliwe wznowienie postępowania z urzędu. W tym konkretnym przypadku wniosek o podjęcie postępowania dyscyplinarnego złożyć należy w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (art. 135r ust. 3 u.pol.). W pozostałych przypadkach wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego należy złożyć do przełożonego dyscyplinarnego, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji w terminie 30 dni od dnia, w którym obwiniony dowiedział się o okoliczności stanowiącej podstawę do wznowienia postępowania (art. 135r ust. 7 u.pol.).

O wznowieniu postępowania dyscyplinarnego z urzędu zawiadamia się ukaranego lub obwinionego albo, w przypadku jego śmierci, członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej. Jeżeli przyczyną wznowienia postępowania jest działalność przełożonego dyscyplinarnego, o wznowieniu rozstrzyga wyższy przełożony dyscyplinarny. Na postanowienie o odmowie wznowienia postępowania dyscyplinarnego ukaranemu oraz członkowi rodziny uprawnionemu do renty rodzinnej, służy zażalenie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia, z tym że na postanowienie wydane przez Komendanta Głównego Policji przysługuje jedynie w takim samym terminie wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy.

16.2. Przesłanki negatywne do wznowienia postępowania dyscyplinarnego

Postępowania dyscyplinarnego nie wznawia się:

- na niekorzyść ukaranego po ustaniu karalności przewinienia dyscyplinarnego (art. 135r ust. 4 u.pol.).
- po upływie 10 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Nie dotyczy to spraw o wznowienie postępowania dyscyplinarnego zakończonego prawomocnym orzeczeniem o wydaleniu ze służby (art. 135 ust. 5 u.pol.).

16.3. Przebieg wznowionego postępowania dyscyplinarnego, orzeczenie kończące wznowione postępowanie dyscyplinarne

Po wznowieniu postępowania dyscyplinarnego przeprowadza się czynności dowodowe ograniczone do przyczyn wznowienia. Oczywiście przeprowadzenie czynności dowodowych będzie pociągało za sobą konieczność zapoznania obwinionego bądź ukaranego z materiałami z uzyskanych czynności na zasadach ogólnych. Po ich zakończeniu, stosownie do poczynionych ustaleń, wydaje się orzeczenie:

- uchylające dotychczasowe orzeczenie i stwierdzające niewinność ukaranego lub umorzenie postępowania dyscyplinarnego albo

- zmieniające dotychczasowe orzeczenie i wymierzające inną karę dyscyplinarną albo
- odmawiające uchylenia dotychczasowego orzeczenia.

Warunkiem wydania orzeczenia zmieniającego wymierzoną karę dyscyplinarną jest brak upływu terminów przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego (art. 135s ust. 2 u.pol.). Jeżeli nastąpi taka okoliczność, należy orzec o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. W wyniku wznowionego postępowania dyscyplinarnego jest możliwe orzeczenie surowszej kary dyscyplinarnej, jednak może to nastąpić tylko gdy:

- wznowienie nastąpiło z urzędu;
- orzeczona kara jest rażąco niewspółmierna do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego (art. 135s ust. 3 u.pol.);
- nie ustała karalność przewinienia dyscyplinarnego.

Jeśli orzeczono karę łagodniejszą, ulegają uchyleniu skutki dotychczasowej kary, natomiast w przypadku orzeczenia kary surowszej jej wykonanie rozpoczyna się od dnia wymierzenia (art. 135s ust. 4 u.pol.). Zatarcie zmienionej kary dyscyplinarnej liczy się od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o wymierzeniu nowej kary. Jednakże zalicza się na poczet okresu zatarcia nowej kary okres zatarcia, który upłynął od uprawomocnienia się kary dotychczasowej (art. 135s ust. 6 u.pol.). Na orzeczenia i postanowienia wydane w trybie wznowienia postępowania dyscyplinarnego służy odwołanie na podstawie przepisów ogólnych. Dotyczy to również sytuacji, gdy orzeczenie lub postanowienie wydał Komendant Główny Policji (art.135s ust. 5 u.pol.).

Rozdział 17.

Wybrane tryby zawieszenia policjanta w czynnościach służbowych

Ze względu na szczególnie charakter służby w Policji przełożony dysponuje narzędziami niezbędnymi do odsunięcia od czynności służbowych funkcjonariusza, co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa lub przewinienia dyscyplinarnego. Odbywa się to poprzez zawieszenie policjanta w czynnościach służbowych. Przepisy wyróżniają dwie grupy sytuacji determinujących zawieszenie policjanta w czynnościach służbowych: obligatoryjne i fakultatywne. Obligatoryjnie policjanta zawiesza się w razie wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego na czas nie dłuższy niż 3 miesiące (art. 39 ust.1 u.pol.).

Fakultatywnie policjanta zawiesza się w razie:

- wszczęcia przeciwko policjantowi postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, nieumyślne, ścigane z oskarżenia publicznego na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy;
- wszczęcia przeciwko policjantowi postępowania dyscyplinarnego na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy (art. 39 ust. 2 u.pol.);
- wniesienia przeciwko policjantowi aktu oskarżenia w trybie art. 55 § 1 k.p.k. na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy (art. 39 ust. 2a u.pol.).

Jest to sytuacja, gdy po uchyleniu przez sąd postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania lub o umorzeniu postępowania wydanego przez prokuratora, w związku z zażaleniem złożonym przez pokrzywdzonego, prokurator nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia i ponownie odmawia wszczęcia postępowania lub umarza to postępowanie.

W tej sytuacji pokrzywdzony w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu może wnieść akt oskarżenia do sądu. W opisanych przesłankach fakultatywnych podejmując decyzję przełożony powinien kierować się dobrem postępowania lub dobrem służby (art. 39 ust. 2 u.pol.). W szczególnie uzasadnionych przypadkach zawieszenie można przedłużyć do czasu zakończenia postępowania karnego (art. 39 ust. 3 u.pol.). Co wymaga podkreślenia – zawieszenie policjanta odbywa się w trybie określonym w przepisach k.p.a., czyli poprzez wydanie przez przełożonego właściwego w sprawach osobowych stosownej decyzji administracyjnej.

Rozdział 18.

Wybrane okoliczności zwolnienia policjanta ze służby

Wcześniej wspomnieliśmy, że konsekwencją orzeczenia najsurowszej kary dyscyplinarnej jest zwolnienie policjanta ze służby. Zwolnienie takie odbywa się w trybie administracyjnym na podstawie art. 41 ust. 1 pkt 3 u.pol. W trybie art. 41 u.pol. ustawodawca przewidział także szereg innych możliwości zwolnienia policjanta ze służby. Biorąc pod uwagę charakter skryptu ograniczymy się jedynie do przesłanek związanych z kolizją funkcjonariusza z przepisami. Powyższa regulacja pozwala na wdrożenie trybu zmierzającego bezpośrednio do zwolnienia policjanta ze służby bez konieczności wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. Jest to konsekwencją faktu, że w Policji służyć powinny jedynie osoby o nieposzlakowanej opinii. Ustawodawca przewidział dwie grupy przesłanek: obligatoryjne i fakultatywne. Obligatoryjnie policjanta zwalnia się ze służby między innymi w przypadkach:

- wymierzenia kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby;
- skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego;
- wymierzenia przez sąd prawomocnym orzeczeniem środka karnego w postaci zakazu wykonywania zawodu policjanta.

Fakultatywnie policjanta można zwolnić między innymi w przypadku:

- skazania prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe inne niż umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego;
- gdy wymaga tego ważny interes służby;
- popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia jego pozostanie w służbie;
- upływu 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia.

Odnosząc się do zwolnienia z Policji z uwagi na oczywistość popełnienia czynu o znamionach przestępstwa lub przestępstwa skarbowego zwrócić należy uwagę na szczególną konstrukcję przepisu. Przepis nie mówi bowiem o popełnieniu przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, a jedynie czynu o ich znamionach. Oznacza to, że zwolnienie ze służby nie musi być poprzedzone prawomocnym skazaniem za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (wyrok WSA w Poznaniu z dnia 3 września 2014 r. sygn. akt IV SA/Po 363/14, LEX nr 1510824, podobnie wyrok WSA w Olsztynie z dnia 24 czerwca 2014 r. sygn. akt II SA/Ol 476/14, LEX nr 1498167). Przepis ten

nie narusza również zasady domniemania niewinności i jest zgodny z przepisami konstytucji (wyrok z dnia 2 września 2008 r. sygn. akt K 35/06).

Warto również podkreślić, że przesłanka do zwolnienia pracownika w związku z upływem 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych również nie jest uzależniona od zakończenia postępowania przygotowawczego przeciwko policjantowi (wyrok NSA w Warszawie z dnia 01 czerwca 2014 r. sygn. akt I OSK 1034/13, LEX 1517969, podobnie WSA w Gorzowie Wielkopolskim, wyrok z dnia 6 lutego 2013 r. sygn. akt II SA/Go 1029/12, LEX 1277961).

Rozdział 19.

Stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym

W zakresie nieuregulowanym w u.pol. do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, dotyczące porządku czynności procesowych, z wyjątkiem art. 117 i art. 117a, wezwań, terminów, doręczeń i świadków, z wyłączeniem możliwości nakładania kar porządkowych oraz konfrontacji, okazania, oględzin i eksperymentu procesowego. W postępowaniu dyscyplinarnym do świadków nie stosuje się również art. 184 Kodeksu postępowania karnego (art. 135p ust. 1 u.pol.).

mł. insp. Sławomir Zynek
kom. Jakub Juszcak
kom. Adam Kaliściak
asp. szt. Adam Roszak

Szkoła Policji w Katowicach
ul. gen. Jankego 276
40-684 Katowice-Piotrowice
www.katowice.szkolapolicji.gov.pl

